

**Федерація професійних спілок України
Міжнародна асоціація навчальних і наукових
закладів з підготовки кадрів
для соціально-трудової сфери
Академія праці, соціальних відносин і
туризму**

«УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ»

*Збірник тез Міжнародної наукової конференції
викладачів, аспірантів і студентів
Том 2 (Секції 2-4)*

13-14 квітня 2016 р.

Київ

Україна в сучасному світі: виклики і можливості/ Зб. тез
Міжнарод. наукової конференції викладачів, аспірантів і студентів
– К.: Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2016. – ____с.

© Автори (текст), 2016
© Академія праці, соціальних відносин і туризму (макет), 2016

Україна в сучасному світі: виклики і можливості
Збірник тез Міжнародної наукової конференції
викладачів, аспірантів і студентів

За редакцією авторів
Комп'ютерна верстка ФОП Самсон О. М.

Підписано до друку __. 04. 2016. Формат А4.
Папір офісний. Друк цифровий.
Аркушів _____. Наклад _____прим.

Видавництво «Академія праці, соціальних відносин і туризму»
Україна, 03680, м. Київ-187, вул. Велика Окружна дорога, 3.
Свідоцтво ДК № 5018 від 26. 11. 2015
Тел. (044) 522-49-40; e-mail: edit@socosvita.kiev.ua

Надруковано ФОП Самсон О. М.
Свідоцтво В01 № 566073 від 04. 11. 2002

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ЗМІНА ПАРАДИГМИ	8
Бабічева Олена Іванівна	
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	8
Василенко Людмила Василівна	
СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ХІМІЗАЦІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	10
Веселова Марина Юрійвна	
ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	12
Голубев Андрій Володимирович	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ	14
Гуляєва Людмила Петрівна	
ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ.....	17
Дединкин Александр Леонидович, Юрчак Денис Валерьевич	
ЭТАПЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И БЕЛАРУСИ В 1991 – 2013 гг.....	19
Донцов Станіслав Олександрович	
ДІАГНОСТИКА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН.....	21
Жук Оксана Іванівна	
ЖІНКА У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	24
Карпенко Наталія Володимирівна	
ІТ-ІНДУСТРІЯ – ЛОКОМОТИВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ	27
Ковалев Михаил Николаевич	
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЕ МАШИНОСТРОЕНИЕ: АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ	29
Козловская Зоя Николаевна	
ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И УКРАИНЫ: РЕАЛЬНОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	32

Колесников Сергей Дмитриевич, Дикович А. С. ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНА В УСЛОВИЯХ СМЕНЫ ПАРАДИГМЫ.....	34
Колесников Сергей Дмитриевич, Матяс А. А. ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ВАЛЮТНОГО КУРСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	36
Корчинська Олена Антонівна МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	38
Лавриненко Володимир Миколайович ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ	40
Ткачук Марія, Мазурець Роман РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	42
Маньковский Игорь Александрович ПРИНЦИП ДИСПОЗИТИВНОСТИ КАК ПРАВОВАЯ ОСНОВА СВОБОДЫ УСМОТРЕНИЯ УЧАТНИКОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	44
Мартінова Наталя Степанівна ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	46
Попович Сергей Иванович АКТУАЛІЗАЦІЯ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	49
Сологуб Юрій Іванович, Безпала Ольга Василівна РОЗВИТОК ВИННОГО ТУРИЗМУ В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	51
Ткаченко Яніна Станіславівна ПРОЕКТНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК СПОСІБ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ	53
Турло Наталія Платонівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ М. КИЄВА	55
Шолудченко Сергій Васильович ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	58
Щербина Іван Матвійович ЄБРР В УКРАЇНІ: ДІЯЛЬНІСТЬ У 2010-2015 РР. ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ	60
Ярмоленко Юлія Олександрівна	

ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК	62
СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНІ ТА ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ	
УКРАЇНИ	66
Булавін Демид Геннадійович	
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ТА	
ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	66
Галич Каріна	
ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
УПРАВЛІННЯ У ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	69
Горпинич Ольга Валерієвна	
ПУБЛИЧНОЕ АДМИНИСТРИРОВАНИЕ КАК СИСТЕМНОЕ	
СОЦИАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ	71
Горпинич Григорій Ігорович	
ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА» В СОЦІАЛЬНОМУ ВИМІРІ...	73
Драчук Юрій Захарович	
СОЦІОГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ	
ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	74
Донцов Олександр Олександрович	
ВИКОРИСТАННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ	
ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ТУРИСТИЧНОГО ФАХУ.....	77
Зарицька Дарія Миколаївна	
ОРГАНІЗАЦІЙНО – ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНІМАЦІЙНИХ	
ПРОГРАМ В ТУРИЗМІ.....	79
Казанцева Катерина Анатоліївна, Масляк П. О.	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ ТА ЗОНУВАННЯ	
КОМПЛЕКСІВ ЩОДЕННОЇ ДИТЯЧОЇ РЕКРЕАЦІЇ	81
Лукаш Іван Сергійович	
СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЛІГІЇ З ПОЛІТИКОЮ У СУЧАСНОМУ	
СУСПІЛЬСТВІ	83
Лесюк Тетяна Петрівна	
КУЛЬТУРАБЕЗПЕКИ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ	
ПІДПРИЄМСТВА	86
Пастушенко Сергій Григорович	
УКРАЇНА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ	88
Піонт Віталій Анатолійович	
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-	
ТРУДОВИХ ВІДНОСИН: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ТА ПРОЕКТ –	
ISO 26000	90

Рижий Анатолій Іванови	
ПРОФСПІЛКИ У СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ: СИЛОВА МОДЕЛЬ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ	94
Сапелкіна Злата Петрівна	
РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИРІШЕННІ СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ	97
Сидоренко Ірина Олексіївна	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	100
Сокол Тетяна Георгіївна	
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ	102
Співак Віктор Миколайович	
ПРОБЛЕМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	104
Філь Ганна Василівна	
КРИТЕРІЇ ТА МЕЖІ БІДНОСТІ ТА ЗЛИДНІВ	107
Шевченко Сергій Леонідович	
ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНВАРІАНТИ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗАЦІЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ТЕОЛОГІЇ	109
Щубелка Наталія Володимирівна	
ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ СОЦІО-КУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	111
СЕКЦІЯ 4. ІНОЗЕМНІ МОВИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	113
Бабушко Світлана Ростиславівна	
ВИХОВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИЗМУ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНИХ МОВ	113
Барабаш Юлія Миколаївна	
НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЗА ПОРІВНЯЛЬНИМ ПРИНЦИПОМ У ФОНЕМАТИЧНИХ БЛОКАХ СЛІВ	115
Бондар Світлана Іванівна	
LANGUAGE OF CULTURE AND CULTURE OF LANGUAGE IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGES LEARNING	119
Бочарова Ірина Василівна, Червінська Лариса Михайлівна	
МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК СКЛАДОВА КОМПЛЕКСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНИХ ВНЗ	122

Дітковська Леся Анатоліївна

**INFORMATION AND LEGAL SYSTEMS LIGA:ZAKON IN THE
ENTERPRISE..... 124**

Коваленко Сергій Миколайович, Коваленко Андрій Сергійович

**ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ HANGOUTS GOOGLE У
ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ 126**

Лавриненко Тетяна Петрівна

**ЗАПИТИ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ 129**

Малінко Олена Григорівна

**НАУКОВЕ ПІДГРУНТЯ ЗМІСТОВОЇ МОДЕЛІ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
(З ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ)..... 130**

Петровська Світлана Володимирівна

**ПРИНЦИП ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС
ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ 132**

Федоренко Наталія Євгеніївна

**РОЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В
СУЧАСНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СПІЛЬНОТІ 134**

Федоренко Наталія Євгеніївна

**РОЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В
СУЧАСНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СПІЛЬНОТІ..... 136**

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ЗМІНА ПАРАДИГМИ

Бабічева Олена Іванівна

к. е. н., доцент, НУБіП України

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Виробництво і переробка молока – стратегічна галузь для держави як з позицій постачання незамінних продуктів харчування і продовольчої безпеки, так і з точки зору добробуту селян та джерела валютних надходжень в країну. Кризові явища в економіці, всеохоплюючі зміни макросередовища, євро- інтеграційні процеси, зміна міжнародного вектору товарних потоків зумовляють необхідність визначення засад на яких має розвиватися експортний потенціал галузі. Останній визначається обсягами товарів, що можуть бути вироблені і реалізовані на світовому ринку з максимальною вигодою для країни.

Протягом останніх 2010-2012 років експорт молочної продукції коливався в межах 820 – 964 тис. т. Однак поступове витіснення шляхом нетарифних обмежень вітчизняних молочних продуктів з російського ринку, а потім введення ембарго на них призвело до скорочення обсягів експорту молокопереробної продукції до 527 тис. т. На сьогодні з особливою гостротою постає проблема стабілізації та зростання експорту молочної продукції, оскільки внаслідок втрати територій, скорочення чисельності населення та його платоспроможності відбулось суттєве зниження внутрішнього попиту.

Підписання Україною та Європейським Союзом Угоди про асоціацію (УА) для нашої країни одночасно створює можливості реалізації експортного потенціалу країни і виклики (з точки зору забезпечення економічного зростання країни, пошуку внутрішніх джерел та спонукальних мотивів). Україна отримала доступ до одного з найбільших платоспроможних, але насичених і регульованих ринків і це відкриває нові можливості для його освоєння. Однак встановлені певні обмеження. Так, Європейським Союзом на ряд продуктів, в тому числі молочних, встановлені обсяги безмитних тарифних квот (наведено у таблиці). Тобто українські виробники отримують можливість завозити певні обсяги даних товарів без ввізних мит, імпорт же понад визначений обсяг оподатковуватиметься за умовами, які діяли до надання Україні автономних торгових преференцій.

Таблиця

Обсяг квот на безмитний імпорт до ЄС молочної продукції із України

Назва товару	Обсяг, т	
	Вступ в дію Угоди про ГВ ЗВТ	Протягом 5 років
Молоко, вершки та йогурти	8000	10000
Сухе молоко	1500	5000
Вершкове масло та молочні пасти	1500	3000

Додатковим запобіжником з боку ЄС є страховий платіж, який має гарантувати дотримання зобов'язань щодо поставки товару в межах ліцензії і вноситься імпортером у вигляді грошових коштів, банківської гарантії, чеку. Для прикладу, при імпорті до ЄС молока, масла, сирів обсяг страхового платежу складає 10 євро за 100 кг. Крім всього вищезазначеного, при імпорті до ЄС окремих видів продукції вводиться ряд специфічних регуляторних вимог. Наприклад, встановлені правила подання заявки щодо організації імпорту молока та молокопродукції та відкриття імпортних квот.

Для отримання дозволу на експорт продукції до ЄС, українські сільгоспвиробники мають привести свій товар у відповідність до стандартів якості та безпечності, підтверджених сертифікатами європейського зразка. На даному етапі Єврокомісія затвердила перелік 10 вітчизняних підприємств, яким дозволено з 10 січня 2016 р. експортувати молоко та молочні продукти до ЄС. Складні процедури сертифікації, жорсткі вимоги до якості продукції, а також незначний розмір тарифний квот (наприклад, при обсязі експорту з України масла вершкового в 2015 р. 11, 7 тис. т квота може бути вичерпана за півтора місяця) не дозволяють очікувати суттєвих змін обсягу і структури українського експорту. Однак для багатьох країн-імпортерів визнання якості української молочної продукції ЄС збільшує довіру до вітчизняних виробників та попит на їх продукцію. Свою зацікавленість в експорті молочних продуктів вже висловили Саудівська Аравія, Китай та Іран.

Диверсифікація зовнішніх ринків має бути одним із пріоритетів галузі та напрямом концентрації зусиль на просуванні молокопродукції, встановленні довготривалих ділових зв'язків не лише українських молокопереробників, але й уряду, відомств, галузевих асоціацій, торгово-промислової палати. Особливістю азійських ринків є виважений і тривалий вибір торговельного партнера, націленість на формування відносин на перспективу, а не разову угоду. Тому маркетингові комунікації на даних ринках мають обов'язково включати проведення бізнес-форумів, участь у регіональних та національних виставках, заходи паблік рілейшнз.

Українські молокопереробні підприємства вже мають досвід співпраці з азійськими ринками. Основний продукт, що постачається на цей ринок-молочна сироватка. Так, в 2015 р. з загального обсягу її експорту 26, 5 тис. т на суму 15, 5 млн. дол. близько 80% постачалось в країни Азії. Однак це лише один продукт, частка якого в молочному експорті 7, 2%. Слід розширювати

асортимент пропозиції, враховуючи місцеві смаки та особливості споживання.

Одним із найбільш перспективних швидкоростучих ринків молочної продукції є Китай. За останні два десятиліття вітчизняних молокопереробних підприємств отримали дозвіл на постачання своєї продукції в Китай. Враховуючи високу конкуренцію іноземних виробників, відсутності досвіду роботи на даному ринку та значних ресурсів на просування продукції вітчизняним підприємствам доцільно використовувати стратегію підрядного виробництва, коли виробляється продукція на замовлення великих торговельних мереж Китаю. під приватної маркою.

Планомірна робота по технічному переобладнанню, підвищенню стандартів якості і безпечності продукції, активізація маркетингових комунікацій дозволить розширити географію ринків, зменшить залежність від іноземних партнерів та забезпечить ресурси для подальшого розвитку галузі.

Василенко Людмила Василівна

*здобувач ННЦ «Інститут
аграрної економіки» м. Київ*

Науковий керівник

д. е. н., доцент, завідувач кафедри маркетингу АПСВТ

Корчинська Олена Антонівна

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ХІМІЗАЦІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Ще на початку свого існування людство зрозуміло, що родючість ґрунтів є його найбільшим природним багатством здатним забезпечити людей всім необхідним. Протягом тривалого часу люди удобрювали землю гноєм та попелом, намагаючись повернути у ґрунт поживні речовини, винесені з неї врожаєм. Проте з попелом та гноєм у ґрунт повертається лише частина спожитих рослинами мінеральних елементів. Більша частина поживних речовин, що витратилася для формування врожаю сільськогосподарських культур, виноситься за межі господарства разом з товарною продукцією. Тому жодна країна світу не змогла досягнути значного підвищення урожайності сільськогосподарських культур до тих пір, поки не почали застосовувати мінеральні добрива і не почалась ера хімізації землеробства.

Хімізація землеробства – як комплекс заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та урожайності сільгоспкультур шляхом збагачення ґрунту необхідними для рослин елементами живлення у вигляді мінеральних добрив, а також повторним залученням в біологічний кругообіг вже використаних рослинами поживних речовин, які перейшли в гній та інші органічні добрива [1].

Завдяки мінеральним добривам людство отримало можливість активно повертати внісений з врожаєм поживні речовини, що призвело до підвищення рівня родючості ґрунтів та значному росту врожаю сільськогосподарських культур. Досвід довів існування тісної залежності між рівнем урожайності сільськогосподарських культур і обсягами внесених добрив (рис).

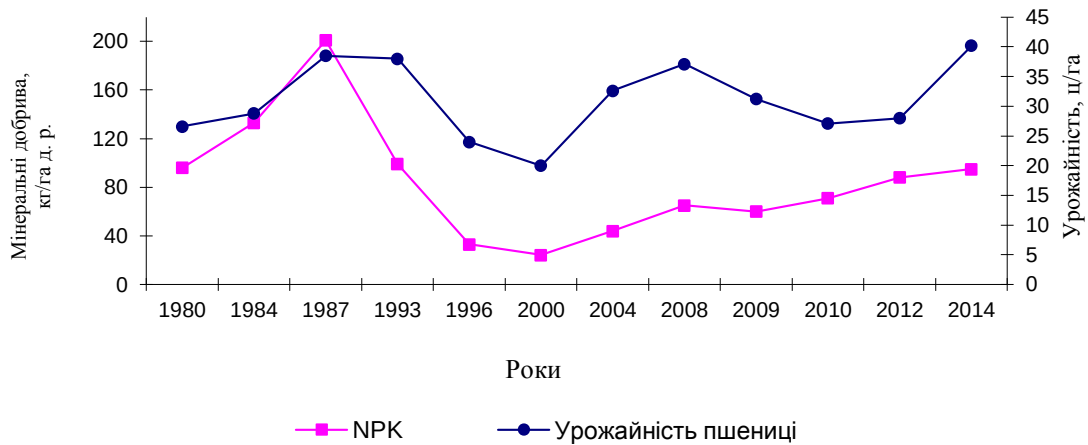

Рис. Вплив мінеральних добрив на урожайність сільськогосподарських культур

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України [2].

Добрива – це головне, але не єдине застосування хімії у сільському господарстві. Не менш важливим фактором підвищення рівня родючості ґрунтів є застосування засобів захисту рослин. За даними Інституту захисту рослин щорічні втрати врожаю від шкідників, хвороб і бур'янів становлять близько 30 %, зокрема, зерна 25 – 30%, цукрових буряків – 20 – 27%, соняшнику більше – 23 – 25%, картоплі – 32 – 35%, овочів – 27%, плодових насаджень – 48% і більше.

Такі культури, як картопля, цукрові буряки та овочі практично неможливо виростити без проведення захисних заходів. Застосовуючи необхідну кількість пестицидів, сільськогосподарський товаровиробник може зберегти до 10 ц з гектара зерна пшениці, 95 ц – цукрових буряків, 40 ц – картоплі і 15 ц – плодів [3].

Сьогодні неможливе ефективне підвищення родючості ґрунтів без застосування хімічних засобів захисту, зокрема гербіцидів. Адже бур'яни виснажують ґрунти, позбавляють культурні рослини вологи і поживних речовин. Крім того, бур'яни сприяють розвитку шкідників і збудників хвороб. Цінність гербіцидів полягає в тому, що вони забезпечують сприятливе біологічне середовище для культурних рослин, сприяючи підвищенню їх урожайності та якості вирощеної продукції.

Чисельними дослідженнями доведено, що пестициди, в цілому, не погіршують біохімічні показники якості врожаю при дотриманні норм і

термінів їх внесення. Разом з тим, використання морально застарілих препаратів, порушення доз і строків їх внесення можуть призвести не тільки до втрат сільськогосподарської продукції, але і до погіршення її якості, а в ряді випадків вона може стати навіть небезпечною для здоров'я людей і тварин. Проте відмовитись від застосування пестицидів абсолютно неможливо. Єдине правильне рішення – покращення технології використання препаратів, застосування їх у оптимальних дозах і здійснення постійного контролю за якістю продукції. Підтвердженням цього факту є те, що в Японії хімічними засобами захисту рослин обробляється 100 % посівної площі, а середня тривалість життя в цій країні – одна з самих високих у світі [3].

Таким чином, хімізація була і залишається одним з найбільш важливих факторів ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Саме вона є об'єктивно необхідним заходом подальшого підвищення рівня ефективної родючості ґрунтів

Література:

1. Постников А. В. Химизация сельского хозяйства. - М.: Росагропромиз-дат, 1980 – 223 с.
2. Інформаційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. Корчинська О. А. Організаційно-економічне регулювання розширеного відтворення родючості ґрунтів: монографія – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – 338 с.

Веселова Марина Юріївна

*аспірант кафедри економічної теорії та
економіки підприємства АПСВТ м. Київ, Україна*

Науковий керівник

д. е. н., доцент, завідувач кафедри маркетингу АПСВТ

Корчинська Олена Антонівна

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

У теперішній час виникає необхідність підвищення ефективності банківського маркетингу, базуючись на застосуванні нових інформаційних технологій. Значний досвід у цій сфері мають банки розвинутих країн світу. Наприклад, вперше комп'ютери у банках почали застосовувати в США в кінці 1950-х років. У 1980-х роках ринок електронних банківських послуг став бурно розвиватися на Заході, оскільки банки почали отримувати значні доходи від застосування комп'ютерних технологій у своїй діяльності [1]. Відповідно до загальносвітової практики, середні щорічні витрати на комп'ютеризацію банків складають близько 17% від загальних витрат банків

[2]. Основними напрямками розвитку електронних банківських послуг за кордоном є: електронне обслуговування корпоративних клієнтів; електронне обслуговування міжбанківських розрахунків; банківське обслуговування на дому (home-banking) для фізичних осіб; віртуальний банк тощо [3].

Щодо України, то тут теж спостерігається розвиток інформаційних технологій у банківській сфері. Цьому сприяє ряд факторів, зокрема глобалізація світового ринку банківських послуг (вступ України до СОТ, євроінтеграція), вплив іноземного капіталу (проникнення іноземних банків на український ринок), розвиток інформаційних технологій, посилення конкуренції на ринку банківських послуг, зміни у вимогах споживачів (надають перевагу дистанційному сервісу) тощо. Під впливом цих факторів вітчизняні банки починають ширше застосовувати сучасні технології у своїй діяльності. Це може бути web-сайт банку, контекстна чи банерна реклама, участь у соціальних мережах, Інтернет-послуги тощо. Разом з тим, цей напрямок маркетингової діяльності розвинений недостатньо і потребує удосконалення.

Сьогодні важко знайти сучасний банк, який би не мав своєї інтернет-сторінки, популярність яких регулярно зростає. Найбільш популярні з них Приватбанк, Укрсіббанк і Ощадбанк. Проте не всі українські банки досягли успіху в створенні сучасних інтернет-сторінок. Деякі не оцінили переваги, які пропонує всесвітня мережа, і продовжують розглядати сайт як щось додаткове і необов'язкове для роботи, а тому підходять до розробки сайту без належної уваги. Нами були проаналізовані сайти відомих комерційних банків в Україні з метою виявлення їх переваг і недоліків. До основних позитивних моментів можна віднести чітку структуру, стильний дизайн, зручну навігацію, якісну графіку. Разом з тим зустрічаються сайти, які мають ряд недоліків і потребують доопрацювання. До недоліків веб-сайтів українських банків можна віднести перевантаження графікою, невдалий дизайн, складність навігації тощо. Проаналізувавши веб-сайти вітчизняних банків, нами розроблені певні рекомендації щодо створення веб-сайтів комерційних банків:

1. Веб-сайт має бути підпорядкованим певній меті, відображати основну концепцію банку та його індивідуальність. Не слід насичувати його значною кількістю інформації, особливо другорядною. Він повинен бути простим і зручним для клієнтів, мати просту навігацію та справляти позитивне враження.

2. Бажано всю основну інформацію для клієнта представити на головній сторінці – вітрині сайту. Для роздрібних клієнтів – це кредити, депозити та онлайн-банкінг.

3. Для клієнта банку важливо знати думку інших, тому бажано надати йому можливість перейти у соціальні мережі, де він зможе ознайомитися з відгуками і враженнями інших клієнтів стосовно послуг даного банку.

4. Сайт банку представляє собою один з каналів продажу. Покупець повинен мати можливість реалізувати своє бажання щось придбати через

онлайн-заявку в будь-який момент і в будь-якому місці знаходження на сайту.

5. На сайті слід передбачити можливість організувати діалог між банком і клієнтами, що дало б змогу виявити думки й актуальні питання.

6. Сьогоднішній клієнт досить вибагливий, а тому доносити до нього інформацію потрібно за допомогою не тільки тексту, але й за допомогою аудіо та відео.

7. Необхідно враховувати шаблонне сприйняття клієнтом сайту банку, в той же час давати щось нове, що дає можливість виокремитись на фоні інших. Разом з тим, треба пам'ятати, що головна ціль – задоволення фінансових потреб клієнтів, а не унікальність заради унікальності, тому не слід зловживати новітніми технологіями.

8. Враховуючи прагнення нашої держави до євроінтеграції, необхідно активно впроваджувати іноземні мови на Інтернет-сторінках банків.

Отже, в Україні ринок банківських Internet-послуг ще тільки формується, внаслідок чого банківські послуги через Internet ще не набули масового поширення в Україні. Проте такий вид банківського обслуговування є досить популярним на Заході. Враховуючи зазначене, в умовах конкуренції вітчизняним банкам потрібно ширше застосовувати сучасні комп'ютерні технології у своїй діяльності.

Література:

1. Черненко В. А., Резник И. А. Электронные банковские услуги: зарубежный опыт и отечественная практика. – Снт-Петербург: Инфо-Да. – 2007. – 161 с.
2. Саркисянц А. Новые технологии в расчетно-платежной системе коммерческого банка // Планета INTERNET. -1998. -№ 5-6. -С. 30
3. Минина Т. Н. Электронные банковские услуги// Банковские услуги. – 2002. – С. 13-18.

Голубєв Андрій Володимирович

*Аспірант Факультету Економіки та управління
підприємствами АПСВТ, Україна, м. Київ*

E-mail: gol. andr@mail. ru

Науковий керівник:

*д. е. н., доцент, завідувач кафедри маркетингу АПСВТ
Корчинська Олена Антонівна*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

Історія виникнення систем електронної комерції в Україні

Як попит зумовлює пропозицію, так Інтернет-технології ведення бізнесу з'явилися у відповідь на виникнення необхідності в них. Та чим зумовлена

дана потреба?

За останні 15-20 років світова економіка суттєво змінилася. Глобальний перехід з індустріального до постіндустріального –інформаційному світу, про який так багато вторили західні аналітики та які вважали нісенітницями радянські ідеологи, нарешті відбувся. Відношення ролей економічних агентів радикально змінилось. Якщо головним товаром в індустріальну епоху були матеріальні предмети, то для постіндустріальної – права, ідеї, інформація, словом, нематеріальні активи. Можна вважати, що головна роль в індустріальну епоху належала власнику засобів виробництва, то в постіндустріальну ця роль переходить до власника прав на інтелектуальну власність.

Експерти пов'язують з цим переходом від «детройтської» моделі виробництва до «голівудської». «Детройтську» модель характеризує тим, що завдяки їй власник засобів виробництва організовує робочі місця та процес виробництва, наймає персонал для виконання простих операцій. За це він сплачує робітникам відносно незначну винагороду (незначне у відношенні з основним доходом, що отримує власник виробництва). В даному прикладі працівники залежать від роботодавця та легко взаємозамінні; їх роль в процесі виробництва зводиться до витрат, що відносять до збільшення вартості продукту.

Електронна комерція на початку XXI століття та її роль в економіці України

Під визначення електронної комерції можна віднести не тільки системи орієнтовані на Internet, але також і «електронні магазини», або використовуючі інші комунікаційні середовища – BBS, VAN та інші. В той же час процедура торгівлі, ініційованих інформацією з WWW, але використовуючих для обміну даними через телефон, факс та інші, можуть бути лише частково віднесені до класу електронної комерції. Не дивлячись, що WWW являє собою технологічну базу електронної комерції, у ряді систем використовуються й інші комунікаційні можливості. Так, запити до продавця для отримання уточнюючої інформації з приводу параметрів товару або для оформлення замовлення можуть бути надіслані також через електронну пошту.

На сьогоднішній день домінуюча роль платіжним засобом при on-line купівлі товарів належить кредитним карткам. Але на сцену виходять й нові платіжні інструменти: цифрові гроші (digital cash), мікроплатежі, електронні чеки та смарт-карти.

Електронна комерція включає в себе не тільки on-line транзакції. До загального переліку, охоплюючого цим поняттям, необхідно включити й такі види діяльності, як проведення маркетингових досліджень, визначення можливостей та партнерів, підтримка зв'язків з постачальниками та споживачами, організація документообігу та інше. Таким чином, електронна комерція є комплексним поняттям та заключає в собі електронний обмін даними як одну зі складових.

Електронна комерція – така форма поставки продукції, при якій вибір та замовлення товарів здійснюється через комп'ютерні мережі, а розрахунки між покупцем та постачальником здійснюється з використанням електронних документів та/або засобів платежу. При цьому в якості покупців товарів (або послуг) можуть виступати як приватні особи, так і юридичні особи (підприємства, організації).

Процес комерції складається з повторюваних актів обміну товарів на гроші та у зворотному порядку. Ключ до електронної комерції майбутнього – фінансові послуги та механізми. В принципі, це ключ до будь-якої комерції, так як обмін товарами та послугами без відповідного обміну грошовими коштами – ситуація, не характерна для суспільства з розвиненими товарно-грошовими відносинами (за даною ознакою можливо, наприклад, зробити висновки про те, наскільки такі відносини «розвинені» в Україні, де грошові розрахунки складають менше половини всіх розрахунків між господарюючими суб'єктами).

Перспективи Internet-розвитку України

Перспективи Internet-розвитку України як розвинутої держави та надійного економічного партнера залежать від реалізації стратегії повноправного членства у світовому економічному співтоваристві. На сьогоднішній день актуальним напрямом такої інтеграції є поглиблення співпраці з країнами Європейського союзу, для яких характерна перевага наукоємних виробництв й інтелектуальної праці у створенні валового внутрішнього продукту, використання новітніх технологій у економічному житті та зростання ролі інформаційної інфраструктури в системі суспільного відтворення. Глобалізація та інтернаціоналізація економічних процесів призводить до необхідності створення умов для ефективної співпраці між підприємствами та громадянами різних країн у правовому та технічному розрізі. Найбільш глибоко дана кооперація знайшла відображення у мережі Internet, що дозволяє повністю нівелювати кордони між країнами в розрізі руху інформації, товарів, результатів інтелектуальної праці та формує систему взаємодії між учасниками даного процесу. Поглиблення співпраці на базі використання інформаційних технологій, як найбільш доступного та ефективного засобу для її реалізації, потребує створення правил, що будуть визнаватись всіма учасниками відносин та удосконалення інфраструктури ринку. Актуальність дослідження можливостей співпраці Україна – ЄС обґрунтовано значним потенціалом можливої взаємодії при мінімальному рівні його реалізації, відсутністю правил, норм щодо даного процесу, неефективністю наявної інфраструктури в Україні. Всі ці аспекти характерні в першу чергу у розрізі електронної торгівлі, наданні інформаційних сервісів, захисту прав та обов'язків суб'єктів взаємовідносин, захисту інтелектуальної власності тощо.

Література:

1. <http://intercredit.com.ua/94/article6387>

2. http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/index_en.htm
3. <http://lemarbet.com/analitika/lyubopytnye-fakty-ob-elektronnoj-kommertsii-v-ukraine/>
4. <http://eb.dep145.org.ua/node/5>

Гуляєва Людмила Петрівна
*к. е. н., доцент, доцент кафедри
фінансів та маркетингу АПСВТ*

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ

Починаючи з кризи 2008 року стабілізація фінансових ринків перетворилася у нагальну потребу та найважливіший пріоритет європейської політики. Фінансова та економічна криза викликала великі витрати економіки ЄС: 1) щоб запобігти краху фінансової системи лише у 2008-2012 рр європейські уряди та Європейський центральний банк (ЄЦБ) надали державну допомогу в розмірі 5 трлн євро, (тобто більше 40, 3% від 2012 року ВВП ЄС [1]; 2) ВВП залишається нижче докризового рівня та зріс рівень безробіття; 3) криза призвела до недовіри більшості домогосподарств до фінансового сектора (за даними опитування 2013 р. це більше 60% громадян ЄС) [2].

З 2008 р. Європейська комісія прийняла понад 40 нормативно-правових актів, покликаних встановити нові правила для європейської та глобальної фінансових систем; побороти європейську боргову кризу, перетворити фінансовий сектор Європи у безпечний, відповідальний та стимулюючий економічне зростання сектор економічної системи; створити банківський союз для зміцнення євро [3]. Серед таких правових ініціатив Європейської комісії варто відмітити ті, що безпосередньо орієнтовані на подальшу фінансову інтеграцію ЄС та являють собою інституційне завершення формування банківського союзу для зміцнення зони євро:

- ✓ Механізм єдиного банківського нагляду на чолі з ЄЦБ (Single Supervision Mechanism, SSM, 2012);
- ✓ Єдиний механізм роботи з проблемними банками (Single Resolution Mechanism, 2013).
- ✓ Створення Європейської схеми страхування вкладів (European Deposit Insurance Scheme, 2015).

SSM відповідає за нагляд за близько 4700 кредитними установами. Для забезпечення ефективного нагляду, відповідні наглядові функції та обов'язки Європейського центрального банку та національних центральних банків розподіляються за критерієм значущості піднаглядних осіб. Кредитна установа буде вважатися значущою та підпадати під контроль ЄЦБ, якщо виконується хоча б одна з наступних умов:

- загальна вартість активів кредитної установи перевищує 30 млрд. євро, або якщо загальна вартість активів не менше 5 млрд. євро та водночас перевищує 20% національного ВВП;
- кредитна установа входить до числа трьох найбільш кредитних організацій, створених в державі-члені;
- установа є одержувачем прямої допомоги з боку Європейського союзу для підтримання її фінансової стабільності;
- активно залучений у транскордонні операції (для оцінки використовуються показники співвідношення міжнародних активів та зобов'язань) [4].

Банківський союз перш за все покликаний поглибити фінансову інтеграцію країн Єврозони, проте максимально заохочується приєднання до банківського союзу всіх країн ЄС. Фінансова інтеграція супроводжується посиленням пруденційного регулювання банківських установ, поліпшенням захисту вкладників банків, удосконаленням системи управління банками, що відчують фінансові труднощі, створенням єдиної Книги правил для всіх фінансових установ, що працюють в 28 країнах Європейського союзу.

Заходи з реформування фінансових ринків мають такі цілі [1]:

- ✓ підвищення фінансової стабільності та стійкості фінансової системи з метою зниження ймовірності виникнення фінансових криз у ЄС у майбутньому;
- ✓ відновлення і поглиблення єдиного ринку ЄС в сфері фінансових послуг.
- ✓ забезпечення цілісності ринку та довіри до фінансової системи ЄС шляхом захисту споживачів і інвесторів, протидії зловживанням на ринку і підвищення розкриття інформації та прозорості;
- ✓ підвищення ефективності фінансової системи ЄС і забезпечення того, щоб операційні витрати зведені до мінімуму і вартість фінансових послуг адекватно відображали основні ризики фінансових операцій.

Література:

1. The post-crisis EU financial regulatory framework: do the pieces fit? // European Union Committee, 5th Report of Session 2014–15, the Authority of the House of Lords London // <http://www.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/ldeucom/103/103.pdf>
2. Economic Review of the Financial Regulation Agenda // European Commission Brussels, 15. 5. 2014 SWD(2014), 158 final, Commission staff working document // http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/general/20140515-erfra-working-document_en.pdf
3. Banking and finance General Policy // European Commission // http://ec.europa.eu/finance/general-policy/index_en.htm
4. Guide to banking supervision // European Central Bank, 2014 // <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ssmguidebankingsupervision201409en.pdf>

Дединкин Александр Леонидович

*к. ист. н., доцент, директор Витебского филиала
Международного университета «МИТСО»*

Юрчак Денис Валерьевич

*к. ист. н., главный специалист управления
идеологической работы, культуры и
по делам молодёжи Витебского облисполкома*

ЭТАПЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И БЕЛАРУСИ В 1991 – 2013 гг.

Распад СССР существенно изменил политическую карту Евразии. Получившие независимость бывшие республики стали налаживать между собой двусторонние отношения, то есть перешли к новому, непривычному формату сотрудничества.

Показательно, что процесс налаживания прямых двусторонних контактов БССР и УССР был начат ещё в 1990 г., когда 29 декабря стороны подписали первый совместный базовый договор, вступивший в силу в августе 1991 г. и регулировавший отношения двух стран до августа 1997 г.

Подписанное в Беловежской пуще Соглашение об образовании СНГ можно считать документом, утвердившим новый статус в отношениях между Беларусью и Украиной, которые *de jure* признали независимость друг друга.

25 октября 1991 г. на встрече в Киеве белорусская и украинская стороны заключили Договор о принципах экономического сотрудничества между предприятиями и организациями суверенных республик на 1992 г. в области поставки важнейших видов промышленной продукции, товаров народного потребления и продовольствия. Были определены объёмы поставок более чем по 200 наименованиям с сохранением прежнего уровня сотрудничества.

Серьёзной проблемой в отношениях двух государств, повлиявшей на взаимную торговлю в начале 1990-х годов, стал вопрос о задолженности украинских субъектов хозяйствования перед белорусскими. Причина этого – перечисление в 1992 г. предприятиями Беларуси денег в Украину за выпущенную, но так и не поставленную продукцию. Именно поэтому 17 декабря 1992 г. было подписано межправительственное Соглашение об урегулировании долговых обязательств и кредитных требований между Республикой Беларусь и Украиной в связи с выходом Украины из рублёвой зоны. В этом документе стороны определили, что урегулированию подлежат сальдо взаимных расчётов, отражённое на счетах банков, и неоплаченные денежные обязательства и требования субъектов хозяйствования. В документе также отмечалось: «обязательства, не урегулированные до 1 марта 1993 г. и отражённые на счетах национальных банков, рассматриваются как государственный долг» [1]. Тем самым, рассматривая данный вопрос, уместно говорить о государственном долге Украины перед Беларусью, с чем категорически не соглашалось украинское руководство. Не было единства

среди стран и по вопросу о сумме задолженности (Беларусь требовала 225 млн. долл. США, затем 217 млн., Украина чаще всего признавала задолженность в размере порядка 50 млн. хотя цифра 217. 2 млн. была признана украинской стороной в 1996 г. и зафиксирована в Акте сверки национальных банков и в Протоколе заседания Межправительственной комиссии). Поэтому данная проблема стала камнем преткновения в отношениях двух стран на протяжении двух десятилетий.

В торговле двух стран с момента обретения независимости можно выделить несколько хронологических этапов.

- 1) падение объёмов взаимной торговли в 1992 – 1995 гг.
- 2) стабилизация объёмов взаимной торговли с циклическим характером её развития (1995 – 2002 гг.).
- 3) стабильный рост объёмов взаимной торговли с относительным балансом в экспорте и импорте (2003 – 2007 гг.).
- 4) увеличение объёмов взаимной торговли с доминированием белорусского экспорта в Украину (2008 – 2013 гг.).

Как видно из предложенной периодизации, долгое время торговля Беларуси и Украины развивалась циклически. Доля Украины в общем объёме белорусского товарооборота постепенно сокращалась. Если в 1992 г. она составляла 16 %, то в 2004 г. сократилась до 3, 6 %. Однако на практике никакого обвального сокращения не произошло. В реальности стороны к 2004 г. сумели максимально приблизиться к объёмам двусторонней торговли 1992 г., а в 2005 г. преодолеть и этот максимум, стремительно наращивая товарооборот. Падение же доли Украины в общем объёме торговли Беларуси легко объясняется общим увеличением внешнеторговых операций, расширением экономического сотрудничества с Россией и активным освоением новых рынков сбыта белорусскими производителями.

С 2005 г. наметилось и увеличение доли Украины в общем объёме внешней торговли Республики Беларусь. В итоге, на протяжении последних лет Украина стабильно находилась в тройке основных торгово-экономических партнёров Беларуси. Рекордные показатели во взаимной торговле были достигнуты в 2012 г. – 7867 млн. долл. США [2].

В последние годы Беларусь и Украина активно проявляли себя на нескольких сегментах рынков друг друга. Среди основных групп товаров, экспортируемых из Беларуси, доминировали нефтепродукты, удобрения, машины, оборудование, механизмы, транспортные средства, текстиль, химическая продукция. Среди импортируемых товаров преобладали продукция сельского хозяйства, недрагоценные металлы и изделия из них, машины, оборудование, механизмы, химическая продукция, минеральные продукты. При этом номенклатура товаров, задействованных в торговле между странами, к 2013 г. заметно увеличилась, что позволяет говорить о расширении присутствия на рынках друг друга.

Литература:

1. Пагадненне паміж Урадам і Нацыянальным банкам Рэспублікі Беларусь і Урадам і Нацыянальным банкам Украіны аб парадку ўрэгулявання даўгавых абавязацельстваў і крэдытных патрабаванняў паміж Рэспублікай Беларусь і Украінай у сувязі з выхздам Украіны з рублёвай зоны: падгисана старшынёй Савета Міністраў Рэспуб. Беларусь Ф. Кебічам, 17 снеж. 1992 г. // Эталон- Беларусь [Электронный ресурс]. /Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2004-2007.
2. Внешняя торговля // Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/otrasii-statistiki/torgovlya/vneshnyaya-torgovlya>

Донцов Станіслав Олександрович

*аспірант кафедри економіки
підприємства та менеджменту АПСВТ*

Науковий керівник:

*д. е. н., доцент, професор кафедри маркетингу
та міжнародної торгівлі Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

Буряк Руслан Іванович

ДІАГНОСТИКА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

Декоративні рослини – важливий елемент благоустрою територій для громади. Важко уявити сучасне місто без елементів благоустрою: парків, скверів, алей, ботанічних садів, садів, клумб. Це естетичний погляд на питання, але декоративні рослини – це ще й сільськогосподарський товар з високою доданою вартістю.

Світовими лідерами з вирощування декоративних рослин є: Голландія, Німеччина, Бельгія, Італія, США. В Україні цей ринок в процесі становлення та ринкової трансформації, з кожним роком через вищу ефективність порівняно з комунальними господарствами, все більш важливу роль відіграють приватні виробники. Наразі можна стверджувати, що вітчизняні виробники можуть забезпечити до 60% потреб Українського ринку, який за оцінками профільної Асоціації «Українська рослинна індустрія» становить понад мільярд 900 мільйонів гривень щорічно у роздрібних цінах. Вітчизняні розсадники мають високий потенціал експортних поставок у країни СНД, середньої Азії, Закавказзя.

Слід відмітити, що на етапі становлення ринку декоративних рослин в Україні досить гостро постає питання використання суб'єктами підприємницької діяльності маркетингових інструментів для вивчення

цільового ринку, довгострокового прогнозування свого виробничого процесу, дослідження попиту, потреб та особливостей поведінки споживачів, аналізу маркетингового середовища й кон'юнктури ринку в цілому, а також розробки ефективного комплексу маркетингової активності. Цикл виробничого процесу розсадника декоративних дерев становить від 5 до 7 років, тому не аналізуючи ринок, не проводячи маркетингової активності по підвищенню попиту, виробник несе надмірні ризики, що можуть мати критичні наслідки для бізнесу [2].

Можна стверджувати, що проблема впровадження маркетингових підходів у діяльності розсадників – виробників декоративних рослин України з метою підвищення ефективності їх функціонування є надзвичайно актуальною [5].

Традиційні підходи, коли держава виступала головним замовником на садивний матеріал, втратили свою актуальність з переходом до ринкової економіки. Європейські виробники як правило мають проблему перевиробництва, їх фінансові та технологічні можливості асиметрично переважають можливості вітчизняних розсадників. Ефективність праці українських виробників за оцінками Світового банку відстає до 10 раз від провідних американських та європейських виробників [1].

Можливостями українських виробників є особливості нашого часу, коли інформація про технології та нові підходи стала загальнодоступною. Наразі будь-який виробник, маючи базові навички користування інтернетом, може отримати доступ до провідних ресурсів. Наприклад, у 2015 році українські виробники поставили собі за мету розробити стандарти на посадковий матеріал для внутрішньої стандартизації продукції. Для бенчмаркінгу вони можуть використати стандарти: ENA (European Nursery Association, ANS (American Nursery Standard), які є у вільному доступі [3].

Технологічні методики з кронування, обрізки, викопки, упаковки та інших процесів є відкриті для перегляду на каналах компаній у сервісі Youtube. Інформація, новини та прес-релізи постійно оновлюються на офіційних сторінках профільних асоціацій.

Системний аналіз основних переваг та використання провідних світових практик можуть допомогти українським розсадникам швидко наростити обсяги виробництва для повного насичення потреб внутрішнього ринку, а згодом і сталої роботи на зовнішніх. За позитивний приклад можемо взяти досвід Польщі, яка протягом 2000-2010 років стала регіональним лідером та увійшла до 5 найбільших Європейських країн виробників садивного матеріалу за оцінкою: «European Nursery Association – Index 2011» Для оцінки шансів досягнення вищезгаданої мети формування повноцінного внутрішнього ринку та збільшення обсягів експорту спробуємо використати метод SWOT-аналізу (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу формування ринку декоративних рослин України

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Аграрний сектор у широкому сенсі є пріоритетним для економіки України. 2. Низький рівень оплати праці 3. Відносно сприятливі кліматичні умови 4. Дешева національна валюта	1. Ринок декоративних рослин України перебуває на стадії становлення. 2. Відсутність державної стратегії та програми підтримки 3. Великий кадровий дефіцит. 4. Низький рівень культури масштабного озеленення громадських об'єктів. 5. . Низька продуктивність праці внаслідок технологічної та організаційної відсталості.
Можливості	Загрози
1. Доступ до державних тендерів 2. Зони вільної торгівлі з Європейським Союзом, окремими країнами СНД 3. Історичний дефіцит окремих позицій товару	1. Економічна та політична нестабільність у державі. 2. Відсутність дієвого механізму страхування ризиків у сільському господарстві. 3. Велика кількість імпортованих компонентів при виробництві рослин

SWOT аналіз ринку показує на позитивні можливості швидкого заростання ринку декоративних рослин України та експортний потенціал вітчизняних виробників. Для досягнення даної мети важливо використовувати європейський та американський досвід виробників-лідерів. Входження та активна участь у галузевих об'єднаннях, асоціаціях, можуть прискорити процес виходу на якісно новий рівень ринку.

Література:

1. Артюх Т. О. Особливості маркетингових досліджень на ринку с. -г. продукції / Т. О. Артюх // Економіка АПК. – 2008. -№8. – с. 122-126
2. Балабанова Л. В. Стратегічне маркетингове управління збутом підприємства / Монографія Л. В. Балабанова, Ю. П. Митрохіна; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2009. – 245 с.
3. Мельник Т. Тенденції розвитку міжнародних торгівельних відносин та зовнішнього сектору України / Мельник Т. // Економіст. – 2004. — № 11. – С. 52-55.

4. Соловйов І. О. Формування системи маркетингу в аграрній сфері економіки // Економіка АПК. -2006. - № 2. - С. 103-110.

5. Організації маркетингової діяльності в АПК // Соловйов І. О. Науково практичні основи агромаркетингу: Наук. -метод. вид. / І. О. Соловйов, М. М. Степанова. – Херсон: Айлант, 2007. – С. 55-62

6. Закон України Про насіння і садивний матеріал // Верховна Рада України; Закон від 26. 12. 2002 № 411-IV

Жук Оксана Іванівна

*старший викладач кафедри маркетингу,
факультету економіки, соціальних
технологій та туризму АПСВТ*

ЖІНКА У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Як показує досвід останніх років, розвиток нашої молодії держави, формування громадянського суспільства багато в чому залежать від того, наскільки активно до цих процесів долучиться жіноцтво України. Це може статися тільки тоді, коли в країні буде забезпечено гендерну рівноправність (гендер – стать людини в суспільному, а не сексуальному прояві) та знищено будь-які форми дискримінації за статтю.

Ця проблема, не є тільки українською. Завдання забезпечити гендерну рівноправність гостро ставиться і на міжнародному рівні. Проте до реального гендерного балансу нам в Україні ще далеко. Так, однією з найскладніших економічних проблем країни є саме жіноча бідність. Зменшення реальної заробітної платні, зростання безробіття та скорочення прибутків сім'ї важким тягарем лягають на плечі українських жінок. У галузях професійної діяльності жінки отримують близько 70 % від заробітної плати чоловіків за виконання тієї ж самої роботи. Не існує у нас ефективної стратегії перекваліфікації працівників, особливо для жінок. Приватна ж система перепідготовки є дорогою і не може гарантувати подальшого працевлаштування. Жінки стають небажаною робочою силою, оскільки працедавці не хочуть мати тягар більших, порівняно з чоловіками, витрат на забезпечення соціальних гарантій.

У сучасному бізнесі жінок-підприємців небагато, значно менше, ніж чоловіків. Їх доступ до фінансових і матеріальних ресурсів ускладнений внаслідок нерівних стартових умов. Найвірогідніше влаштуватись на роботу жінці можна у сфері малого бізнесу, але його розвиток гальмують недосконале законодавство, правова та соціальна незахищеність.

Найгострішою проблемою в Україні є дуже низький рівень представництва жінок в органах державного управління та в політичних структурах. Труднощі перехідного періоду стають на шляху належного економічного забезпечення відповідних конституційних положень.

Насамперед потрібно відзначити, що соціальні та економічні негаразди особливо болюче вдарили саме по молодим жінкам. Це виявилось у сфері трудових відносин. Жінок молодого віку удвічі більше, ніж молодих чоловіків, зайнято малокваліфікованою працею, хоча за рівнем освіти жінки чоловіків випереджають.

В освітній діяльності належить внести чимало змін до навчальних програм, які мають сьогодні тенденційний в гендерному розумінні характер. Це призводить до закріплення традиційних функцій жінок і чоловіків, виключає для жінок можливість бути рівними партнерами в суспільстві.

Окремої уваги заслуговує роль та місце жінки в суспільстві як одне з одвічних питань нашого буття. Особливо актуальні ці проблеми в трансформаційний період, коли громадянське суспільство лише формується. Ми не повинні забувати, що майже у всі історичні періоди соціальний статус української жінки був високим. Не посідаючи високих державних посад, українка вміла впливати на державну політику, економіку, господарський розвиток країни, народжувала й виховувала міцних здоров'ям і духом громадян, була берегинею роду, а в разі потреби й захисницею рідної землі.

Нині дівчата й молоді жінки, які становлять в Україні 54 % представників своєї вікової категорії, відчують тягар подвійних проблем – молодіжних і жіночих, зумовлених специфікою соціальних ролей і статусу, особливостями процесів соціалізації. Це засвідчує статистика та аналітичні матеріали.

В умовах демографічної кризи важливого значення набуває проблема здоров'я жінок, яке в останні роки тільки погіршується за всіма показниками. Через складну економічну ситуацію скорочуються витрати і на медичне забезпечення. На недостатньому рівні консультування й доступ до інформації та послуг у галузі охорони репродуктивного та соціального здоров'я, порушується право конфіденційності на таємницю особистого життя. Дуже актуальною стала проблема раннього материнства.

Насилля щодо жінок є одним з ключових соціальних механізмів, внаслідок якого жінки опиняються в підлеглому становищі порівняно з чоловіками. Зростання такого насилля є глобальною проблемою. Гостра вона і в Україні. Розробка комплексного, багатодисциплінарного підходу до вирішення важливого завдання – ліквідації насилля в родині і суспільстві є непростю, але вкрай необхідною роботою.

Молоді люди відчують, що їхнє право на повноцінну участь у політичному житті країни на регіональному рівні традиційно обмежуються за ознакою віку і статі. Молодь не має можливості самостійно вирішувати основні свої проблеми, якщо враховувати соціальні та культурні умови життя. Ініціатива молодих людей часто гальмується місцевою бюрократією, якій абсолютно байдужі інтереси молоді. У більшості випадків регіональна молодіжна політика знаходиться між соціальною політикою та освітою, культурою і спортом.

У зв'язку з цим постає важлива потреба розробки й реалізації державної програми «Жінка». Вона має відповідати національній стратегії покращення становища жінки в Україні, а отже вивести на перший план такі проблеми:

- жінка в економічній сфері,
- освіта і професійна підготовка жінок,
- охорона здоров'я жінок,
- загальнолюдські права жінок,
- запобігання насилля щодо жінок,
- участь жінок у процесі прийняття державних і політичних рішень.

Гендерна проблема в Україні має протиріччя. З одного боку, формування ринкових відносин, процеси первісного нагромадження капіталу, часткова деіндустріалізація, тимчасова депресія соціальних галузей та формування ринку праці об'єктивно посилюють дискримінацію жінок, обумовлюють виштовхування значної їх частини у сферу домашнього господарства, збільшують жіноче безробіття та реальну можливість перетворення жінок на групу соціального ризику. А з іншого боку, все це відбувається на основі загальносвітової тенденції збільшення залучення жінок до економічного життя, політичного управління та підвищення їх соціально-культурної ролі.

Сьогоднішні реалії життя у суспільстві висувають на перше місце саме соціально-економічну ознаку становища жінки, яке, головним чином, зумовлює зміст і характер її політико-правового статусу. Факторами, що визначають соціально-економічне становище жінки в суспільстві, є:

- стан соціально-економічного розвитку держави і суспільства;
- стан навколишнього середовища;
- рівень розвитку медичної, соціально-побутової, культурно-освітньої інфраструктури країни;
- характер суспільної етики і моралі.

Соціально-економічне та морально-психологічне становище жінки в Україні вкрай незадовільне, що зумовлюється кризовими явищами в економіці, катастрофічним станом природного середовища, низьким рівнем медичної та соціально-побутової інфраструктури країни.

Реформування економіки висуває на перше місце питання соціальної стабільності країни, сім'ї та кожного громадянина зокрема. Останнім часом напруга в соціальній сфері не знижується, а за окремими напрямками навіть посилюється. Однак ці процеси пов'язані не тільки з курсом ринкових перетворень, а й з наслідками малопродуманих соціальних рішень та нестачею ефективних механізмів реалізації відповідних програм українського уряду.

Карпенко Наталія Володимирівна

*к. е. н., доцент кафедри економіки
підприємства та менеджменту АПСВТ*

ІТ-ІНДУСТРІЯ – ЛОКОМОТИВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Інформаційні технології з кожним днем все ширше застосовуються в різних сферах життєдіяльності людини, що дозволяє більш повно забезпечувати зростаючі потреби споживачів у нових товарах і послугах. Їх розробка та застосування сприяють формуванню нових науково-виробничих кластерів, значному збільшенню робочих місць, зростанню економіки та соціальній стабільності в країні. За висновками експертів, кожне нове робоче місце в ІТ-індустрії сприяє створенню трьох-чотирьох додаткових робочих місць у суміжних галузях.

Саме в ІТ-галузі Україна має досить потужний інтелектуальний потенціал, повноцінне використання якого дозволить вітчизняній економіці здійснити значний ривок. Адже за кількістю сертифікованих ІТ-спеціалістів наша країна займає четверте місце у світі, поступившись лише США, Індії та Росії. Слід також відмітити, що український ІТ-ринок за останнє десятиріччя зріс майже в 10 разів, демонструючи щорічний приріст обсягів наданих послуг близько 25%. Даний ринок був чи не єдиним, що нарощував обсяги навіть в останні кризові роки. Згідно даних Державної служби статистики України, за підсумками 2014 р. обсяг послуг у сфері телекомунікацій, комп'ютерних та інформаційних технологій зріс майже на 12% при падінні ВВП країни на 7% [1]. А в 2015 р., за інформацією Мінекономрозвитку, ІТ-галузь зайняла третє місце за обсягами експортованих Україною послуг, поступившись лише металургії та продукції агросектору. Загальний обсяг експорту ІТ-послуг при цьому досягнув \$2, 5 млрд. і має значні перспективи для подальшого зростання [2].

Проте внутрішній ІТ-ринок в Україні розвинений досить слабо, а останні роки ще й намітилась чітка тенденція щодо зменшення його обсягів на противагу зростанню обсягів ІТ-продукції на експорт. Згідно досліджень аналітичної фірми IDC, за 2014 р. падіння даного ринку складало 48%, а за попередніми розрахунками, в 2015 р. його обсяги скоротяться ще на 42%. Єдиним сегментом даного ринку, який зростає, є хмарні технології.

Недосконалою залишається структура локального ІТ-ринку, оскільки основну частину в обсягах реалізації займає обладнання, а на програмне забезпечення та ІТ-послуги припадає відповідно 9% та 10%, тоді як в європейських країнах на них сумарно припадає від 40% до 65% [3].

Серед причин суттєвого зменшення обсягів внутрішнього ІТ-ринку – погіршення економічної ситуації в країні, значне зниження купівельної спроможності споживачів, зuboжіння населення, кількаразове зростання курсу валют. Як наслідок – серед країн Європи наша країна має найнижчі внутрішні ІТ-витрати на душу населення, які скоротились від \$53 у 2013 р. до

\$34 у 2014 р., та \$20 – у 2015 р. У Білорусі цей показник складає \$90, у Польщі – \$278, в Чехії – \$522 [4].

Експерти ж напругу пов'язують з пошкодженнями економіки із збільшенням витрат (а відповідно – і попиту) на ІТ-продукцію та технології. Тому одночасно з нарощуванням експортного потенціалу галузі, необхідно створити умови для розширення внутрішнього ІТ-ринку, стимулювати більш широке застосування ІТ-технологій вітчизняними виробниками та споживачами, що сприятиме більш швидкому переходу економіки України до п'ятого-шостого технологічних укладів. Адже в сучасних умовах безальтернативним варіантом подальшого розвитку народногосподарського комплексу є його переорієнтація на високотехнологічний шлях, оскільки існуюча структура економіки вже не може забезпечити ні зростання, ні стабільності, ні конкурентоспроможності країни.

Для максимального використання наявного ІТ-потенціалу Україні треба в першочерговому порядку й оперативного на рівні держави вирішити наступні завдання:

- запровадити прозору податкову систему;
- забезпечити надійний і дієвий захист інтелектуальної власності;
- налагодити тісний взаємозв'язок підприємств ІТ-галузі з закладами освіти та урядовими структурами і ряд інших.

Реалізація запропонованих заходів дозволить збільшити обсяги ІТ-ринку, сприятиме формуванню інноваційної моделі розвитку країни, забезпечить зростання її конкурентоспроможності.

Література:

1. Матеріали офіційного сайту Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Експорт української ІТ-продукції в 2015 році склав 2, 5 млрд доларів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/news/66125-eksport-ukrayinskoyi-it-produkciyi-v-2015-roci-sklav-2-5-mlrd-dolariv>.
3. Нестерчук Я. Украинский ИТ-рынок по итогам года упадет на 42% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://igate.com.ua/news/11601-ukrainskij-it-rynok-po-itogam-goda-upadet-na-42>.
4. Корбут А., Задворний В. Українське ІТ: не програвити майбутнього// Український тиждень. - № 8 (380), 26. 02. 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/130753>

Ковалев Михаил Николаевич

*к. е. н, доцент, доцент кафедры маркетинга и
логистики Гомельского филиала
Международного университета «МИТСО»*

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЕ МАШИНОСТРОЕНИЕ: АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ

Сельскохозяйственное машиностроение Украины является составной частью агропромышленного комплекса (АПК) страны. Указанная отрасль вносит большой вклад в создание ВВП, играет важную роль в решении проблемы обеспечения продовольственной безопасности страны.

Согласно информации Кабинета Министров Украины больше 80% используемой в сельскохозяйственном производстве техники не отвечает современным требованиям. При этом в правительстве отмечают, что из-за использования устаревшей и изношенной техники АПК теряет 20% сельскохозяйственной продукции. По расчетам Минагропрода Украина обеспечена зерноуборочными комбайнами на две трети от потребности. Для сбора урожая в оптимальные сроки необходимо задействовать еще 20–25 тыс. комбайнов [1].

Рынок зерноуборочных комбайнов Украины является вторым по значимости в СНГ после российского, что указывает на его важность для ведущих мировых сельхозмашиностроителей. Этот рынок в течение 15 лет служил своеобразным полигоном для конкуренции между всемирно известными брендами за счет открытости и отсутствия ограничений на рынке. Итоги последних лет указывают на доминирование западных брендов, которым отдают предпочтение большинство украинских сельхозпроизводителей [2].

Объясняется это тем, что лидеры мирового сельхозмашиностроения из ЕС и США обеспечивают:

- поставку инновационных, высокотехнологичных и высокопроизводительных комбайнов;
- качественное послепродажное сопровождение;
- программы экспортного финансирования при государственной поддержке Евросоюза и США.

Такой системный подход западных производителей обеспечил доминирование на украинском рынке зерноуборочных комбайнов всемирно известных брендов: Claas («Клаас»), John Deere («Джон Дир»), New Holland («Нью Холланд»), Case IN («Кейс»).

По итогам 2013 года емкость рынка составила около 2100 ед., фактически полностью наполнившись за счет импорта. Доля отечественного производителя зерноуборочных комбайнов (из Херсона) по итогам прошлого года составила около 2% от общего количества машин, поставляемых на рынок.

Большая часть импорта приходится на новые зерноуборочные комбайны производства ЕС, США, СНГ (всего 1205 ед.). Бывшим в употреблении комбайнам отдало предпочтение значительное количество украинских сельхозпроизводителей. В течение 2013 года на рынок поставлена 871 бывшая в употреблении машина.

ООО НПП «Херсонский машиностроительный завод» – единственный в Украине завод, специализирующийся на производстве сложной сельскохозяйственной техники. Сейчас Херсонский машиностроительный завод выпускает 4 модели зерноуборочных комбайнов «СКИФ». На сегодняшний день на полях Украины работают более 1000 херсонских комбайнов «СЛАВУТИЧ».

Реальное предложение наладить производство современной сельскохозяйственной техники в Украине было сделано первым заместителем премьер-министра Беларуси Владимиром Семашко в июне 2013 года. Белорусская сторона готова пойти на максимальный уровень локализации, который позволит не подорвать экономику херсонского завода. Кроме передачи технологий, Беларусь готова предложить механизмы удешевления поставляемой сельхозтехники: лизинговые схемы, компенсацию ставок по кредитам экспортеру или оптовому импортеру в Украине [3].

Примеры такой интеграции уже есть. Благодаря сотрудничеству с «Гомсельмашем», в Костанае (Казахстан) налажено производство зерноуборочных и кормоуборочных машин.

Для проникновения на рынок Российской Федерации в 2005 году завод «Гомсельмаш» создал совместное предприятие в Брянске (ЗАО СП «Брянксельмаш»), организовал сборку комбайнов в городе Шимановске Амурской области.

Холдинг «Гомсельмаш» является одним из крупнейших производителей сельскохозяйственной техники, завод входит в пятерку лидеров мирового рынка зерноуборочных и кормоуборочных комбайнов. Это современная многопрофильная корпорация, выпускающая под маркой «ПАЛЕССЕ» линейки зерноуборочных и кормоуборочных, початкоуборочных и картофелеуборочных комбайнов, самоходные косилки и другую сельскохозяйственную технику. «Гомсельмаш» самостоятельно производит основные детали и узлы комбайнов, что позволяет контролировать качество, производить одновременно разные типы и модели машин (26 модификаций), поддерживать доступные цены на продукцию.

Комбайны марки «ПАЛЕССЕ» работают в России, Украине, Казахстане, Чехии, Словакии, Румынии, Болгарии, странах Балтии, Аргентине, Бразилии, Иране, Китае и других странах. Холдинг имеет широкую товаропроводящую сеть, ряд совместных предприятий и сборочных производств.

В состав холдинга входит управляющая компания ОАО «Гомсельмаш» и несколько дочерних предприятий, включая ОАО «Научно-технический центр комбайностроения», обеспечивающий инновационное развитие холдинга.

Мощности холдинга «Гомсельмаш» позволяют выпускать приблизительно 3 тыс. комбайнов в год (таблица). Такие объемы слишком велики для

внутреннего рынка. По сути, «Гомсельмаш» является монополистом в Беларуси по производству комбайнов для АПК. Для сравнения в таблице приведены сведения об объемах производства комбайнов в Украине.

Таблица. Производство зерноуборочных комбайнов холдингом «Гомсельмаш» и ООО НПП «Херсонский машиностроительный завод» в натуральном измерении, шт.

Наименование производителя	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ОАО «Гомсельмаш»	2612	1390	1831	1805	766	927	715
ООО НПП «Херсонский машиностроительный завод»	309	56	97	399	59	68	30

Примечание: Источники: [4, 5].

Преимущества сотрудничества Украины и Беларуси в области сельскохозяйственного машиностроения выражаются в следующем.

Создавая совместное производство за рубежом, белорусская сторона:

- облегчает себе выход на внешний рынок;
- увеличивает объемы продаж, экспорта;
- улучшает показатели экономической эффективности;
- повышает качество сервиса машин, поскольку их обслуживание берет на себя другая сторона;
- обеспечивает занятость персонала.

Создание совместного производства белорусских комбайнов в Украине: будет способствовать развитию машиностроительной отрасли, АПК и региона; позволит экономить на НИОКР, так как затраты на проектирование несет белорусская сторона; будет содействовать созданию рабочих мест. Кроме того, создаст возможности для применения эффективного бенчмаркинга, благодаря наличию передаваемой технической документации и опыта производства, в том числе, секретов «ноу-хау».

По нашему мнению, экономическое сотрудничество Беларуси и Украины позволит смягчить последствия кризиса, в том числе в области сельскохозяйственного машиностроения.

Литература:

1. Украина обеспечена зерноуборочными комбайнами на две трети от потребности. // АПК-Информ. [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа: <http://www.apk-inform.com/ru/news/1049468#.VrnfrvmLTIU/>. – Дата доступа: 09. 02. 2016.
2. Украинский рынок зерноуборочных комбайнов. // АПК-Информ. [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: http://www.apk-inform.com/ru/exclusive/topic/1029062#.VrnR0_mLTIU/. – Дата доступа: 09. 02. 2016.
3. Сельхозмашиностроение Украины //Инпресс. [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа: <http://inpress.ua/ru/economics/15687->

selkhoz mashinostroyeniye-ukrainy-kak-vozrodit-proizvodstvo/. – Дата доступа: 09. 02. 2016.

4. Статистический ежегодник Гомельской области: 2015. // Главное статистическое управление Гомельской области. [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа: http://gomel.belstat.gov.by/bgd/public_compilation/index_99/. – Дата доступа: 05. 11. 2015. – С. 234.

5. Производство основных видов промышленной продукции // Государственная служба статистики Украины. [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Дата доступа: 9. 02. 2016.

Козловская Зоя Николаевна

*к. т. н., доцент, зав. Кафедрой экономики
и менеджмента УО ФПБ
Международный университет «МИТСО»*

ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И УКРАИНЫ: РЕАЛЬНОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Украина является вторым по степени важности после России торгово-экономическим партнером Республики Беларусь, ее доля в общем товарообороте Республики Беларусь составляет более 6%.

Основные экспортируемые Республикой Беларусь в Украину товары: нефтепродукты, сжиженный газ, удобрения, шины, цемент, холодильники, тракторы, грузовые автомобили, молоко – всего 20 позиций.

Среди основных импортируемых Республикой Беларусь из Украины товаров можно отметить: масло растительное, черные металлы, лекарства, зерновые.

Однако главной тенденцией торгово-экономического сотрудничества в последние три года стало уменьшение показателей взаимной торговли, о чем свидетельствуют статистические данные (табл. 1). В 2015 г. внешнеторговый товарооборот между Украиной и Республикой Беларусь снизился на 40% по сравнению с предыдущим годом.

На данный момент Беларусь обеспечивает себе значительное положительное сальдо в двустороннем товарообороте прежде всего за счет экспорта на украинский рынок продуктов переработки российской нефти, полученной на льготных условиях.

Следует отметить, что Украине не удалось выстроить взаимовыгодную торгово-экономическую политику в отношении Беларуси, что в последнее время приводит к отрицательному показателю сальдо для Украины.

Частично это связано с частой сменой политических элит в стране, частично с более активной белорусской позицией по продвижению своих товаров на украинский рынок.

Таблица 1 – Динамика внешней торговли Республики Беларусь и Украины (млн. долларов)

Показатели	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Экспорт	2630, 8	4290, 98	5151, 87	3704, 76	4153, 92	2 520, 8
Импорт	2030, 9	2076, 98	2369, 74	2104, 64	1714, 5	951, 5
Внешне- торговый оборот	4661, 7	6367, 96	7521, 61	5809, 41	5868, 42	3472, 3

Из-за того, что по ряду позиций интересы двух стран пересекались, а производители вынуждены были конкурировать друг с другом, возникали неминуемые конфликты, которые неоднократно случались в белорусско-украинских отношениях. Так, Правительство Беларуси постановлением № 666 от 6 августа 2015 года ввело обязательную санитарно-гигиеническую экспертизу импортных товаров, поставляемых на белорусский рынок, что, по мнению представителей бизнеса, как украинских, так и белорусских, повышает стоимость товаров. В ответ Украина планировала ввести специальную пошлину на ряд белорусских товаров в размере 39, 2% с 20 января 2016 года. Однако в итоге Межведомственная комиссия по международной торговле Украины приостановила до 1 мая 2016 года введение специальной пошлины. Хотя белорусская сторона не пошла на приостановку действия постановления об обязательной санитарно-гигиенической экспертизе, но заверила, что не будет выходить из ЗСТ с Украиной, что важно для Украины.

По состоянию на 1 октября 2015 года объем украинских инвестиций в экономику Республики Беларусь составил 3 848, 5 тыс. долл. США. Более 240 предприятий с украинскими инвестициями работает в Беларуси в промышленной сфере, деревообработке, переработке сельхозпродукции, а также в сфере услуг. По мнению специалистов, перспективными направлениями привлечения украинских инвестиций в белорусскую экономику являются производство электродов, кабельной продукции, доильного оборудования, а также сельское хозяйство и переработка.

В Украине успешно работают такие белорусские предприятия, как ОАО «МАЗ», ОАО «БЕЛАЗ и др. Производственно-кооперационными связями объединены 80 украинских и белорусских предприятий.

Республика Беларусь по состоянию на 1 октября 2015 года инвестировала в экономику Украины 32 517, 1 тыс. долл. США, при этом объем накопленных инвестиций составил более 190 млн. долларов. Наибольший потенциал участия Республики Беларусь – в развитии совместных предприятий в области сельхозмашиностроения, освоении производства

городского пассажирского транспорта, что также гармонично вписывается в планы Украины по возрождению и развитию национального машиностроения.

Следует также учитывать новую экономическую реальность развития белорусско-украинских отношений, которая определяется тем, что произошедшие в 2014 г. в Украине события коренным образом меняют ориентацию этого государства. Беларусь готова сотрудничать с Украиной во всех сферах экономики. Необходимо продолжить работу по созданию и развитию товаропроводящих сетей, пунктов сервисного обслуживания, заключению новых взаимовыгодных контрактов и расширению присутствия двух стран на различных сегментах рынков друг друга. Необходимо максимально отказаться от применения крайних защитных мер в отношении продукции отечественных производителей, так как это может вызвать ответные меры со стороны партнёров из другого государства.

Литература:

1. Официальный сайт Государственного таможенного комитета Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://gtk.gov.by/ru/stats/itogi_vnesh_torgovli2015/dec15– Загл. с экрана. – Яз. рус.
2. Внешняя торговля Республики Беларусь: статистический сборник. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2015 – 321 с.
3. Украина приостановила до 1 мая введение спецпошлины на белорусские товары [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://news.tut.by/economics/480775.html>– Загл. с экрана. – Яз. рус.
4. Г. Максак, Д. Юрчак Сотрудничество Республики Беларусь и Украины в новых геополитических условиях. - Минск, 2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/11006.pdf>- Загл. с экрана. – Яз. Рус.

Колесников Сергей Дмитриевич

*к. э. н., доцент, директор Гомельского филиала Учреждения
образования Федерации профсоюзов Беларуси
«Международный университет «МИТСО»*

Дикович А. С.

*аспирант ГНУ «Институт экономики
Национальной академии наук Беларуси»,
начальник отдела кассового обслуживания Управления
по Гомельской области ОАО «Банк Москва-Минск»*

ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНА В УСЛОВИЯХ СМЕНЫ ПАРАДИГМЫ

Процессы трансформации экономической деятельности, происходящие под влиянием инноваций, приводят к ослаблению традиционных

конкурентных преимуществ регионов, таких как наличие необходимых природных ресурсов, дешевой рабочей силы, выгодное географическое положение.

В развитии региональных экономических систем появились новые тенденции, связанные с углублением территориального и международного разделения труда, развитием технологического разделения труда на основе подетальной и пооперационной специализации предприятий. Происходит формирование устойчивых производственно-технологических цепочек из предприятий разных стран и регионов, что в значительной мере обусловлено деятельностью транснациональных корпораций.

Процессы глобализации постепенно превращают регионы в экономических агентов, субъектов мировой экономики. Они становятся неотъемлемым элементом системы мирового хозяйства, а в их стратегии развития доминируют идеи преобладания межрегиональной и международной конкуренции, глобально ориентированной региональной политики и транснациональной интеграции.

Трансформация роли регионов во внешнеэкономической деятельности ставит вопрос как о необходимости расширения региональной составляющей при разработке внешнеэкономической стратегии как Республики Беларусь, так и Украины. Формирование эффективной системы учета закономерностей региональных процессов воспроизводства и обмена, при разработке национальной внешнеэкономической стратегии, представляет собой важный элемент в управляемом процессе развития и усиления конкурентных позиций стран в мировом хозяйстве и стимулирования внешнеэкономической активности региональных хозяйствующих субъектов.

Мировой опыт показывает, что построение такой системы подразумевает наличие на региональном уровне четко сформулированной концепции внешнеэкономического развития региона как интегрированной системы представлений об организации внешнеэкономической сферы региона, нацеленной на создание условий для максимального использования внешнеэкономических факторов в интересах успешного социально-экономического развития, а в более узком смысле – на эффективное встраивание экономики региона в мировое хозяйство и процессы глобализации, а также преодоление противоречий между сложившимися способами организации экономических отношений, источниками развития и глобальными тенденциями.

Формирование эффективной системы региональной политики невозможно без учета пространственного аспекта общественного воспроизводства. Вследствие существенных различий природно-географических, социально-экономических и других условий в регионах, региональные воспроизводственные процессы уникальны.

Экономика региона, вовлеченная в систему глобальных товарных, информационных и финансовых обменов, обладает многими чертами этой системы, но проблемы региона не являются простым отражением проблем общей системы. Поэтому возникает необходимость учета закономерностей

региональных воспроизводственных процессов при обосновании внешнеэкономической стратегии региона. Определить экономическую основу развития региона Республики Беларусь можно лишь при условии, если регион будет рассматриваться как подсистема белорусской и мировой экономики. Для этого необходимо рассматривать регион с позиций располагаемых сравнительных преимуществ, определить возможности его экономического и экспортного потенциала и специфические черты с учетом непрерывных циклических процессов, протекающих на территории, характерные тенденции и закономерности этих процессов.

Разработка новой внешнеэкономической стратегии региона должна опираться на понимание того, что во-первых, региональная экономическая система имеет сложную структуру (отраслевую, корпоративную, существующие и потенциальные кластеры), во-вторых, составные элементы этой системы требуют для своего управления разработки специфического механизма управления, в-третьих, эти механизмы должны быть взаимно непротиворечивыми.

Стратегия развития экспорта региона должна содержать оценку природно-ресурсного, человеческого, производственного, инновационного и инфраструктурного потенциала региона, обоснованные приоритеты его внешнеэкономического развития, проблемы, на решение которых будут направлены управленческие решения. Стратегия как прогнозный документ призвана определить приоритетные направления долговременного развития экспортного потенциала, которые обеспечат усиление региональных сравнительных преимуществ, параметры развития региона на перспективу, согласованные с реальными возможностями.

Из вышесказанного следует, что стратегия развития экспорта региона Беларуси может быть эффективной лишь в том случае, если опирается на принципы и законы общественного воспроизводства, представляющие собой отражение внутренних взаимосвязей и взаимозависимостей региональной системы.

Колесников Сергей Дмитриевич

к. э. н., доцент, директор Гомельского филиала Учреждения образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО»

Матяс А. А.

к. э. н., доцент, доцент кафедры банковского дела Полесского государственного университета

ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ВАЛЮТНОГО КУРСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Национальным банком использовались различные режимы поддержания курса белорусского рубля. Так, в 1991-1993 гг. применялись

преимущественно административные методы из-за обращения в стране наряду с белорусской денежной единицей советского (российского) рубля. В 1994-1995 гг. перешли к рыночному курсообразованию, а с 1996 г. по сентябрь 2000 г. существовала множественность валютных курсов.

В дальнейшем произошла либерализация курсовой политики в направлении использования отдельных регулируемых плавающих режимов валютного курса. В частности, в 2001-2004 гг. использовался режим скользящей фиксации к российскому рублю, а в 2005-2008 гг. – режим жесткой привязки к долл. США. С 2009 г. Национальный банк перешел к привязке белорусского рубля к корзине валют (долл. США, евро и рос. руб. в одинаковой пропорции) с диапазоном валютного коридора $\pm 5\%$ с расширением последнего до 10 % в 2010 г. и 12 % в 2011 г. Режим управляемого плавления начал применяться с 2012 г. В дальнейшем (с 2015 г.) перешли к более гибкому плавающему обменному курсу с внесением небольших изменений в структуру валютной корзины (доля российского рубля увеличена до 40 % при соответствующем сокращении долл. США и евро до 30 %), а с июня на Белорусской валютно-фондовой бирже внедрен механизм проведения торгов посредством непрерывного двойного аукциона.

В рамках используемых режимов в отдельные периоды поддерживался достаточно стабильный обменный курс белорусского рубля (в частности, с 2002 по 2008 г.) или обеспечивалась его плавная девальвация (2009-2010 гг., 2012-2014 гг.). Вместе с тем при существенном ухудшении внешнеторговой конъюнктуры или чрезмерном стимулировании внутреннего спроса для приведения белорусской экономики в относительное равновесие допускались одноразовые девальвации или корректировки валютного курса. Если в начале 2009 г. и в конце 2014 г. они были вызваны преимущественно внешними факторами, то наиболее существенная девальвация 2011 г. порождена исключительно экспансионистской внутренней макроэкономической и монетарной политикой при относительно благоприятной внешнеторговой конъюнктуре. При этом все существенные девальвации были проведены с опозданием, особенно это касается 2011 г.

Использовались и другие инструменты курсовой и валютной политики, к основным из которых относятся: управление золотовалютными резервами и валютные интервенции, валютные ограничения (обязательная продажа валютной выручки; регламентирование приобретения валюты субъектами хозяйствования на внутреннем валютном рынке с последующим контролем за ее целевым использованием; контроль и регламентирование при проведении отдельных валютных операций, касающихся движения капитала; ограничения по осуществлению авансовых платежей импортерами, получению кредитов на финансирование импорта), аномально высокие процентные ставки (по кредитам и депозитам, инструментам поддержания краткосрочной ликвидности коммерческих банков, ставка рефинансирования и др.) в условиях высоких девальвационных и инфляционных ожиданий секторов экономики (одно из последствий девальваций и существенных корректировок курса).

Переход в последнее время к использованию более гибкого плавающего обменного курса, внесение определенных изменений в другие инструменты курсовой и валютной политики в сочетании с политикой внутренней девальвации и другими макроэкономическими корректировками позволили, в конечном счете, удержать ситуацию на валютном рынке, хотя риски и высокие девальвационные ожидания по-прежнему сохраняются. В качестве положительных моментов следует отметить небольшое положительное внешнеторговое сальдо по товарам и услугам, достигнутое в 2015 г. благодаря внутренней девальвации (сокращению инвестиционного и потребительского спроса), что ослабило давление на курс. Вместе с тем сохраняющаяся неблагоприятная внешнеторговая конъюнктура, необходимость погашения и обслуживания государственного и валового внешнего долга, сложное экономическое и финансовое состояние государственных предприятий и целых отраслей, незначительные золотовалютные резервы, высокие девальвационные ожидания оказывают дополнительное давление на валютный курс белорусского рубля. В данных условиях Национальному банку и дальше придется сохранять относительно высокие процентные ставки на денежном рынке. В то же время, несмотря на произошедшие изменения в валютной и курсовой политике в направлении либерализации и гибкости, валютный курс белорусского рубля по-прежнему используется в качестве важнейшего ориентира в рамках объявленного Национальным банком Республики Беларусь режима монетарного таргетирования.

В свою очередь успешность использования новых подходов к курсовой и валютной политике во многом будет определяться в краткосрочной перспективе относительной благоприятностью внешнеторговой конъюнктуры (в первую очередь мировыми ценами на энергоносители и поведением российского рубля), возможностями перекредитования и привлечения дополнительного внешнего финансирования, а также продолжением начатых макрокорректировок по рационализации расходов секторов экономики, прежде всего государственного. В среднесрочной и долгосрочной перспективе на первый план выдвигаются и без того запоздалые масштабные структурные и институциональные преобразования в секторах национальной экономики, хотя приступать к ним необходимо как можно быстрее

Корчинська Олена Антонівна

*д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів
та маркетингу АПСВТ м. Київ*

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Перехід до ринкових умов господарювання сприяв виникненню багатотуповидності у сфері аграрного виробництва. Поряд з державними та приватними підприємствами, особистими селянськими господарствами,

виробничими кооперативами, господарськими товариствами отримали розвиток і фермерські господарства, які відповідно до Закону України від 19. 06. 2003 р. «Про фермерське господарство» є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

Станом на початок 2014 року в Україні функціонувало близько 40 тисяч. фермерських господарств. Їх частка у виробництві валової сільськогосподарської продукції зростає з року в рік і наданий момент становить майже 8 % (табл.)

Хоча частка фермерських господарств у виробництві валової продукції сільського господарства значно менше, ніж у великих сільськогосподарських підприємствах, їх існування є об'єктивно необхідним для більш повного використання потенціалу аграрної сфери, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, розширення меж використання природних і економічних ресурсів у сільському господарстві. Фермерські господарства забезпечують зростання обсягу та розширення асортименту сільськогосподарської продукції, раціональне використання матеріально-технічних, земельних і трудових ресурсів, скорочення втрат сільськогосподарської продукції, підтримання зайнятості і доходу сільського населення, поповнення місцевого бюджету тощо.

Таблиця

Динаміка виробництва сільськогосподарської продукції у фермерських господарствах України

Роки	Кількість фермерських господарств	Валова продукція	
		у постійних цінах 2010 р., млн грн	у % до загального обсягу сільськогосподарського виробництва
1995	34778	1392, 4	0, 8
2000	38428	3125, 2	2, 1
2010	41524	11965, 8	6, 1
2014	39428	19188, 8	7, 6

Джерело: за даними Державної служби статистики України

Нині, як і весь аграрний сектор України, фермерство стикається з рядом труднощів, пов'язаних з кризовою ситуацією в економіці країни, а саме загострення конкуренції, зниження купівельної спроможності населення, і відповідно, попиту на продукцію, зростання цін на мінеральні добрива, техніку та інші необхідні матеріально-технічні ресурси тощо. Разом з

тим, порівняно з сільськогосподарськими підприємствами, невеликі фермерські господарства мають додаткові труднощі: відсутність потрібного обсягу власного капіталу, відсутність матеріально-технічної бази через слабку фінансову підтримку і недостатнє кредитне забезпечення, недосконалість системи оподаткування, що спонукає фермерів приховувати частину доходів, дрібний обсяг виробництва, що призводить до проблем формування та реалізації партій сільськогосподарської продукції, недостатньо позитивне ставлення селян до приватного підприємництва, низький рівень кооперації фермерів, недосконалий правовий захист фермерів.

Значущим фактором у вирішенні більшості з вказаних проблем може стати організація ефективної маркетингової діяльності, яка б значно полегшила як виробничу так і ринкову діяльність фермерських господарств, дозволила б їм значно посилити свої позиції на ринку сільськогосподарської продукції. Сутність маркетингової діяльності фермерських господарств полягає у дослідженні ринку, проведенні товарної, цінової, збутової та комунікаційної політики. Маркетинг як інструмент ринкової діяльності сприяє просуванню сільськогосподарської продукції, досягненню збалансованого співвідношення між попитом і виробництвом, що особливо важливо для фермерів, які займаються переважно виробництвом продукції схильної для швидкого псування, зокрема м'яса, молока, овочів, фруктів. Через швидке псування фермерам необхідно організувати термінові доставки та певні умови зберігання. Усе це відволікає їх від основного виробництва, зумовлює додаткові затрати, веде до подорожчання продукції і збільшення ризику недоотримання прибутку. У таких умовах маркетинг набуває особливого значення. Завдяки впровадженню принципів маркетингу у свою діяльність, фермери мають можливість краще знати стан задоволення потреб споживачів, гнучко реагувати на ринкові зміни, володіти інформацією про кон'юнктуру ринку і активно використовувати її у процесі планування своєї діяльності. Хоча на сьогоднішній день аграрна сфера, у тому числі і фермерство, незначною мірою охоплені маркетингом, вступ до СОТ та євроінтеграція встановлюють нові вимоги до фермерських господарств, що вимагає докорінного переосмислення стратегічних цілей та методів досягнення. Все це активізує необхідність подальшого розвитку маркетингової діяльності фермерів.

Лавриненко Володимир Миколайович

к. е. н., доцент, доцент кафедри історії та теорії господарства КНЕУ імені Вадима Гетьмана

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ

Економічний розвиток України, від становлення господарства на українських землях, періодів національного відродження і державотворення

до його сучасних проблем, відображав складний багатовимірний процес генези українського суспільства та його господарської сфери. Проте, політичне відродження все ще не перейшло в економічну парадигму і як наслідок, українська незалежна держава так ще і не сформувала власної моделі економічного розвитку [1, с. 19].

Економічна наука на початку ХХІ ст. знаходиться в пошуках «імперативу економічного розвитку в контексті відповідальності перед глобальним майбутнім», а її роль в новій реальності визначають парадигмальні зрушення в межах її предметного поля, актуалізуючи проблематику не лише прагматично-орієнтованої ринкової діяльності, але й глибинних духовно-ціннісних засад національного буття та ідей, що його відображають [2, с. 7]. Сучасна економічна теорія вивчає життєдіяльність людства як складної цивілізаційної системи, яка проявляє себе у всіх сферах життєдіяльності. Під кутом зору *дедуктивно-номологічного* (від грец. *потоз* – закон) методу, який виходить з неможливості існування багатьох сфер діяльності без інших і передбачає, що жодна з них (зокрема, і господарська діяльність) не є головною, провідною, визначальною. Номологія виходить з ідеї одночасного розвитку всіх сфер життєдіяльності, починаючи від найпростіших форм, що зародилися ще на самих ранніх етапах людської історії, а потім стали архетипними в силу своєї глибинної суті. Зокрема, це відноситься і до історично обумовлених умов і передумов формування інституційного середовища суспільства, в якому і відбувається економічний розвиток.

Загалом, як засвідчує наукознавство, науковий пошук проходить три основні етапи: класичний, некласичний та посткласичний. Вибір принципів пізнання історичних змін у національній господарській системі відбувається, як на основі положень класичної економічної теорії, яка вбачала їх причину в прогресі продуктивних сил та виробничих відносин, так і методології некласичної науки для якої пріоритетом дослідження суспільства виступає цивілізаційна парадигма суспільствознавства, яка пояснює зміст та напрямки економічного розвитку з урахуванням особливостей розвитку суспільства, яке належить до визначеної моделі сучасних цивілізацій.

Цивілізаційний підхід на основі притаманним йому принципам аналізу (*людиноцентризм, системність, цілісність, суб'єктивність, синергетичність, змінюваність, самоорганізованість тощо*) визначає дієві напрямки пошуку вирішення проблем вітчизняної економічної системи, які полягають у розвитку ідей «системної економіки» – основне в яких не лише структурні зміни в самій системі, а проведення економічної політики спрямованої на організаційні та функціональні реформи. В основу реформ повинні бути закладені особливості функціональної структури економіки, аналіз стану її сфер:

- *соціально-економічної, як сукупності галузей нематеріального виробництва, сферу послуг, спрямованих на забезпечення соціальних потреб індивідів тощо;*

- *виробничої*, що включає в себе галузеву структуру і рівень технологічного оснащення виробництва;
- *відтворювальної*, що передбачає характеристику соціально-трудової сфери та відносин власності на ресурси;
- *інституціональної*, що визначає необхідність проведення аналізу державних (бюджетно-податкових) та ринкових економічних інститутів, як засобів інтеграції економіки;

Таким чином, застосування принципів цивілізаційної парадигми передбачає розгляд суспільства з системної точки зору і виділення таких його складових як економічна, політична, соціальна, культурна сфери. Необхідним стає уточнення змісту поняття економічного розвитку як свідомо спрямованої і якісної зміни параметрів економічної підсистеми суспільства з метою зміцнення інтеграційних складових суспільства як цілісної системи.

Література:

1. Новак А. Я. Як підняти українську економіку / А. Я. Новак – 5-те вид, доп. К: ТОВ «Інпрес», 2015. -432.
2. Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІст.: Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. Т. – 234с.

**Ткачук Марія,
Мазурець Роман**

*к. геогр. н., доцент, доцент кафедри
туристичного та готельного бізнесу
Національного університету харчових технологій.*

РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасного розвитку туризму маркетингові дослідження відіграють важливу роль у просуванні туристичного продукту, оскільки вони надають інформацію про споживачів, ефективність методів просування і продажу, конкурентів, стан ринку та інші аспекти зовнішнього середовища сфери туризму.

При виконанні роботи були використані загальнонаукові методи досліджень та найважливіші методи маркетингових досліджень, а саме спостереження, опитування, експеримент і визначена група кількісних методів. Інформаційною базою виступають роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, використовувались матеріали опубліковані у періодичних виданнях.

Погляди, потреби і бажання туристів постійно змінюються. Розглядаючи туристичну індустрію, треба зазначити, що уявлення населення про найкращі види відпочинку змінюються, як і мода на престижні місця відпочинку.

Тому будь-яке туристичне підприємство повинне постійно стежити за усіма змінами, що відбуваються на ринку туристичних продуктів, встигати реагувати на кожну з них: відставання від більш успішних підприємств та фірм, які здатні швидко та ефективно прогнозувати ситуацію на ринку, загрожує недовірою споживача до такого туристичного підприємства, що може призвести не тільки до втрати споживачів, але й до зниження загального іміджу туристичної компанії, тобто до втрати значної частини потенційних і постійних клієнтів і як наслідок до зменшення прибутків.

Маркетингові дослідження обов'язково повинні проводитися систематично, це одна з головних умов, яка визначає їх ефективність. Проведення таких досліджень повинно здійснюватись з дотриманням наукового підходу, що ґрунтується на об'єктивності й точності, вони обов'язково застосовуються комплексно і стосуються усіх сторін маркетингу, що вимагає інформації для ухвалення відповідних рішень. Отже, можемо визначити основними принципами маркетингового дослідження наступні характеристики: систематичність; комплексність; точність; об'єктивність; оперативність; економічність.

Систематичність полягає у проведенні таких досліджень регулярно та за визначеною завчасно стратегією, яка повинна розроблятися для конкретного підприємства з урахуванням умов його функціонування. Дотримання даного принципу є основою для реалізації принципу комплексності, який забезпечує повне дослідження усіх сторін маркетингової діяльності підприємства та зв'язок між ними.

Принципи точності та об'єктивності дуже важливі, оскільки завдяки їм керівництво підприємством може приймати ефективні рішення у стратегії маркетингової діяльності своєї організації. Ефективність таких рішень часто залежить від своєчасності їх прийняття, що значною мірою забезпечується дотриманням принципу оперативності маркетингових досліджень.

Важливим також у проведенні маркетингових досліджень є принцип економічності, тобто такі дослідження повинні приносити реальну економічну вигоду підприємству та бути максимально дешевими при максимальній їх ефективності. Це дає можливість економити ресурси й не сприяє росту цін на послуги, котрі надаються цим підприємством і як наслідок призводить до збільшення конкурентних переваг на ринку.

Маркетингові дослідження – це складний, системний процес, що включає кілька етапів: збирання, реєстрацію й аналіз інформації, яка може надходити від самого туристичного підприємства, нейтральної організації або фахівців-дослідників [1, 27].

Отже, маркетингові дослідження проводяться для того, щоб визначити інформаційні потреби та надати інформацію, необхідну керівникам для підвищення ефективності маркетингових рішень, які ухвалюються. Тому з маркетингових досліджень починається і ними ж закінчується будь-який цикл маркетингової діяльності підприємства, яке надає послуги в галузі туризму.

Література:

1. Мунін Г. Б. Маркетинг турпродукту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. О. Карягін та ін.; О. О. Гази; НАН України та ін. – К.: Кондор, 2009.

Маньковский Игорь Александрович

*к. ю. н., доцент, заведующий кафедрой адвокатуры
Международного университета «МИТСО»
mia-65@tut. by*

ПРИНЦИП ДИСПОЗИТИВНОСТИ КАК ПРАВОВАЯ ОСНОВА СВОБОДЫ УСМОТРЕНИЯ УЧАСТНИКОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Современная система гражданского права и, как следствие, процесс опосредования экономических отношений основаны на применении диспозитивного метода правового регулирования, на что указывалось в наших исследованиях [1, с. 262]. Диспозитивный метод, согласно утверждению А. М. Витченко, «...складывается из важнейших составных элементов ...: правовое положение субъектов, юридические факты, приемы формирования субъективных прав и юридических обязанностей, и меры их защиты» [2, с. 124].

Из приведенной совокупности элементов системообразующими следует признать такие, как правовое положение субъектов и приемы формирования субъективных прав и юридических обязанностей. Непосредственно правовое положение субъектов гражданского права, а именно их юридическое равенство и возможность применения договорных конструкций, как предусмотренных ГК, так и не предусмотренных ГК, а также установленные нормами гражданского права приемы формирования субъективных прав и юридических обязанностей, в том числе предоставленная субъектам возможность самостоятельно определять свои субъективные права и принимать на себя юридические обязанности, по соглашению участников правоотношения отражают суть диспозитивного метода правового регулирования. Квинтэссенцией диспозитивного метода являются принципы гражданского права, императивы которых определяют основы правового положения участников экономических отношений и устанавливают «приемы формирования субъективных прав и юридических обязанностей» [3, с. 50]. На то обстоятельство, что в процессе гражданско-правового регулирования применяется диспозитивный метод указывают принцип равенства участников гражданских отношений, свободы договора, недопустимости произвольного вмешательства в частные дела, принцип беспрепятственного осуществления гражданских прав. Кроме названных принципов на применение диспозитивного метода правового регулирования экономических отношений указывают ч. 3 ст. 2 и п. 1 ст. 7 ГК. По сути, ч. 3 ст. 2 ГК содержит нормы, отражающие два принципа гражданского права, которые по непонятным причинам не включены законодателем в общую систему

основных начал гражданского права, закрепленных в ч. 2 ст. 2 ГК. Во-первых, это принцип инициативы субъектов гражданского права, согласно императивам которого участники гражданских правоотношений приобретают и осуществляют свои гражданские права своей волей и в своих интересах. Во-вторых, это принцип диспозитивности, в соответствии с императивами которого субъекты гражданского права свободны в установлении своих прав и обязанностей на основе договора и в определении любых не противоречащих законодательству условий договора. Приведенные правовые нормы (ч. 3 ст. 2 и п. 1 ст. 7 ГК) следует признать основополагающими для развития всей системы гражданского права. При этом, непосредственно в ч. 2 ст. 2 ГК принцип диспозитивности прямо не закреплен.

Вместе с тем, ряд наших исследований [4, 5]. позволяют утверждать, что на вершине системы принципов современного гражданского права должен стоять принцип диспозитивности, выступающий в качестве определяющего для развития как непосредственно системы принципов гражданско-правового регулирования, так и всей системы гражданского права, являющейся неперенным атрибутом гражданского общества и правового государства. Императивы, составляющие принцип диспозитивности, предоставляющие субъектам гражданского права юридически обеспеченную возможность совершать любые действия, направленные на приобретение и осуществление гражданских прав и обязанностей, а по сути, принимать участие в любых общественных отношениях, подпадающих под определение предмета гражданско-правового регулирования, за исключением тех, участие в которых прямо запрещено нормами гражданского права, следует признать квинтэссенцией гражданско-правового регулирования, тем элементом системы, который определяет ее развитие.

Для реализации указанного предложения в первую очередь необходимо в ч. 2 ст. 2 ГК включить принцип диспозитивности гражданских прав: «Субъекты гражданского права свободны в установлении и осуществлении любых гражданских прав и обязанностей, за исключением тех, установление и (или) осуществление которых прямо запрещено нормами гражданского права (принцип диспозитивности гражданских прав)». Кроме того в систему основных начал (принципов) гражданского права, закрепленных в ч. 2 ст. 2 ГК, необходимо включить принцип инициативы субъектов гражданского права, исключив соответствующие нормы из ч. 3 ст. 2 ГК и усовершенствовав их применительно к современному уровню развития экономических отношений: «Субъекты гражданского права приобретают и осуществляют свои гражданские права и обязанности по собственной инициативе, на основании свободно сформированной воли и в своих интересах, за исключением случаев, когда гражданские обязанности возлагаются на субъекта гражданского права на основании решения суда, по собственному усмотрению принимают решение об отказе от реализации принадлежащих им прав (принцип инициативы субъектов гражданских прав)».

Практическая реализация указанных предложений позволит ограничить усмотрение субъектов гражданского права в процессе моделирования своих гражданско-правовых отношений рамками основных начал (принципов) и смысла гражданского права, но не диспозитивными правовыми нормами, что в полной мере будет соответствовать диспозитивному методу правового регулирования, позволит субъектам гражданского права осуществлять предпринимательскую деятельность наиболее эффективным способом.

Литература:

1. Маньковский И. А. Теоретические основы формирования, толкования и применения норм гражданского права / И. А. Маньковский. – Минск: Междунар. ун-т «МИТСО», 2015. – 312 с.
2. Витченко А. М. Метод правового регулирования социалистических общественных отношений / А. М. Витченко. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1974. – 160 с.
3. Маньковский И. А. Гражданское право. Общая часть: в 3 т. / И. А. Маньковский, С. С. Вабищевич. – Минск: Междунар. ун-т «МИТСО», 2013. – Т. 1: Введение в гражданское право. – 488 с.
4. Маньковский И. А. Современная парадигма гражданского права Республики Беларусь: проблемы формирования / И. А. Маньковский // Актуальные проблемы правового регулирования в Украине и странах ближнего зарубежья (в контексте сотрудничества с Европейским союзом): материалы IV междунар. науч. -практ. интернет-конф., г. Львов, 24 ноября 2014 г.: тезисы докладов / Львовская коммерческая академия; отв. ред. П. О. Куцик. – Львов: Львовская коммерческая академия, 2014. – С. 223–226.
5. Маньковский И. А. Нормы-принципы как гаранты стабильности гражданско-правового регулирования / И. А. Маньковский // Труд. Профсоюзы. Общество. – 2014. – № 1. – С. 74–79.

Мартинова Наталя Степанівна

*к. пед. н., викладач кафедри спеціальних
туристичних дисциплін АПСВТ*

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Будь-яка професійна діяльність сучасної людини стає все більш залежною від науково-технічного прогресу, нових розробок, технологій. Тому одним з важливих завдань сучасної освіти є надання можливості не тільки засвоювати, а й управляти новими знаннями, способами їх отримання.

Україна, разом з іншими країнами, також намагається знайти ефективні шляхи підвищення рівня конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці. Яскравий приклад, тому – приєднання до Болонської системи навчання, активна участь в якій є незворотнім процесом

еволюційного розвитку. Полегшити перехід до оновленої системи освіти можливо, в тому числі, за наявності висококваліфікованих фахівців з менеджменту і економіки та удосконалення підготовки цього професійного напрямку, в першу чергу для потреб держави та стратегічних галузей економіки України. Це стосується й індустрії туризму як галузі, яка може забезпечити нашій державі такий очікуваний економічний прорив.

За результатами вивчення передового світового досвіду, нами було з'ясовано, що інноваційний розвиток освітньої системи в сфері туризму є об'єктивною реальністю; це робить навчальний процес більш динамічним та гнучким та формує умови для випереджувальності освіти. Активно реалізується відома кластерна модель розвитку співробітництва в сфері туризму та туристичній освіті. Світова практика свідчить, що в становленні та функціонуванні кластерів важливу роль відіграють навчальні заклади, на базі яких створюються різні інноваційні структури. У багатьох країнах кластерний рух здійснюється як частина державної політики в сфері туризму та туристичної освіти і постійно нарощується.

В Україні питання впровадження інновацій в освітній процес в наукових колах є одними з найбільш дискусійних [2, с. 343], але на практиці поки що залишаються проблеми управління інноваційними процесами в навчальних закладах, зокрема туристичних ВНЗ. Недостатньо вивчені теоретичні засади створення та впровадження інноваційних структур в навчальних закладах туристичного профілю, особливо таких, що тісно співпрацюють зі суб'єктами туристичної діяльності. Треба зазначити, що для забезпечення інноваційного розвитку системи вищої освіти в сфері туризму цінним є досвід, який накопичений в системі профільної ПТО. Є доволі вагомими результати створення та ефективного функціонування інноваційних структур в рамках проекту Європейського союзу з «Підвищення ефективності управління системою ПТО на регіональному рівні в країні» [1, с. 130-167; 185-206].

Нами була ретельно вивчена діяльність зі створення та функціонування інноваційних освітніх структур та розвиток соціального партнерства в десяти провідних ВНЗ, що готують кадри для сфери туризму в різних регіонах України. Результати аналізу дозволили нам зробити висновок, що провідні вітчизняні ВНЗ туристичного профілю знаходяться в активній фазі формування нової інноваційної структури управління, основою якої є інтегрований та відкритий навчальний простір, діючий на засадах соціального партнерства. Основною діяльністю ВНЗ поступово становиться не тільки безпосередньо підготовка профільних фахівців для потреб туристичного ринку, а скоріше цільова підготовка кадрів для партнерів, з якими складаються постійні взаємовигідні зв'язки, та утворюються спільні короткострокові і довгострокові комерційні проекти, що передбачають вигоду для всіх сторін партнерства. Такі ВНЗ мають всі передумови для створення та розвитку власної інноваційної інфраструктури: профільних кластерів, бізнес-інкубаторів або інших інноваційних структур, що є відомими у світі.

Серед розповсюджених у туристичних ВНЗ видів інноваційних структур (навчальні лабораторії, віртуальні тренажери, навчальні тренінгові об'єднання тощо) для підготовки майбутніх менеджерів туризму ми вважаємо ефективними мобільні майданчики, діючі в спеціальному середовищі, основна функція яких – навчально-виробнича діяльність за проектним принципом в рамках партнерських програм з представниками туристичного бізнесу.

Спираючись на досвід підготовки студентів В Академії праці, соціальних відносин і туризму (надалі – Академії), що навчаються за напрямами «Менеджмент туристичної індустрії» та «Туризм» зазначимо, що засвоєння необхідних професійних компетенцій можливо за умови розвитку соціального партнерства та впровадження професійно спрямованих технологій навчання, здатних забезпечити інтеграцію в професійну сферу.

Вважаємо за доцільне та підтримуємо розвиток так званого навчального підприємництва серед студентів та створення власних бізнес-проектів, що у підсумку дозволить побудувати інноваційну інфраструктуру Академії на основі діючих студентських бізнес-інкубаторів.

Виходячи з аналізу існуючого досвіду створення дієвих схем соціального партнерства у вітчизняних ВНЗ, необхідними умовами розвитку партнерських програм з професійним середовищем є:

- стимулювання створення інтегрованих інноваційних структур ВНЗ;
- вдосконалення навчальних планів та програм з метою оптимальної побудови навчального процесу з урахуванням практики партнерства;
- вдосконалення практичної складової підготовки студентів, зокрема забезпечення комплексною практикою та стажуванням в різних туристичних регіонах;
- забезпечення належного засвоєння студентами інформаційно-технологічної складової підготовки (доступ до сучасних інформаційно-пошукових систем, систем бронювання та забезпечення можливості роботи в них, сприяння набуттю активних навичок роботи зі спеціальними програмними продуктами сфери туризму);
- організація та підтримка науково-дослідної діяльності студентів в обраних професійних напрямках;
- стимулювання відповідних структурних підрозділів ВНЗ (відповідні кафедри, відділ практики, відділ працевлаштування) у використанні в навчальному процесі реальних проектів під замовлення підприємств сфери туризму – баз практики (у вигляді курсових проектів, дипломних або магістерських робіт, поточних виробничих завдань);
- здійснення постійного обміну студентами з іншими профільними ВНЗ в різних кутках світу (з метою співставлення досвіду обслуговування туристів та вивчення різних культур), встановлення широких міжнародних зв'язків, в тому числі активна участь у профільних міжнародних програмах (наприклад, TEMPUS, TACIS тощо);

- забезпечення підтримки органами державної влади розробки і впровадження різних інноваційних проєктів спільно з МОНМС України, а також активна діяльність ВНЗ в діючих державних програмах та проєктах;
- соціально-психологічна підготовка та консультації студентів щодо питань партнерства та працевлаштування.

Вважаємо, що подальше впровадження Європейської кредитно-трансфертної системи навчання подалі сприятиме впровадженню інноваційних структур та розвитку практики соціального партнерства у ВНЗ, в том числі туристичного профілю.

Література:

1. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти: Матеріали, представлені на конкурс на кращий досвід соціального партнерства у сфері ПТО. – К.: Геопринт, 2008. – 206 с.

2. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: [Монографія]. За ред. Н. Г. Ничкало – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 472 с.

Попович Сергей Иванович

*к. іст. н., зав. кафедри туризму Національного
університету фізичного виховання і спорту України*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туризм є поняттям соціальним. Однак, як галузь ринкової економіки, у сучасних умовах він перетворився на суто комерційний вид діяльності. Соціальний туризм – це подорожі, походи й екскурсії, що субсидуються з коштів, які виділяються державою на соціальні потреби. Рівень розвитку соціального туризму відображає загальний соціально-економічний стан країни.

Споживачами соціального туристичного продукту в Україні можуть стати громадяни, які потребують соціального захисту, а саме: пенсіонери, інваліди всіх груп і категорій, діти-сироти та діти з багатодітних сімей, студенти, інші мало захищені категорії населення. Специфіка соціального туризму визначає, що грошовий обіг відбувається переважно усередині країни, тобто розширюється податкова база і попит на товари місцевих виробників, стимулюється розвиток виробництва в усіх формах, а також сфери послуг.

Соціальний туризм є важливим чинником відродження та розвитку малих міст і населених пунктів України. Він сприяє підвищенню інвестиційного рейтингу інфраструктури внутрішнього туризму, що у свою чергу, стимулюватиме інтенсифікацію в'їзного (іноземного туризму). Розвиток

соціального туризму сприятиме створенню нових робочих місць та збереженню існуючих, вирішенню проблеми зайнятості у регіонах країни.

Нині Україна перебуває у складній політичній та соціально-економічній ситуації, тому пряма державна підтримка туризму в цілому, та соціального туризму, зокрема, є практично нереальною. Необхідно шукати інші підходи до вирішення існуючої проблеми.

Цілком реальними видаються такі напрями відродження та розвитку соціального туризму:

- пряме фінансування соціального туризму в рамках бюджетів соціальної сфери на різних рівнях;
- пряма та часткова підтримка соціального туризму державою, туристичним бізнесом, суспільними інституціями та громадськими об'єднаннями й рухами);
- розвиток соціального туризму за рахунок самої туристичної сфери;

З вище перелічених напрямів найреальнішою основою розвитку соціального туризму може стати його спільна підтримка з боку держави, туристичного підприємництва та суспільства в цілому. Для цього необхідно формування таких передумов:

- пріоритетність розвитку соціального туризму має стати реальністю;
- споживачами соціального турпродукту мають стати чітко визначені категорії населення, адресна підтримка цих категорій має бути гарантованою;
- форма такої підтримки має передбачати право вибору соціальної туристичної подорожі;
- ціни соціальних турів мають бути співрозмірними рівню соціальної захищеності;
- механізм компенсації витрат з реалізації соціальних турів має стимулювати діяльність туристичних підприємств, що формують і надають ці турпослуги.

Фахівці пропонують також використовувати як джерело доходу для розвитку соціального туризму додатковий збір на отриманий дохід від виїзного (зарубіжного) туризму. Обговорюється можливість використання як додаткового джерела доходу соціальної туристичної ренти. Така рента (як результат господарського використання туристичних ресурсів) може бути представлена як амортизаційний фонд накопичення. Але на сьогодні ці запропоновані варіанти джерел доходів протирічать чинному законодавству і їх використання можливе лише у перспективі, після внесення змін до чинної системи оподаткування.

Також потенційним джерелом фінансування туризму можуть стати вступні та членські внески учасників різних асоціацій і фондів розвитку соціального туризму, у тому числі, й самих соціальних туристів.

Сологуб Юрій Іванович

*к. геогр. н, доцент, доцент кафедри
туристичного та готельного бізнесу
Національного університету харчових технологій*

Безпала Ольга Василівна

*к. геогр. н, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

РОЗВИТОК ВИННОГО ТУРИЗМУ В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Виноград і вироблене з нього вино – це продукти, на яких тримається значна частина економіки Республіки Молдова. На сьогодні Молдова виробляє близько 2, 5 млн. гл. вина на рік.

Молдову можна розділити на чотири частини, які розрізняються за природними умовами. Ці відмінності визначають спеціалізацію виноробних регіонів.

Центральна чи Кодрова зона

Зона багата лісистими пагорбами, на яких зосереджено більше половини виноградників країни.

Ландшафт місцевості приховує виноградники від зимових морозів та літньої посухи. Все це сприяє вирощуванню білих сортів винограду для виробництва легких, свіжих сортових вин. В останні роки одержали популярність купажні (суміш різних сортів) вина, що дають хороше поєднання свіжості та солодкості в смаку, виражений квітковий аромат.

В основному тут вирощуються такі сорти винограду, як Фетяска, Совінйон, Рислінг, Трамінер рожевий, Каберне.

В Кодровій зоні знаходяться знамениті винні підвали – Крікова, Мілештій і Бранешти, які розтягнулися на багато десятків кілометрів у печерах-вирубках каменю- черепашни- ку і мають ідеальні умови для зберігання мільйонів декалітрів вин і коньяків.

Найбагатша колекція вин Молдови перебуває в підвалах Крікова. Особливою гордістю колекції є єдиний у світі зразок Великоднього вина, виробленого в 1902 р.

Південно-Східна або Пуркарська

Регіон простягнувся вузькою зоною вздовж західного берегу Дністра. Тут розташований Пуркарський виноробний центр, який прославився червоними Рошу і Негру.

Кліматичні умови сприяють вирощуванню червоних сортів винограду – Мерло, Каберне-Совінйон, Рара Нягре.

Південна зона складається з Буджака і власне Півдня.

Умови Південної зони сприятливі для виготовлення червоних і десертних вин.

Найбільш відомими виноробними центрами цієї зони визнані Комрат, Тараклія, Чумай і Тріфешти. 144

Північна зона не має значних промислових насаджень винограду. Винятком слугують виноградники для виробництва коньячних виноматеріалів і особливих кріплених вин.

Серед спеціальних вин можна виділити вина типу Портвейн (Гірометея), типу Мадера (або Лучафер виробляється на Оргеївському і Бардарському заводах), типу Херес (Яловенський завод) і типу Марсала (Карпіненський завод).

На півночі Молдови вирощують переважно білі сорти винограду: Аліготе, Піно, Фетяска, Трамінер.

У республіці функціонують 142 винзаводи, 23 з них мають досвід прийому туристів і екскурсантів. Тут туристам надається можливість ознайомитися з технологією виробництва вина, спостерігати процес розливу вин і дегустувати кінцевий продукт.

Республіка Молдова, як виноградарсько-виноробна країна, пропонує відвідувачам багатий вибір винних маршрутів. Винзаводи спільно з оточуючими їх виноградниками є частиною туристичного маршруту «Винний шлях в Республіці Молдова» і складають важливу мотивацію для відвідування країни.

В Молдові винний і дегустаційний туризм розвивається швидкими темпами. У одному тільки Кишиневі працює більше 50 дегустаційних залів винзаводів. Але основна маса підприємств зосереджена в невеликих містах і сільській місцевості.

«Крикова» – найбільший в республіці завод, що спеціалізується на виробництві сухих, напівсухих і шампанських вин і справжня візитна картка Молдови. Підприємство визнане національним надбанням і не підлягає приватизації. У винотеці криковських підвалів зберігається багата національна колекція вин, що налічує більше 800 тис. пляшок.

«Милештий Мичь» – підземне місто вина простягнулося більше, ніж на 50 км. пролягає на глибині 55-75 метрів, завдяки чому, температура тут цілий рік 12-14 градусів, а вологість 85-90%. Починаючи з 1969 року, тут, в дубових бочках зберігаються високоякісні вина. Винотека є золотим фондом підприємства і зберігає більше 2 млн. пляшок.

Винні підвали «Брзнешть» мають протяжність винних підвалів 58 км. Знаходяться вони на глибині 60 м і займають площу 75 га. Дегустації проводяться в двох оригінально оформлених залах.

Винзавод «Кожушна» заснований в 1964 році. Сьогодні виготовляє 10 найменувань відомих вин. Істинними перлинами майстрів є вина – «Думбрава дінів Кожушна» і «Кожушна». У винотеці підприємства зберігаються колекційні вина, виготовлені на виноробних підприємствах центральних і південних мікрозон Республіки.

Шато «Винзрія Пуркарь» приватна садиба, в галереях якої зібрані і зберігаються кращі колекційні вина, серед яких є екземпляри, що датуються ще 1948 роком.

Ткаченко Яніна Станіславівна

к. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів АПСВТ

ПРОЕКТНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК СПОСІБ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

З точки зору приватного інвестора, який здійснює кредитування або стає співвласником, інфраструктура представляє собою цікавий клас активів, що характеризується наступними рисами: надання основних суспільних послуг, монопольний ринок, низькі технологічні ризики та тривале економічне життя.

Поява державно-приватного партнерства призвела до закріплення часток кожного партнера та сприяла появі інструментів, що узаконювали момент входження інвестора в проект і, відповідно, на ринок інфраструктурних активів, що не котируються на біржі. Розповсюдженою практикою стало створення окремої проектної компанії (SPV – Special Purpose Vehicle). Входження приватних інвесторів на ринки, які контролювалися державою, призвело до їх відновлення та розвитку.

Детальний розгляд боргових інструментів, що поширені на ринку фінансування об'єктів базової інфраструктури насамперед обумовлений структурою капіталу проектної компанії, де запозичення складають 70-90% відсотків від загального обсягу (високий рівень співвідношення борг / власний капітал притаманний для більшості ДПП проектів).

Основне місце на ринку інфраструктурних проектів займають синдіковані кредити [1]. Банківські кредити мають найнижчий ризик порівняно з іншими борговими інструментами фінансування проекту, так як мають забезпечення. Сума кредиту пов'язана з ліквідаційною вартістю активу [2].

Поки що рано прогнозувати вплив Базеля III, але зростання капіталоємності (збільшення до 4, 5% вимог до капіталу I рівня та вимога формування резервного запасу (Capital conservation buffer) в розмірі 2, 5%) швидше за все призведе до збільшення вартості кредитів та необхідності пошуку більш стабільних довгострокових інструментів фінансування, якими можуть стати проектні облігації.

До цієї категорії відносять цінні папери, випущені на ринку капіталу державними/публічними емітентами з метою будівництва або управління інфраструктурними активами.

Фінансування через емісію облігацій дозволяє позичальнику отримати безпосередній доступ до фінансових ресурсів інституційних та приватних інвесторів оминаючи посередників, якими зазвичай є банківські установи. Важливу функцію тут виконують рейтингові агенції, які оцінюють ризикованість проекту і встановлюють кредитний рейтинг облігацій, що показує рівень привабливості інвестицій і ціну, яку вони повинні платити. Високий кредитний рейтинг, зазвичай, забезпечує більш низькі витрати по залученню боргового капіталу.

До безпосередньо проектних облігацій відносяться державні та муніципальні «доходні облігації» (government and municipal «revenue bonds»). Виплати за цими облігаціями напряму пов'язані із інфраструктурним проектом і хоча технічно доходні облігації пов'язані із емітентом – державним суб'єктом, на практиці вони жодним чином не впливають на розмір дефіциту бюджету.

Особливо ринок муніципальних проектних облігацій (revenue bonds) розвинутий в США, де існує спеціальний податковий режим для муніципальних боргових зобов'язань. Такі папери користуються великим попитом з огляду на можливість заощадити на податках.

Джерелом виплати доходів за облігаціями є платежі за користування комунальними послугами, автостоянками, автошляхами, культурними та спортивними спорудами. Частка revenue bonds в загальному обсязі муніципальних запозичень дуже значна – 60 -70% [3]. Зростає і співвідношення проектних облігацій до банківських позик. Якщо в 2008 р. частка проектних облігацій складала лише 4, 5%, в 2012р. – 12, 2%, то в 2013 р. ця частка збільшилася до 24, 1% [1].

Разом з цим, невпевненість в процесі андеррайтингу через волатильність на ринку цінних паперів та невизначеність через відсутність гарантій призводять до суттєвого обмеження застосування облігацій на початковому етапі фінансування проекту. Через емісію облігаційних позик на цьому етапі фінансуються вже існуючі державні активи (brownfield projects). Але як інструмент рефінансування облігації з кожним роком займають все більшу частку ринку.

Випуск інфраструктурних облігацій дозволяє задовольнити потреби держави і приватного бізнесу в інвестиційних ресурсах, а також запропонувати ринку новий вид цінного паперу, що працює тривалий термін і є досить прибутковим.

Література:

1. Raffaele Della Croce and Stefano Gatti. Financing infrastructure – international trends OECD journal: financial market trends – volume 2014/1. p. 123-138.
2. Mapping of instruments and incentives for infrastructure financing: a taxonomy OECD report to G20 Finance Ministers and Central Bank Governors. © OECD 2015. Режим доступу: <https://g20.org/wp-content/uploads/2015/09/Mapping-of-Instruments-and-Incentives-for-Infrastructure-Financing-A-Taxonomy.pdf>
3. Гейнц Д. Инфраструктурные облигации // URL: <http://www.rcb.ru/bo/2008-04/13822>. –13. 01. 2011.
4. О. І. Никифорок, І. К. Чукаєва. Інфраструктурні облігації як інструмент залучення інвестицій для потреб модернізації в практиці зарубіжних країн. Ефективна економіка. № 4, 2014. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2926>

Турло Наталія Платонівна

*к. е. н., доцент кафедра економіки підприємства
та менеджменту АПСВТ, м. Київ*

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ М. КИЄВА

Важливою складовою туристичної індустрії є готельне господарство. Для задоволення потреб гостей в місті на 01. 01. 2015 р. функціонувало 165 готелів різної категорії комфортності на 12019 номерів (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл готелів м. Києва за категоріями [2].

Категорія	Кількість готелів, од	Кількість номерів
*****	5	1449
****	21	2428
***	24	4139
**	19	891
*	6	175
без категорії	89	2937

Також, у м. Києві надають послуги з поселення понад 80 хостелів місткістю більш ніж 3000 ліжокмісць, діє 150 підприємств, що є власниками апартаментів (загальна місткість – понад 40 тисяч місць).

На готельному ринку столиці спостерігається позитивна динаміка росту кількості нових об'єктів готельного господарства під управління міжнародних готельних операторів. Міжнародні готельні мережі, які функціонують в Україні, відображено в таблиці 2, з даних якої видно, що до готельних ланцюгів входять здебільшого п'яти- та чотирьохзіркові готелі, які розташовані в основному в м. Києві, яке є центром розвитку бізнес-проектів та бізнес-зустрічей.

Не дивлячись на збільшення кількості готельних підприємств, столичний сектор гостинності все ще відстає від ринків Європи, Азії та Північної Америки. Так, у Києві на 1000 приїжджих припадає 0, 57 готельних номера. Даний показник не тільки в рази поступається таким містам як Варшава, Будапешт, Прага, Берлін, Відень, але і не перевищує аналогічні показники у Львові та Одесі. Недостатньою є і насиченість готельного ринку столиці у розрахунку на 1000 жителів (3, 6 готельних номера на 1000 жителів).

Таблиця 2**Міжнародні готельні ланцюги в Україні**

Бренд	Зірковість	Місткість готелю, номерів	Місце знаходження
Rixos, PRYKARPATYA	5	769	м. Трускавець, Львів-ська обл.
Interkontinental, Interkontinental Kiev	5	272	м. Київ
Hyatt, Hyatt Regency Kiev	5	234	м. Київ
Rezidor, Radisson SAS Kyiv	4	255	м. Київ
Rezidor, Radisson SAS Resort Alushta	4	63	м. Алушта
Best Western International	3	106	м. Севастополь
Rezidor, Radisson Blu Resort, Bukovel	4	252	Івано-Франківська обл.
Accor, IBIS	3	212	м. Київ
Wyndham Hotel Group, Ramada Donetsk	3	165	м. Донецьк
Wyndham Hotel Group, Ramada Lviv	3	103	м. Львів
Wyndham Hotel Group, Ramada Encore Kiev	2	264	м. Київ
IHG, Holiday Inn Kiev	4	208	м. Київ
Park INN by Radisson Donetsk	4	171	м. Донецьк
Rezidor, Radisson Blu Hotel Kiev Podil	4	164	м. Київ
Fairmont Raffles International, Fairmont Grand Hotel Kyiv	5	258	м. Київ

Однією з головних передумов подальшого розвитку готельного господарства столиці є створення сприятливого інвестиційного клімату та

пошук джерел фінансування для будівництва нових і реконструкції вже діючих підприємств.

Нині складно говорити про інвестиційну привабливість, але в міру поліпшення ситуації інтерес інвесторів, скоріш за все, спрямовуватиметься на найбільш перспективний сегмент для готельного ринку м. Києва 2-3-зіркові готелі.

Київська влада визнає важливість готельного сектору в економіці міста про що свідчать затверджені сесією Київради наступні документи: Програма розвитку туризму у м. Києві до 2015 року, Схема розміщення готелів у м. Києві до 2020 року та Стратегія розвитку м. Києва до 2025 року (розділ туризм). При розробці вказаних програм в першу чергу використовувався досвід роботи по розвитку туризму та готельної інфраструктури провідних європейських туристичних столиць.

Серед перспективних напрямів готельного бізнесу міста як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринку є об'єднання невеликих комфортних готелів на природі. Ця мережа повинна включати сімейні готелі та пансіонати. Головне завдання нової мережі (Comfort Green Hotels – Ukraine) – сформуванню ідеології та новий імідж відпочинку на природі, оптимізувати систему продажу та підготувати її гідну презентацію на європейському ринку.

Перспективи розвитку готельного бізнесу в Україні тісно переплітаються з туристичним бізнесом. Позитивний прогноз вірогідний за умови підвищення потоків іноземного групового та індивідуального туризму. До тенденцій, які будуть характеризувати розвиток ринку готельного бізнесу в найближчі роки можна віднести: посилення конкуренції серед існуючих готелів категорії 4-5-зірок у зв'язку зі значним обсягом нової пропозиції, що з'явилася на ринку за останні роки; зниження показників доходності готелів елітного сегменту на фоні збільшення пропозиції; підвищення зацікавленості девелоперів, інвесторів та операторів до сегменту бюджетних готелів, в тому числі міні-готелів на 20-30 номерів та хостелів.

Література:

1. Стан туристичної галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kievcity.gov.ua/content/stan-turystychnoi-galuzi.html>
2. Колективні засоби розміщування в Україні у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Шолудченко Сергій Васильович

*к. е. н., доцент, декан факультету економіки,
соціальних технологій і туризму АПСВТ*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Розробка та створення системи менеджменту якості (СМЯ) у вищому навчальному закладі направлена насамперед на створення можливостей для своєчасного та швидкого реагування на динамічні зміни на ринку освітніх послуг. Існуючі моделі діяльності ВУЗу, які давали результат та дозволяли досягати поставлених цілей та завдань на сьогодні вже не спрацьовують. Навіть у великих національних університетах є проблеми щодо набору студентів по ряду спеціальностей [2].

Сучасний освітній ринок України має кілька важливих чинників які його формують:

- відкритість ринку (є можливість у закордонних університетів проводити активну та агресивну політику щодо набору українських студентів);
 - повільна реформа структур які впливають на діяльність ВУЗів та їхнього нормативного забезпечення;
 - зменшення кількості можливих абітурієнтів;
 - зменшення фінансових можливостей студентів щодо навчання за контрактом;
 - недостатня фінансова автономія та матеріальна база ВУЗів;
 - проблеми вузівського менеджменту – ректори працюють десятками років у створеній ними зоні комфорту. Відповідно – втрачається мотивація до змін в організації яку вони очолюють;
 - якість професорсько-викладацького складу;
- та ряд інших.

Враховуючи вище наведені чинники ринку освітніх послуг, доречним буде розробка адаптованих моделей менеджменту ВУЗів до сучасних умов. Щоб відповідати таким умовам треба бути конкурентоздатним та мобільним. Зрозуміло що необхідно відкривати нові напрями підготовки, застосовувати нові викладацькі технології, підвищувати якість викладацького складу, запроваджувати реальну академічну мобільність студентів та викладачів, освоювати дистанційні форми навчання тощо.

Виникає логічне питання пошуку підходів та інструментів які б задовольнили потреби університетів у адаптації до змін та нових вимог ринку освітніх послуг. Серед багатьох інструментів менеджменту ми пропонуємо звернути увагу на такі підходи як впровадження системи стандартів якості ISO та Моделі досконалості EFQM [1, 3].

Концепція менеджменту на базі стандартів ISO 9000 передбачає документування системи управління (тобто впровадження процесного

менеджменту і розробка окремих документів або положень по всіх процесам організації). Дана концепція передбачає розробку таких документів та процедур як:

- Виділення і опис процесів і підпроцесів;
- Призначення керівників процесів;
- Розробка та актуалізація процесної моделі Університету
- Керівництво з якості;
- Стандарти на обов'язкові процедури;
- Документація структурних підрозділів.
- Відповідальність керівництва;
- Управління персоналом (професорсько-викладацький склад та персонал інших підрозділів)
- Моніторинг, вимір, аналіз, поліпшення.
- Оцінка СМЯ;
- Оцінка документування СМЯ;
- Націленість на постійний розвиток і поліпшення;
- Внутрішні аудити – особливості.
- Поліпшення і вдосконалення;
- Постійне навчання співробітників;
- Зовнішні аудити.

Щодо концепції Моделі досконалості EFQM для університетів, то доречним буде звернути увагу на те, що дана концепція дає можливість отримати чисельний вимір системи менеджменту ВУЗу по наступним критеріям:

- Лідерство;
- Персонал;
- Політика й стратегія;
- Партнерство та ресурси;
- Процеси;
- Результати (ступінь задоволення) персоналу;
- Результати (ступінь задоволення) споживачів;
- Результати щодо суспільства (соціальна спрямованість організації);
- Основні результати діяльності.

Маючи результати оцінки по наведеним критеріям та тенденції по рокам, керівництво ВУЗу має можливість реагувати на негативні тенденції та розробляти коригуючі заходи та перспективні плани розвитку.

Впровадження нових підходів та стандартів до менеджменту університетів виокремлює такі університети у сучасні підприємницькі та інновативні ВУЗи, які бажають підвищити власну конкурентоспроможність, розширити свою частку ринку та покращити наукоємну продукцію на ринку освітніх послуг.

Література:

1. <http://www.efqm.org/the-efqm-excellence-model>

2. <http://www.uaq.org.ua/index.php/uk/>

3. http://www.iso.org/iso/home/standards/management-standards/iso_9000.htm

Щербина Іван Матвійович

Студент військового інституту Київського
Національного університету ім. Тарас Шевченка

ЄБРР В УКРАЇНІ: ДІЯЛЬНІСТЬ У 2010-2015 РР. ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ

В умовах трансформаційного політико-економічного середовища в Україні виникає підвищена потреба у збільшенні фінансування проектів щодо підвищення енергоефективності та енергетичної безпеки, створення якісної та надійної інфраструктури, розвиток сільського господарства, а також подолання наслідків кризи у фінансовому секторі.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) як активний учасник комплексу заходів щодо організації макрофінансової допомоги Україні погодив поступове поновлення фінансування проектів, призупинених на початку 2014 року у зв'язку з критичним погіршенням макроекономічних показників, ескалацією політичних ризиків, ускладненням ситуації з корупцією, відсутністю дієвих кроків щодо реформування НАК «Нафтогаз України», що сприятиме досягненню показників, зазначених у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1].

Проблеми та перспективи співробітництва із ЄБРР досліджували такі українські вчені як Собкевич О. В., Ємельянова О. Ю., Михайличенко К. М., Венцовський Д. Ю., Молдаван О. О. та ін. У своїх працях зазначені науковці оцінили вклад даної фінансово-кредитної установи у модернізацію та розвиток економіки України, проте не пояснили причини поживавлення економічних відносин із вітчизняними партнерами, у той час, як співпраця з іншими Міжнародними фінансовими організаціями (МФО) має спадну тенденцію.

Важливою перевагою ЄБРР у порівнянні з іншими МФО, які реалізують проекти виключно на державному рівні, є можливість здійснювати також фінансування значущих проектів у приватному секторі із залученням відносно дешевих фінансових ресурсів. Згідно зі Статутом ЄБРР, кредитний портфель банку має формуватися щонайменше на 60 % за рахунок проектів у приватному секторі. Нині ця частка в Україні становить 59 % [2].

Також, важливою перевагою співпраці з ЄБРР є часткове нівелювання кредитного рейтингу країни. Міжнародні рейтингові агентства Fitch Ratings та Standard & Poor's на початку 2014 року присвоїли нашій державі літеру «С». Це гальмує процес надання вітчизняним суб'єктам економічної діяльності фінансових ресурсів з боку МФО, що не характерно для ЄБРР.

Стратегія діяльності ЄБРР як фінансово-кредитної установи визначає наступні сфери фінансування проектів:

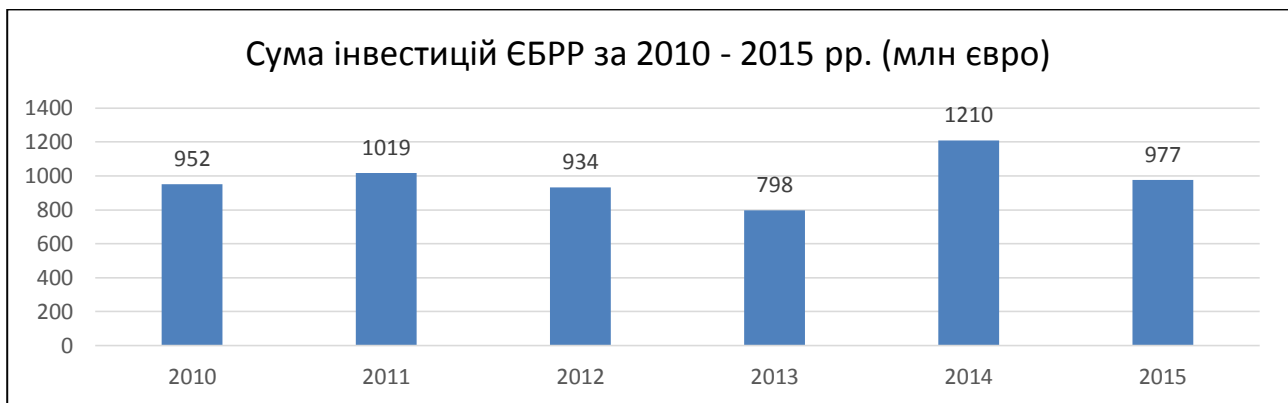
- 1) сільське господарство, виробництво та переробка харчової продукції;
- 2) транспорт та інфраструктура;
- 3) екологічна інфраструктура, рекреація та туризм;
- 4) фінансові установи;
- 5) промисловість та енергетика;
- 6) міське господарство;
- 7) проекти малого і середнього бізнесу;
- 8) телекомунікації та інформаційні технології, засоби масової комунікації [3].

Загальний обсяг інвестицій, здійснених ЄБРР із 1991 року, становить 12, 019 млрд євро і мають таку структуру (сектори): 30% – енергетика, 19% – фінансовий, 27% – промисловість, сільське господарство, бізнес, 23% – інфраструктура. З них за період 2010 – 2015 рр. профінансовано проекти загальною сумою 5, 89 млрд. євро, що становить 49% від загального обсягу. Це пов'язано з особливими потребами вітчизняної економіки, які обумовлені наступними причинами:

- 1) подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 років;
- 2) здійснення заходів з підготовки та проведення «Євро – 2012»;
- 3) скороченням інвестиційного попиту держави в реалізації інвестиційних проектів за участю інших МФО;
- 4) необхідність спорудження об'єкту «Укриття» на Чорнобильській АЕС;
- 5) врегулювання політико-економічної кризи 2014 – 2015 рр.;
- 6) здійснення структурних реформ економіки, необхідних для здійснення запланованих заходів з євроінтеграції [4].

Обсяг загальних інвестицій у державний і приватний сектори економіки України зображено на рис. 1

Рис. 1

Складений на підставі:[2].

Із наведених даних видно, що за період 2012–2013 рр. середньорічні обсяги фінансування суттєво знизилися. Причиною стало падіння темпу проведення низки реформ, запланованих Урядом М. Азарова у 2010 році.

Політико-економічна нестабільність, відсутність конкретних реформ на шляху до євроінтеграції, зумовила падіння інвестиційної пропозиції збоку ЄБРР майже на 20% у порівнянні із 2014 роком.

До 2020 року планується отримати фінансову допомогу ЄБРР у розмірі не менше 5 млрд євро за умовою продовження реформ в країні. Планується реалізація нових проектів в електроенергетичній та нафтогазовій галузі, реформування фінансового сектору країни, що підкріплюється Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 та значні обсяги інвестицій у муніципальний сектор [5].

Отже, залишаючись найбільшим інвестором в економіку України, ЄБРР є одним з найбільш пріоритетних фінансово-кредитних партнерів щодо структурного реформування економіки України на найближчу перспективу.

Література:

1. Україна-ЄБРР: перспективи співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/1075?view=material
2. Офіційний сайт ЄБРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/ukraine.html>
3. Стратегія діяльності ЄБРР в Україні 2011 – 2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/ukraine_uk.pdf
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
5. ЄБРР розширює співпрацю з Україною – попри війну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk>

Ярмоленко Юлія Олександрівна

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту АПСВТ

ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК

Аграрний сектор кожної країни посідає важливе місце в економіці суспільства. Від його розвитку залежить нормальне функціонування всього господарства країни і добробут людей. Аграрна сфера України є дуже важливою складовою української економіки, її внесок у ВВП України значно більший ніж для решти країн-членів ЄС. Але у порівнянні з іншими європейськими країнами саме сільськогосподарське виробництво є не досить ефективним. Так, ефективність одного гектара сільгоспугідь в Україні є суттєво нижчою, незважаючи на те, що концентрація земель у одного виробника значно більша, ніж у будь-якій європейській країні [1]. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва при збереженні його нинішньої структури на фоні значної частки сільського населення України створює ризик подальшого зростання рівня безробіття в сільських територіях.

Аграрна сфера представляє собою систему, що формується шляхом поєднання аграрного виробництва і сільських територій, які забезпечують діяльність основних складових сталого розвитку: економічної, соціальної та екологічної. Таке поєднання, названих вище двох систем, є актуальним, оскільки враховує сучасний європейський вектор розвитку України та наголос на «єдності аграрного виробництва і сільських територій» у «Порядку денному на XXI століття» ООН. З розвитком і прискоренням глобалізаційних процесів та появою відповідних тенденцій тіснота зв'язків між аграрним виробництвом та сільськими територіями України постійно зростає, змінюється співвідношення в структурі інститутів впливу, на забезпечення збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку цього складного системного утворення.

Сталий розвиток у формулюванні ООН – це розвиток суспільства, що дозволяє задовольняти потреби нинішнього покоління, не наносячи при цьому шкоди можливостям майбутніх поколінь для задоволення їхніх власних потреб.

Брак зрушень сьогодні у бік сталого розвитку зумовлюється тим, що на всіх рівнях світової спільноти не вироблено відповідної комплексної політики, а також нездатністю всієї системи організації влади адаптуватися до нових умов. За міжнародним стандартом сталий розвиток передбачає інтегрування цілей високої якості життя, здоров'я та добробуту зі соціальною справедливістю, забезпеченням здатності планети підтримувати у всьому його розмаїтті. Ці економічні, соціальні і екологічні цілі є взаємозалежними і взаємодоповнюючими.

Проблема формування механізму економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери вітчизняної економіки в контексті раціонального використання та відтворення природних ресурсів займає важливе місце в аграрній економічній науці [2, 3, 4]. На макрорівні – економічне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери відтворює стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної та податкової систем, що свідчить про можливості сталого розвитку аграрної сфери з урахуванням внутрішніх й зовнішніх чинників, та забезпечення зростання в межах потреб національної економіки. На макрорівні – економічне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери відображає захищеність інтересів сталого розвитку підприємств та сільських територій від реальних і потенційних внутрішніх і зовнішніх чинників та загроз, що забезпечується функціонуючою системою економіко-фінансових інструментаріїв та якісних технологій і послуг.

Економічне забезпечення має стратегічні й тактичні цілі. Стратегічні цілі економічного забезпечення в аграрній сфері повинні передбачати створення ринкового економічного механізму, який би сприяв формуванню капіталу аграрної сфери в усіх його проявах для забезпечення продовольчої безпеки держави та підтримання ландшафтного, рекреаційного, туристичного та культурно-історичного потенціалу сільських територій. Тактичні ж цілі мають визначати: державну підтримку, бюджетне забезпечення; створення організаційно-правових засад реалізації

економічного забезпечення конкурентоспроможності і розвитку аграрної сфери України; формування сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів для інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери; використання позабюджетного механізму в стимулюванні підходів до здійснення інноваційної діяльності в аграрній сфері тощо.

Економічне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери – це складова економічного механізму функціонування аграрної сфери, яка являє собою сукупність економічних методів і важелів досягнення цілей економічної стратегії розвитку аграрної сфери в контексті участі України в глобалізаційному процесі. Економічне забезпечення, як складова економічного механізму сталого розвитку аграрної сфери, здійснює не тільки формування фінансових ресурсів аграрної сфери за пріоритетності самофінансування, а й передбачає їх достатність з урахуванням потреб та можливостей кредитування, бюджетного фінансування для забезпечення продовольчої безпеки держави та підтримання ландшафтного, рекреаційного та культурно-історичного потенціалу сільських територій.

Розробка економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери повинна спиратися на ряд принципів, найважливішими серед яких є цілеспрямованість, системний підхід, реалістичність, ефективність.

Економічне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери – це завжди пошук балансу, оптимального співвідношення декількох напрямів розвитку та вибір найбільш ефективних методів і механізмів їх досягнення. Економічне забезпечення аграрної сфери повинно бути гнучким та коригуватися у відповідь на зміни зовнішніх і внутрішніх факторів. Один з основних принципів економічного забезпечення полягає в тому, що воно повинно будуватися не стільки виходячи з фактичної ситуації, а скільки з прогнозу його змін. Тільки на основі прогнозування економічне забезпечення буде стабільним.

Практика свідчить, що інтереси окремих суб'єктів аграрної сфери не завжди збігаються з інтересами держави в цілому, а й нерідко їм суперечать. Тому економічне забезпечення розвитку аграрної сфери повинно становити компроміс між економічними інтересами держави, регіонів, підприємств. Але в цілому державне економічне забезпечення розвитку аграрної сфери не повинно порушувати єдиного економічного, соціального і екологічного простору країни, вступати в принципові протиріччя з економічним забезпеченням розвитку інших галузей економіки.

В умовах сьогодення в Україні бюджетне забезпечення здійснюється за «старими» схемам: воно надається лише великим та середнім суб'єктам аграрної сфери економіки і, частково, фермерським господарствам, у той час як особливо вразливі господарства (малі та господарства населення) не мають доступу до державних фінансових ресурсів. Тоді як з позиції соціалізації економіки, саме малі і середні господарства та господарства населення (особисті селянські господарства) є найбільш соціальними, оскільки виконують чисельні соціальні функції (формування робочих місць в сільській місцевості; забезпечення населення продуктами харчування, а також збільшення їх доходів за рахунок реалізації

частини продукції вирощеної власними зусиллями; здійснення трудового виховання і набуття сільськогосподарських знань і навичок сільською молоддю).

Україні доцільно бюджетне фінансування аграрної сфери України спрямувати на сталий розвиток за напрямками: конкурентоспроможність, соціальні та агроекологічні цілі, значно збільшивши частку видатків саме еколого-соціального спрямування.

В сучасних умовах державне регулювання економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери має набути форми інвестиційної політики, яка спрямовується на основні три складові капіталу: людський капітал, земельний капітал та виробничий капітал.

На думку Катан Л. І, для адаптації економічного забезпечення концепції сталого розвитку аграрної сфери України до світових вимог необхідно вдосконалювати систему інвестиційного забезпечення відповідно до моделі «золотої послідовності», яка побудована відповідно до теорії «нового прагматизму», який в умовах глобалізації виступає логічним продовженням нового підходу до модернізації державного управління розвитку аграрної сфери [4]. Для розробки концепції ефективного економічного забезпечення розвитку АПК Україні варто використовувати як власний, так і світовий досвід, але не нав'язаний передовими світовими державами. Саме такий підхід надасть можливість врахувати українські економічні реалії, що й буде сприяти становленню концепції сталого розвитку аграрної сфери.

Істотною перешкодою для досягнення сталого розвитку аграрної сфери в Україні є відсутність узгодженого підходу, який би повністю інтегрував три складові збалансованого розвитку. Тому є потреба в цілісному підході до збалансованого розвитку, який дасть змогу інтегрувати економічний, соціальний та екологічний підходи.

Література:

1. Государственная служба статистики Украины «Сельское хозяйство», 02. 2012. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: Available: <http://ww. ukrstat. gov. ua>.
2. Гудзь О. Є. Сучасний вибір банківського кредитування суб'єктів аграрної сфери в умовах кризових деформацій економічного простору / О. Є. Гудзь // Економіка та держава. – 2010. – № 11. – С. 22-24.
3. Джерела венчурного капіталу. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www. uaib. com. ua/files/articles/204/15_4. pdf
4. Катан Л. І. Вдосконалення системи фінансово-економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери України в умовах глобальної нестабільності / Л. І. Катан // Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності: матеріали I міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 15–16 лютого 2013 р). – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – 280 с.
5. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»[Електроний ресурс]. – Режим доступу:zakon4. rada. gov. ua/laws/show/5/2015.

СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНІ ТА ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Булавін Демид Геннадійович

аспірант кафедри соціології та суспільних наук АПСВТ

Науковий керівник:

доктор соціологічних наук, професор,

директор Аналітичного центру досліджень суспільства

Барматова Світлана Петрівна

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

До актуальних на сьогодні до гуманітарних проблем та завдань сучасної України можна віднести наступні: збідніння населення, викликане збільшенням витрат, підвищення комунальних тарифів, збільшення цін на продукти; безробіття; низьке пенсійне забезпечення; тимчасове вимушене переселення жителів Донецької та Луганської областей у зв'язку з військовими діями які відбуваються на сході нашої країни; реабілітація та допомога воїнам АТО, втрата у широких верств суспільства ціннісних орієнтирів, недостатня популяризація зразків культури і мистецтва серед різних верств суспільства.

Для вирішення даних соціально-гуманітарних проблем розроблені, заплановані та використовуються наступні заходи: Забезпечення зростання заробітних плат та пенсій; Формування житлових субсидій на які мають право сім'ї, які платять за житлово-комунальні послуги більше визначеного для них обов'язкового відсотка платежу; Підтримка бізнесу для розвитку конкурентоздатної економіки; Створення нових робочих місць через діяльність центрів зайнятості; Збереження та розвиток соціальної інфраструктури; Удосконалення житлової політики; Підвищення якості надання послуг соціальної сфери; Проведення регулярних профілактичних оглядів населення; Підвищення рівня підготовки педагогічних та соціальних працівників; Зміцнення навчально-матеріальної бази; Впровадження державних програм щодо забезпечення рівних прав. Забезпечення широкого доступу до культурних надбань; Підтримка діяльності громадських організацій [5, 7].

Важливим напрямом зміцнення конкурентоспроможності національної економіки є забезпечення високого рівня інноваційної активності вітчизняних підприємств. Головним завданням політики щодо розвитку інноваційного підприємництва є забезпечення сприйнятливості суб'єктів підприємництва до позитивних сигналів з боку ринкового середовища та заходів, які стимулюють інноваційну активність. Першочерговими завданнями для України в процесі втілення в життя європейських підходів до розвитку малого та середнього бізнесу є досягнення і формалізація

домовленостей з ЄС щодо впровадження в Україні принципів. Європейська Комісія опублікувала «Акт з питань малого бізнесу» (АМБ) для Європи, який передбачає здійснення Комісією заходів з забезпечення його підтримки за такими основними напрямками, як освіта та підготовка кадрів, створення пільгових умов для початку діяльності, забезпечення доступу до інформації сучасних технологій, створення правової та податкової бази. Основним напрямком відродження і соціально-економічного розвитку всіх без виключення областей України є розвиток малого підприємництва. Крім фінансово-кредитної підтримки, суб'єкти малого підприємництва потребують ресурсної та інформаційної допомоги від місцевої влади, яка надалі буде здійснена з розвитком децентралізації. Вітчизняні підприємства потребують побудови моделі соціальної відповідальності, яка буде адекватною сучасним ціннісним орієнтаціям суспільства, потребам трудових колективів та економічним орієнтаціям власників підприємств [4, 8].

Також дуже важливою є діяльність благодійних фондів, діяльність яких зазначена далі.

Гуманітарний штаб Ріната Ахметова створений для надання максимальної допомоги всім мирним жителям Донецької та Луганської областей, що постраждали внаслідок військових дій. Штаб працює в чітко визначених напрямках, у яких надає допомогу системно, розуміючи реальну ситуацію й допомагаючи тим, хто потребує допомоги найбільше. Фокус Штабу – інтереси людей. Головне завдання – максимально ефективно надавати допомогу мирному населенню, яке постраждало під час конфлікту, у межах наявних ресурсів. Ця допомога Штабу має дійти насамперед до тих, хто її найбільше потребує (люди похилого віку, інваліди, діти). Благодійник надає гуманітарну допомогу у вигляді дорослих і дитячих продуктових наборів, допомогу дорослими продуктовими наборами надають для місцевих жителів пільгових категорій, доставляють автомобільним транспортом та видають у 32 пунктах [6].

Фонд соціальне партнерство створений для надання щоденної допомоги людям у столиці. Програми Фонду: Денний центр для малозабезпечених «Стефанія»; Мобільна служба допомоги малозабезпеченим «Соціальний патруль»; Реабілітаційний центр для бездомних; Цілодобовий пункт обігріву; Акція «Добровозик» – збір продуктів та побутової хімії для потреб нужденних людей; «Кияни для киян» – збір гуманітарного одягу для пенсіонерів, багатодітних сімей, людей з інвалідністю та бездомних; Допомога багатодітним сім'ям; Збір коштів на медикаменти для поранених із зони АТО; «Програма Турбота» – допомога сім'ям загиблих на Майдані; Допомога переселенцям; «Служба порятунку бездомних» [2].

Волонтерська діяльність у сфері соціальної допомоги є неприбуткова діяльність фізичних осіб, яка спрямована на надання допомоги особам, котрі перебувають у складних життєвих обставинах та потребують допомоги. Волонтерські організації можуть залучатися соціальними службами до надання таких соціальних послуг: придбання товарів; приготування їжі,

допомога у проведенні заходів особистої гігієни; обробіток присадибних ділянок; виконання ремонтних робіт; організація дозвілля тощо [1].

Одним з прикладів волонтерської діяльності є Волонтерський рух допомоги українським військовим. Всеукраїнський волонтерський рух із забезпечення ресурсами українських військовиків під час російсько-української війни 2014 року. Виник стихійно із початком військового конфлікту в різних регіонах України. Рух також має потужне крило на всій території України, яке допомагає вимушеним переселенцям із Криму та Донбасу. Основними напрямками роботи волонтерського руху є: допомога українській армії; допомога пораненим; допомога тимчасовим переселенцям та учасникам АТО [3].

Для вирішення гуманітарних проблем населення необхідна як допомога уряду через реформування, розвиток економіки та соціальної сфери, так і допомога волонтерських рухів та об'єднань, приватних благодійних організацій.

Література:

1. Бесчастний В. М., Громадські об'єднання в Україні. Навчальний посібник для ВНЗ / Філонов О. В., Субботін В. М., Денисова О. Д. – К.: Вид-во Знання, 2007. – 415 с.
2. Благотворительный фонд Социальное партнерство [Електронний ресурс]. – Про Фонд- Режим доступу: <https://socpartnerstvo.org/ua/about/>
3. Вікіпедія Вільня енциклопедія[Електронний ресурс]. -Волонтерський рух допомоги українським військовикам (2014–2015) – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Волонтерський_рух_допомоги_українським_військовикам_\(2014–2015\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Волонтерський_рух_допомоги_українським_військовикам_(2014–2015))
4. Гой І. В. Підприємництво: навч. посіб. навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 368 с.
5. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України [Електронний ресурс]. – Як оформити житлову субсидію – Режим доступу: <http://saee.gov.ua/uk/consumers/derzhavna-pidtrymka/supsydia>
6. Допоможемо Гуманітарний штаб Фонд Ріната Ахметова [Електронний ресурс]. – Інформація про гуманітарну допомогу – Режим доступу: http://www.fdu.org.ua/ua/hum_center/info_hum_help
7. Офіційний сайт Луцька міська рада [Електронний ресурс]. – КОНЦЕПЦІЯ гуманітарного розвитку України на період до 2020 року- Режим доступу: <http://www.lutskrada.gov.ua/actual/konceptsiya-gumanitarnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2020-roku>
8. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь//Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. – Київ. – 2010. – 240 с.

Галич Каріна

студентка Національного університету

харчових технологій

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ У ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах глобалізації значно зростає роль інформаційних технологій як важливого інструменту в підвищенні ефективності управління підприємствами. Специфічні особливості створення та реалізації туристичних послуг (велика кількість учасників та значна їх географічна роз'єднаність, розгалужена система взаємовідносин суб'єктів туристичного ринку, територіальна диференціація туристичного продукту, віддаленість місця реалізації туристичних послуг від місця їх споживання) обумовлюють необхідність підвищення рівня забезпечення системи управління сучасними інформаційними технологіями (ІТ).

Інформаційні технології значно спрощують процедуру формування туристичного продукту з використанням комп'ютерних мереж, міжнародних систем бронювання, електронних баз даних з нормативно-правових актів у туризмі, автоматизованих систем взаєморозрахунків тощо.

Інформаційні технології – це набір окремих технічних засобів та прийомів роботи з інформацією. Вони надають клієнту інформацію та можливості, за допомогою яких він може зі свого персонального комп'ютера сформувати тур, забронювати його, обрати зручний рейс, придбати квитки, оформити прокат автомобіля у місцях відпочинку, замовити квитки на розважальні або спортивні заходи. Ці технології призводять до зросту продуктивності у сфері послуг, забезпечують підприємству конкурентну перевагу. Тому розвиток інформаційних технологій є однією з першочергових завдань перспективної та інноваційної індустрії туризму.

Наявність проблем підтверджується недостатнім рівнем використання новітніх інформаційних технологій у туристичній сфері, а саме: низьким рівнем розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури; відсутністю баз даних туристичного профілю в окремих регіонах країни; обмеженістю інформації та реклами туристичного продукту на міжрегіональних, національному та міжнародному ринках; недосконалістю механізму інформаційного обміну суб'єктів господарювання у сфері туризму і зовнішнього середовища за допомогою мереж; низьким рівнем розвитку віртуальних туристичних підприємств; відсутністю державної електронної системи забезпечення суб'єктів туристичної діяльності оперативною інформацією про попит, пропозицію, ціни, тарифи.

Аналіз процесів, що відбуваються в галузі, свідчить про неадекватність рівня застосування інформаційних технологій у діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання у сфері туризму їх розвитку та впровадженню в туристично розвинених країнах світу.

Вирішення вищезазначених завдань має базуватись на дослідженні наявних сучасних інформаційних технологій, їх застосуванні та впливу на різні стадії створення і просування туристичного продукту та аналізі розвитку вітчизняного туристичного бізнесу в цілому

Об'єкт дослідження – інформаційні технології в управлінні суб'єктами господарювання у сфері туризму.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні, науково-методичні та практичні аспекти застосування інформаційних технологій в управлінні суб'єктами туристичної діяльності.

Висновки. У сучасних умовах неможливо забезпечити якісне ведення туристичного бізнесу без впровадження і застосування новітніх інформаційних технологій. Саме їх використання на практиці забезпечує дотримання суб'єктами туристичної діяльності комплексу взаємодіючих і взаємодоповнюючих вимог, що формують якість туристичних послуг.

Менеджмент, персонал та автоматизація – все це дає шанс обійти конкурента, та забезпечити турфірмі успіх в умовах риночних відносин. Використовуючи переваги комп'ютерних технологій, сучасна туристична компанія впевнено та успішно працює сьогодні, закладаючи фундамент завтрашнього процвітання.

Література:

1. Информационные технологии в бизнесе. Энциклопедия / Под ред. Милана Желены. – Санкт-Петербург, Москва, Харьков, Минск: ПИТЕР, 2002. – 1120 с.
2. Квартальнов В. А. Туризм: Учебник. / Квартальнов В. А. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 320 с.
3. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика: Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 493 с.
4. Скопень М. М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі. / Скопень М. М. – К.: Кондор, 2005. – 301 с.
5. Соловьев А. А. Интернет как средство развития туризма в Крыму // Культура народов причерноморья- Научный журнал. - 2008 г. - №137. - С. 130-133.
6. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 537 с.
7. Туризм в Україні: Стат. зб. – К.: Кондор, 2005. – 184 с.
8. Михайлова І. О. Інформаційні системи і технології в туризмі: навч. - метод. посіб. для студ. спец. 7. 050104 «Туризм» / І. О. Михайлова, О. В. Хитрих. – Луганськ, 2008. – 100 с.

Горпинич Ольга Валерієвна

к. філос. н., доцент, доцент кафедри

соціології та гуманітарних дисциплін

Державного університету телекомунікацій

ПУБЛИЧНОЕ АДМИНИСТРИРОВАНИЕ КАК СИСТЕМНОЕ СОЦИАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ

Публичное администрирование – это управление в публичной сфере социальной жизни общества. Под публичностью обычно принято понимать такую характеристику администрирования, которая связана с определенной территориальной общностью людей, ориентирована на рынок общественных интересов, отличается открытостью общему доступу.

Администрирование в данном случае следует рассматривать как социальный феномен. Он обусловлен потребностью реализации политики государства по поддержанию общественного порядка и прогресса.

Система публичного администрирования, исходя из политических целей государства и правовых принципов деятельности, осуществляет процесс властно-направляющего воздействия на общество для достижения социально значимых результатов. Она включает в себя организационные структуры государственного аппарата, персонал которых реализует совокупность необходимых функций, используя при этом комплекс соответствующих форм и методов, а также прямые и обратные связи между государством и обществом.

Совершенствование публичного администрирования, являющегося прерогативой государства, призвано служить в конечном счете социальному благополучию общества. Процесс администрирования представляет собой целенаправленную, законодательно регламентируемую деятельность по реализации полномочий органов государственной власти в обществе посредством привлечения ресурсов, в результате чего происходят социальные изменения в различных сферах современной жизни людей.

Наука публичного управления (администрирования), охватывающая множество секторов и институтов современного общества, находится в призме как минимум трех глобальных подходов, оценивающих перспективы развития публичного администрирования:

- рыночно-либерального, сформулированного в концептуальных моделях нового менеджмента, обновленного управления и опирающегося на рыночную модель, «безразличную к политике», в которой гражданин предстает в образе потребителя или клиента;

- либерально-коммунитаристского, развиваемого в концепции «политических сетей» и опирающегося на развитие структурных взаимоотношений (договорных) между политическими институтами государства и общества, а также признающими равенство граждан, как и других субъектов сети;

– демократического гражданства, опирающегося на особое «рецептивное» (или «восприимчивое») администрирование, которое призвано служить гражданину, а не клиенту или потребителю.

Одним из принципов публичного управления является децентрализация, которая представляет собой основную идею для формирования и функционирования системы управления на основе реализации государственно-управленческих функций систематизированным комплексом разноуровневых управляющих субъектов самостоятельно и под свою ответственность.

Децентрализация как форма организации публичной власти и публичного управления связана с формированием системы управляющих субъектов на основе вертикальной иерархии (вертикальная децентрализация) и равноправных взаимосвязей автономных субъектов (горизонтальная децентрализация), а также исходя из отраслевого принципа (ведомственная децентрализация).

Администрирование осуществляется в социальной среде, обеспечивая взаимодействие институтов государства и общества. В современных условиях, по мере становления правового государства и гражданского общества, складываются новые отношения социальных субъектов и каналов коммуникации, в которых государство действует не только сверху вниз (через каналы власти), а и снизу вверх (через организации).

Социальное государство призвано совершенствовать все аспекты управленческой деятельности, стимулировать инициативу и осуществлять контроль с целью реализации своего предназначения в осуществлении поставленных задач. Цель выдвинутых национальных проектов в этом смысле двоякая: вернуть государству лицо «социального государства» и дать достойный ответ на вызовы глобализации в самых важных и одновременно самых уязвимых сферах развития: в сфере образования и науки (качество знаний), в сфере здравоохранения (качество жизни населения), в социальной сфере (качество гражданского общества).

Администрирование как системное социальное явление включено в совокупность властно-управленческих отношений. В структуре этих отношений государство проявляет способность проявлять и осуществлять свою волю в обществе посредством администрирования. Само же это воздействие является результатом функционирования социального механизма публичного администрирования.

Горпинич Григорій Ігорович

аспірант кафедри соціології та

суспільних наук АПСВТ

Науковий керівник:

доктор соціологічних наук, професор, директор

Аналітичного центру досліджень суспільства

Барматова Світлана Петрівна

ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА» В СОЦІАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Просування України до інформаційного суспільства вимагає ефективного управління усіма видами інформаційних ресурсів та елементами інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, державної підтримки вітчизняного інформаційного виробництва, ринку інформаційних технологій, засобів, продуктів і послуг. Нині національна безпека значною мірою залежить від забезпечення інформаційної безпеки, оскільки захищеність інформації та її повнота впливають на стабільність у суспільстві, забезпечення прав і свобод громадян, правопорядок і, навіть, на збереження цілісності держави. Поняття «інформація» сьогодні вживається дуже широко і різнобічно. Важко знайти таку область знань, де б воно не використовувалося. Величезні інформаційні потоки буквально захльостують людей. Обсяг наукових знань, наприклад, за оцінкою фахівців, подвоюється кожні п'ять років.

Інформація, як поняття це данні про людей, предмети, факти, події, явища і процеси незалежно від форми їхнього представлення.

Відомо, що інформація може мати різну форму, зокрема, дані, закладені в комп'ютерах, листи, пам'ятні записи, дос'є, формули, креслення, діаграми, моделі продукції і прототипи, дисертації, судові документи й ін. Як і всякий продукт, інформація має споживачів, що потребують її, і тому володіє певними споживчими якостями, а також має і своїх власників або виробників.

Відповідно до різноманітності інформації, словосполучення «інформаційна безпека» в різних контекстах може мати різний сенс.

Інформаційна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

В умовах розширення інформатизації суспільства, коли інформація стає товаром і ресурсом розвитку, та нарощування політичної, економічної, воєнної та духовної потужності держави, коли інформаційна сфера безпеки все більше й більше виступає системоутворючим чинником усієї багаторівневої системи забезпечення безпеки особи, суспільства і держави, визначення

пріоритетних напрямів суспільної та державної діяльності стосовно забезпечення інформаційної безпеки стає найважливішим теоретичним і практичним завданням.

Важливо підкреслити, що проблемі забезпечення інформаційної безпеки України постійно приділяється особлива увага з боку вчених і практиків. Однак наукових праць, в яких безпосередньо досліджується інформаційна безпека України, явно недостатньо. На сьогодні переважна більшість наукових розробок стосовно проблеми інформаційної безпеки належить до технічних наук.

Відтак процес інформатизації суспільства розвивається стрімко і почасти непередбачено. Інформатизація призводить до створення єдиного інформаційного простору, в межах якого відбувається накопичення, обробка, зберігання, обмін інформацією між суб'єктами цього простору – окремими особами, організаціями, державами.

Зазначимо, що суспільство як інформаційна система складається з двох основних підсистем:

1) базисної і консервативної, що становить його інформаційно-культурне ядро,

2) динамічної і творчої, такої, що є справжньою інформаційною індустрією з відповідними галузями, підгалузями тощо.

Питання забезпечення інформаційної безпеки сьогодні для України стоять на одному рівні із захистом суверенітету і територіальної цілісності, забезпеченням її економічної безпеки. Рівень інформаційної безпеки активно впливає на стан політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки України, бо найчастіше реалізація інформаційних загроз – це нанесення шкоди в політичній, військовій, економічній, соціальній, екологічній сферах тощо.

Драчук Юрій Захарович

*д. е. н., професор, професор кафедри
соціології та суспільних наук АПСВТ*

СОЦІОГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

До важливих напрямів політико-економічного розвитку світової економіки на цей час відноситься зростання взаємозалежності економіки різних країн, зростання міжнародного руху продукції та факторів виробництва, розвиток інтеграційних процесів на макро- і мікрорівнях, інтенсивний перехід розвинених країн від замкнених національних господарств до економіки відкритого типу, зверненої до зовнішнього світу.

Реалізація масштабних реформ, що розгортаються нині в Україні, безпосередньо пов'язана із посиленням уваги до регіонального рівня. В Україні існує суттєва регіональна диференціація щодо економічної бази,

рівня й інтенсивності соціально-економічного розвитку її певних територій, умов запровадження інноваційних перетворень структурного і галузевого характеру. Існуюча регіональна диференціація, багатовимірність і взаємозалежність економічних систем регіонів, доцільність імплементації досвіду ЄС з формування і реалізації регіональної політики, необхідність інтенсифікації розвитку і ефективного використання наявних регіональних ресурсів і переваг міжнародного поділу праці зумовлюють, як зазначається в роботах Жаліло Я. А., Федорука А. М. [1, 2], а також Шабанової М. А. [3], необхідність дослідження проблем трансформації регіональної політики в контексті євроінтеграційних процесів для ефективного використання потенційних можливостей територій при вирішенні загальнонаціональних і регіональних завдань.

Орієнтація України на євроінтеграцію та надання переваги бюджетних витрат на воєнні цілі в даний час обумовлюють зміну ставлення керівництва держави до регіональних галузевих проблем, зокрема, до вугільної галузі. Країни Єврозони, як зазначається в роботі Залозної Ю. С. [4], мають на меті знизити частку вугілля в енергобалансі за рахунок значного скорочення вуглевидобутку. Сьогодні в ЄС частка вугілля в структурі енергогенерації становить 25%, а до 2030 р. прогнозується її зниження до 5%. Вугільна галузь України у 2014 р. потерпає від воєнного конфлікту, через який більша частина шахт не працює. Із 150 вугільних шахт 115 перебувають на окупованих територіях. Серед них 15 шахт повністю зруйновано. На територіях, підконтрольних Україні, розташовано 35 шахт. Але за відсутності держпідтримки державні шахти реально залишаються під загрозою закриття. Соціальні наслідки, які очікуються внаслідок воєнних дій та відсутність держпідтримки, можуть призвести до масового закриття вугільних шахт, що, у свою чергу, вплине на екологічний стан та перетворення монофункціональних міст і поселень на депресивні території. Щоб цього не відбулося, суспільство, держава і наука мають взяти на себе відповідальність і знайти рішення щодо попередження потенційних та реальних загроз соціальній безпеці, а також створити умови для оптимістичних перспектив гідної праці та гідного життя шахтарів [4, ст. 223].

Макроекономічні аспекти формування регіональної політики, розвитку регіональної економіки, ефективного державного управління, щодо викликів, що стоять перед економічною політикою в контексті економічної кризи, соціогуманістичної парадигми розвитку української ідеї розглянуто у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як Амоша О. І., Антонюк В. П., Бакуменко В. Д., Бубенко П. Т., Василенко В. Н., Введенський В. Г., Вовканич С. Й. [6], Воронкова В. Г., Залознова Ю. С. [4], Жаліло Я. А., Керецман В. Ю., Ковбасюк Ю. В., Макогон Ю. В., Ляшенко В. І., Поважний О. С., Шабанової М. А. [3], Штульберг Б. М., Яремко Л. А., A. R. Kozłowski [5]. та ін. Значних результатів в обґрунтуванні змістових та інструментальних аспектів реалізації регіональної політики досягнуто європейськими вченими, зокрема, Андерсеном Дж., Армстронг Х., Ван Хоутеном П., Марія-Анжеліс Д., О'Доудом Л., Піндером Д., де Пропріс Л.,

Чуді Х. -М. та ін. Продовжуються дослідження щодо визначення концептуальних засад формування регіональної політики в контексті євроінтеграційних процесів, її структурно-змістовного аналізу, вдосконалення і розвитку теоретико-понятійної бази регіональної політики та системи її реалізації, проблем трансформації регіональної політики України в контексті процесів європейської інтеграції, метою і результатом яких може бути її трансформація з урахуванням європейського вектору економічної інтеграції і внутрішніх умов і потреб регіонів України.

Українська геополітика, як складова сучасної політичної науки, демонструє своє ставлення до соціальної політики – статті і монографії відомих українських вчених В. Дергачова, В. Кременя, І. Кураса, А. Кудряченка, В. Мадіссона, М. Михальченка, Б. Парахонського, Ф. Рудича, В. Хорошковського, О. Шаблія та інших. В багатьох зарубіжних країнах вона давно вже зайняла своє місце серед інших соціально-політичних наук і має певні наукові традиції, багату літературу, сучасні концепції з урахуванням соціально-політичних реалій.

Важливим на цей час, як відзначає Вовканич С. Й. [6], є необхідність розуміння існуючої гуманітарної політики, її здатність захистити національну ідентичність українства за умов посилення загроз глобалізаційного зодноріднення їхнього інформаційного простору та поширення патогенного неоімперіалістичного впливу на сфери вітчизняної освіти, науки, економіки, культури тощо. У цьому контексті, зазначається там же [6], потребується висвітлення актуалізації потреби широкого впровадження нової соціогуманістичної парадигми буття, обов'язковим духовно- моральним імперативом якої має стати в національному та міжнародному масштабі бінарний захист і людини, і націй на всіх етапах їх відродження.

Таким чином, як і стверджується дослідниками [6 та ін.,]. потужний акцент у соціогуманістичних засадах державної регіональної політики в умовах інтеграційних процесів в Україні має бути поставлений на соціогуманістичній компоненті стратегії як новій парадигмі буття нації, що оптимально поєднує людино-націо-державоцентричність як усередині країни, так і співпрацю з європейським (світовим) товариством на засадах паритетного захисту людини і нації в постколоніальному потолоченому просторі. «Соціогуманістичний» вимагає нового підходу не лише до стану людини в суспільстві, а й до існування соціуму в системі світових взаємовідносин. Соціогуманізм насамперед має адекватно віддзеркалювати процеси у сфері міжнародних стосунків націй і прав людини як взаємодію двох основних та багатовекторних конструкцій цивілізації, як «соціум» (громада, спільнота, нація) і «гуманістичний» (людяний). З терміном «соціогуманістичний» пов'язується гуманізм людини і гуманістичний розвиток її нації (держави) як, насамперед, когнітивно необхідним мовно-інформаційним, водночас – природним середовищем (простором), лише в якому людина може розмовляти, творити та розвиватися для свого народу та світу».

Література:

1. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
2. Федорук А. М. Формування регіональної політики України в умовах розвитку глобалізаційних процесів / А. М. Федорук // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Управлінські аспекти підвищення національної конкурентоспроможності» (Сімферополь-Ялта, 20-22 жовтня 2011 р.). – Сімферополь, 2011. – С. 15-18.
3. Шабанова М. А. Нові виклики практики і потенціал соціоекономіки / М. А. Шабанова // Spero/- 2010. - №12, Весна-Лето [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uisrussia.msu.ru/docs/nov/spero/12/№12_2010_03.pdf.
4. Залознова Ю. С. Соціоекономічний розвиток України в контексті глобальних і національних викликів: монографія / Ю. С. Залознова: НАН України, Ін-т економіки пром-ті. - Київ, 2014. - 336 с.
5. A. R. Kozlowski, After liberalism. The Challenges facing the Economic Policy in the Context of the Economic Crisis, (Після лібералізму. Виклики, що стоять перед економічною політикою в контексті економічної кризи)[w:]. The Key-Factors of Business and Socio-Economic Development During The Global Crisis, ed. J. Sepp, D. Frear, W. Taylor, Congress of Political Economists International, USA, Wilkes University: 2009, ISBN 0-9786821-4-9, pp. 43-55.
6. Вовканич С. Й. Соціогуманістична парадигма розвитку української ідеї: національний, інтеграційний та цивілізаційний аспекти / С. Й. Вовканич: [наукова доповідь]. – Львів, 2011. – 42 с.

Донцов Олександр Олександрович

*к. пед. н, доцент кафедри спеціальних
туристичних дисциплін АПСВТ*

ВИКОРИСТАННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ТУРИСТИЧНОГО ФАХУ

Підготовка високоваліфікованого працівника сфери туризму, його подальша професійна робота тісно пов'язана з обробкою географічної, економічної, соціальної, політичної, статистичної інформації а також широким використанням картографічної продукції. Опанування комплексу географічних наук з програми підготовки у вищих навчальних закладах студентів туристичного фаху передбачає розвиток та формування у них образного мислення. Важко робити узагальнення, висновки про взаємодію, взаємозв'язок чи вплив одне на одного окремих елементів природного ландшафту, бачити структуру та можливі наслідки господарської діяльності, суспільно-політичної ситуації, а отже оцінити стан та прогнозувати

подальший розвиток туристичної галузі неможливо без створення цілісного образу окремої країни, території чи місцевості.

Одним із наочних засобів формування образного мислення є картографічне зображення. Розміщені на земній поверхні природні, соціально-економічні, історико-культурні, архітектурні, рекреаційні об'єкти, явища, процеси складають зміст загальногеографічних, тематичних, спеціальних карт, планів, атласів, глобусів. Вони відтворюють реальну ситуацію щодо загального характеру місцевості, її найважливіших особливостей, просторового розміщення об'єктів та їхніх характеристик. Використання студентами в процесі навчання, виконання практичних робіт, наукових досліджень карт і планів, які є зменшеною образно-знаковою моделлю відповідної території значно підвищує ефективність пізнавального процесу.

Спеціалізовані атласи туристського спрямування Світу чи України містять карти національного, регіонального та локального охоплення з відображенням природних умов, деталізацією кожного виду рекреаційних ресурсів, показом об'єктів туристської інфраструктури. Ці карти можна аналізувати, порівнювати та робити узагальнення, оцінювати стан, планувати заходи щодо туристської діяльності. Відзначаючи інформаційну ємність картографічного образу, фахівці єдині думки, що об'єм інформації на одиницю площі закладений у карті (плані) у десятки разів перевищує інформацію друкованого тексту. Цю інформацію про місцевість передають картографічні умовні знаки, які визначають місцезнаходження об'єктів і явищ, а також їхні кількісні та якісні характеристики. Картографічними засобами відображення є різні графічні знаки, кольорові, літерно-цифрові позначення, написи, особливості яких визначаються призначенням і змістом конкретної карти або групи карт.

Важливе місце в роботі з картою посідає картографічний метод, за допомогою якого студент створює картографічний образ території. Один з елементів цього методу – уміння «читати карту», тобто спроможність розпізнавати окремі об'єкти, явища та давати загальну характеристику території.

Різноманітність природного середовища, соціально-економічних об'єктів та явищ реальної дійсності обумовлює наявність великої кількості умовних знаків, але зображення більшості з них відтворює малюнок та асоціюється з образом реальних об'єктів місцевості. Використовуючи легенду або таблицю умовних знаків, студент збільшує діапазон розпізнавання умовних знаків, легше і повніше сприймає інформативний зміст карт.

В опануванні студентами уміння «читати карту» слід додержуватись таких послідовних стадій:

- навчитися описувати об'єкти і території на засадах умовних знаків, підписів, позначень, характеристик;
- ґрунтуючись на засвоєній інформації створювати картографічний образ досліджуємої території;

– встановити взаємини і відношення, котрі на карті безпосередньо не відображені, а в тім пов'язані з ознаками, що вказують на них.

Формування картографічних уявлень (образів) має дуже важливе загальноосвітнє і практичне значення. За влучним висловом знаного економгеографа М. М. Баранського «Карта – альфа і омега географії, початкова й кінцева стадії географічного дослідження».

Практичні роботи студентів з картою допомагають глибше зрозуміти їх властивості, інтегрувати сукупність інформації для одержання цілісної картини, тренують пам'ять, розвивають логічне й образне мислення, спонукають до пізнавальної діяльності з вивчення навколишнього середовища, формують науковий світогляд.

Особливої актуальності це набуває в умовах широкого впровадження сучасних технологій – географічних інформаційних систем, які значно розширюють можливості візуалізації, графічного моделювання, синтезу та оперативного виділення потрібної інформації.

Інформатизація навчального процесу дозволяє студентам набути вмінь самостійного структурування, упорядкування, інтегрування, збереження, інформації, що створює передумови трансформування даної інформації в особисті знання.

Зарицька Дарія Миколаївна
*студентка Національного
університету харчових технологій*

ОРГАНІЗАЦІЙНО – ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНІМАЦІЙНИХ ПРОГРАМ В ТУРИЗМІ

Анімація обслуговування, тобто поживавлення програм обслуговування і організації дозвілля туристів, виникла внаслідок конкурентної боротьби між подібними за рівнем сервісу і облаштуванням інтер'єрів готелями та курортами. Анімація обслуговування передбачає розробку і здійснення спеціальних програм по організації вільного часу відпочиваючих, які мають відповідну структуру – фабулу програми відпочинку. Остання представляє послідовність станів, конструйованої або звичайної діяльності: експозицію, зав'язку, розвиток, дію, кульмінацію, розв'язку.

Головне завдання анімаційного обслуговування – створити туристу комфортні умови, щоб він відчував себе учасником програми і щоб відпочинок йому запам'ятався. Цього можна досягти на основі індивідуального підходу в обслуговуванні кожного туриста [4, с. 166].

До анімації відпочинку туристів залучаються фахівці-аніматори, як правило, молоді й енергійні люди, головним завданням яких є створення атмосфери свободи і невимушеності. Ефективність їх роботи оцінюється за тим, наскільки клієнтам не давали сумувати. Найчастіше такі спеціалісти залучаються до роботи в клубах і готелях типу «all-inclusive». Аніматор

повинен мати універсальні знання і вміння, володіти мінімум двома іноземними мовами, бути комунікабельним і артистичним.

Таким чином, анімаційний туropolерейтинг передбачає: [2, с. 168].

- взаємодію туropolератора з організаторами карнавалів, фестивалів, центрами дозвілля і розваг та включення їх заходів у програми турів;
- реалізацію комплексного обслуговування туристів на маршруті у відповідності з розробленим сценарієм відпочинку та з врахуванням тематики туру й індивідуального психологічного сприйняття програми;
- безпосередню роботу аніматорів з туристами щодо внесення оперативних змін у програму обслуговування.

Пожвавлення програми туру й урізноманітнення дозвілля повинні відбуватися на основі максимального врахування інтересів туристів та активного їх включення в дійство, що дозволяє значно підвищити якість турпродукту і його сервісного забезпечення.

Одним із актуальних напрямків організації обслуговування туристів у є анімація, тобто поживавлення програм обслуговування, відпочинку і дозвілля туристів, насичення цих програм ігровими елементами та шоу-продуктами [1, с. 80].

Треба зазначити, що анімація в туризмі зумовлена загостренням конкуренції між однаковими за рівнем сервісу і місцезнаходженням осередками туризму. Скажімо, постала проблема: яким чином привабити до нас туристів, тим паче, що наші послуги начебто нічим не гірші від їхніх. Формула успіху відома. Вона складається з двох компонентів. Перший – промоційна «розкрутка» курорту засобами мас-медіа з застосуванням технологій паблік рилейшнз і паблісіті. А от другий, не менш вагомий компонент, це, власне, наявність яскравої анімації обслуговування.

У Карпатському регіоні (як і на Волині, Поділлі, Подніпров'ї, Запоріжжі, Слобожанщині) перспективною формою анімації може стати організація сільських анімаційних шоу-музеїв, в яких туристів зустрічатимуть «живі» історичні персонажі (руські князі, гетьмани, козаки-запорожці, тощо) [3, с. 12].

В Україні об'єкти туризму з колоритними анімаційними програмами є найпопулярнішими осередками масового внутрішнього й міжнародного туризму (наприклад, Музей народної архітектури у с. Пирогово, ярмарка у с. Сорочинцях, фестиваль сільських мистецьких колективів України у с. Боромля та багато ін.). Отже, анімаційний туризм поступово стає стабільною та сформованою галуззю, яка має продукт діяльності. Для організації і дозвілля туристів необхідно використовувати анімацію.

На мою думку, поживавлення програми туру і урізноманітнення дозвілля повинні відбуватися на основі максимального врахування інтересів туристів та активного їх включення в дійство, з метою значно підвищити якість турпродукту.

Організацією дозвілля в туристичних комплексах займається спеціальна служба, яка називається «анімаційною». Саме наявність такої служби, її

матеріально-технічне оснащення, кадрове забезпечення залежать від статусу та ролі туристичного комплексу на ринку анімаційно-туристичних послуг, його комерційного успіху та перспектив розвитку.

Збільшити кількість клієнтів конкретного туристичного центру можна не тільки шляхом збільшення кількості готельних номерів, чіткої роботи авіаліній, усунення комунальних проблем, а й шляхом створення умов для комфортного, різноманітного, цікавого відпочинку, забезпечення високоякісного обслуговування дозвілля. З цією метою розробляються програми міжнародних акцій, наукових конференцій, симпозіумів, пропонуються спортивні заходи (кінні прогулянки, парусний спорт, гірський туризм, екскурсії), азартні ігри, відвідування історичних пам'яток. Різноманітність форм проведення дозвілля є запорукою успішного функціонування всього туристичного комплексу.

Література:

1. Науково-аналітичний щоквартальний збірник «Стратегічні пріоритети». – 2008. – №1. – 226 с.
2. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: Навчальний посібник. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Альтерпрес, 2008. – 288 с. ISBN 966-542-341-X
3. Сокол Т. Г. Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. посіб. – К.: Музична Україна, 2002. – 256 с.
4. Ричи Ш., Мартин П. Управление мотивацией: Учеб. пособ. / Пер. с англ. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 399 с. 8. Гальперина Т. И. Актерское мастерство в деятельности менеджера туристской анимации: Учебно-методическое пособие. – М.: РИБ «Турист», 2004.

Казанцева Катерина Анатоліївна

викладач кафедри спеціальних туристичних дисциплін АПСВТ

Масляк П. О.

д. географ. н., професор кафедри географії України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ ТА ЗОНУВАННЯ КОМПЛЕКСІВ ЩОДЕННОЇ ДИТЯЧОЇ РЕКРЕАЦІЇ

Вивчення Європейського досвіду проектування та зонування територій для щоденної дитячої рекреації дає можливість ознайомлення з раціональними проектами, перейняття досвіду для подальшої адаптації до сучасних потреб України

Постановка наукової проблеми Дитяча рекреація займає значний відсоток від туристичного ринку України. Проте, донині не існує чітких вимог

до проектування та зонування закладів щоденної рекреації, які відповідатимуть реальним потребам сучасного ринку. Це зумовлено законодавчою базою та державними стандартами, які відповідають реаліям Радянської України.

Більшість країн Європи мають на меті створення території сприятливої для розвитку та відпочинку дитини, починаючи з 6 місяців і здебільшого в оригіналі вони називаються, територіями грайливих середовищ навчання. Важливим фактом, що всі майданчики мають зручну доступність, внутрішнє зонування: за віком, видом рекреації, виділяються окремо зони для дітей з обмеженими можливостями, відбувається проведення тренінгів, навчання за допомогою гри та екологічність розміщення. Дані майданчики мають низку додаткових платних послуг, зокрема догляд за дитиною заняття творчістю тощо.

Фінляндія була визнана однією з найкращих країн для проживання дітей та материнства, за рейтингом міжнародної організації «Save the Children». Дана країна надає великого значення щоденній рекреації для дітей з самого дитинства. Дитячі майданчики для розвитку та відпочинку дитини у Фінляндії значно відрізняються від українських аналогів в прибудинкових зонах. Дані комплекси дитячої рекреації в першу чергу створюються з метою швидкого розвитку дитини, за допомогою поєднання фізичного та розумового розвитку.

У Фінляндії комплекси дитячої щоденної рекреації називаються leikkipuisto. Ототожнювати їх з дитячими площадками недоцільно, оскільки відміни якісні та кількісні починаючи з розміщення, зонування, за віддаленістю навіть за віковим призначенням. Leikkipuisto призначенні для відвідування дітей віком від 6 місяців. Хоча найменша вікова категорія ще не ходить проте чудово повзає. Як правило розміщуються leikkipuisto в парковій чи лісовій зонах, таким чином щоб їх доступність була не більше 20 хвилин ходьби. Площадки мають декілька зон. Зони для рекреації діляться на зони пасивного відпочинку де проводять розвиваючі заняття творчості за вподобанням та зони активного відпочинку в залежності від віку дитини. Та при застосуванні обладнання, яке адаптоване у відповідності до віку: 1 зона – діти віком від 6 місяців до 3 років, 2 зона – дітей дошкільного віку, 3 зона – призначена для тинейджерів, 4 зона – з басейном. Також обов'язково технічна зона в якій в зимовий період проводять заняття та розташована санітарно-гігієнічна кімната, кухня.

Leikkipuisto є доповненням до природніх ландшафтів Фінляндії, будівництво проводиться за проектами що мінімально змінюють територію та відповідають всім вимогам щодо безпеки та якості.

Конкуренцію Leikkipuisto можуть скласти творчі майданчики в Сербії. Перший творчий дитячий майданчик побудовано відповідно до стандартів ЄС, був офіційно відкритий 13 вересня 2013 року в парку Калемегдан. В створенні даного майданчика безпосередньо приймала участь компанія Lappset та посольство Фінляндії в Сербії. Майданчик Калемегдан являється

першим прикладом проекту, що представляє процес «Design Thinking», введеного BDW в Сербії і характеризується п'ятьма простими пунктами:

1. Високий рівень безпеки при можливості надихати їх та виховувати в них високі стандарти дизайну;
2. Збереження первісного ландшафту та формування зон для рекреації зі врахуванням топографічних особливостей місцевості. Вважається що природа сама керує дизайн та стиль майданчика;
3. Співпраця винятково з перевіреними постачальниками спорядження з світовим ім'ям що дотримуються стандартів ЄС;
4. Фінансування винятково не комерційне,
5. Перетворення території відбувається з урахуванням побажань які висловили діти та батьки підчас опитувань що проводилися та з урахуванням стандартів ЄС.

Дитячий майданчик розташовують в межах, або поблизу житлового району, в громадському парку, поблизу школи. Майданчик також функціонує, як парк місця активності. Безпека обладнання, естетичний дизайн, стійка сировина і виробничі процеси, що відповідають віку та адаптоване обладнання дозволяють створити середовище, яке запрошує всіх бажаючих грати і пересуватися [1]. Саме поєднання раціонального розміщення та розумного проектування дало можливість створення одних з найкращих майданчиків в Європі.

Висновки Такі європейські концепції та підходи дають можливість створення повноцінного комплексу щоденної рекреації. І можуть бути використані в розробці мережі комплексів щоденної рекреації в Україні.

Аналізуючи даний досвід варто виокремити аспекти, які являються фундаментальними для створення доступних комплексів щоденної рекреації для дітей. Та прийняття екологічних стандартів, недоторканості природніх ландшафтів при створенні комплексів.

Література:

1. Електронне джерело – <http://www.lappset.com>- Офіційний сайт компанії Lappset
2. Електронне джерело – <http://www.designophy.com> – Електронне видання дизайнерських проектів світу Designophy

Лукаш Іван Сергійович

аспірант кафедри соціології та суспільних наук АПСВТ.

Науковий керівник:

к. філос. н., доцент кафедри соціології та гуманітарних дисциплін Державного університету телекомунікацій

Горпинич Ольга Валеріївна

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЛІГІЇ З ПОЛІТИКОЮ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Співвідношення релігії з політикою – одна з найбільш актуальних і гострих тем. Сьогодні, незважаючи на перехід в епоху інформаційного суспільства, велика частина людства залишається релігійною, і релігійний світогляд для неї залишається панівним. Саме на мові релігії віруючі усвідомлюють і формують для себе соціальні процеси і ідеали. Оцінюючи політичні події, виробляючи ставлення до правлячого режиму, сотні мільйонів людей керуються установками, які сповідує релігія. Сфера політики – сфера боротьби за владу, причому в найрізноманітніших, часто запеклих формах, важко сумісних з вимогами моральності, що є надзвичайно важливими для релігії. Державна влада примушує громадян до покори і спирається на насильство. Вона має для цього правоохоронну систему, армію, чиновництво та інші потужні інструменти нав'язування своєї волі і придушення опору непокірних. Насильством пронизані і багато політичних акцій. Спільне між політикою і релігією полягає в тому, що обидві ці сфери є сферою регулювання зв'язків і відносин між людьми, їх єднання або роз'єднання. Але більш істотні і глибокі відмінності між ними. Дуже важливий у цьому зіставленні наступний момент: якщо політика спирається на насильство, то релігія історично оцінювала насильство по-різному. Ставлення релігії та Церкви до насилля залежало від того на скільки церква була інкорпорована в державу.

У взаємовідносинах держави і Церкви саме перша, як правило, лідирує. Хіба що як виняток і тільки в окремі періоди історії Церква могла здійснювати порівняно самостійну політику (наприклад, папство в європейське Середньовіччя). Втім, і ці винятки (досить ознайомитися з історією папства) демонструють залежність Церкви від правил політичних відносин. Зазвичай Церква в лоні державного життя слухняно кориться встановленому законодавству. І тим самим, більшою чи меншою мірою, теж політизує свою діяльність. Політизація діяльності Церкви сама по собі змушує її підкорятися жорсткій логіці і своєрідним правилам політичної поведінки. З цієї причини, вже біля витоків цивілізації, з початком функціонування держав, духовно-моральний потенціал релігії багато в чому виявлявся скутим, а то й перекрученим внаслідок його політичного служіння можновладцям.

Історичний досвід показує, що релігія завжди сильно впливала на політику і сама відчувала на собі вельми істотний вплив політики. Історія надає величезний матеріал, який свідчить про наявність різноманітних форм взаємодії релігії і політики.

Слід виділити чотири найбільш типові ситуації, які в першу чергу залежать від місця і становища релігії та Церкви в державному житті.

1. Перша ситуація – це нерідке в історії держав деспотичне підпорядкування і навіть придушення Церкви з боку тоталітарних політичних режимів. Тут панування політики над релігією очевидне. Немає місця для якихось проявів релігійної свободи та самостійності Церкви. Вона примушена до беззастережної покори владі і слухняному обслуговуванню її політичних акцій.

2. Друга ситуація – Теократія – це така форма влади, за якої глава держави (зазвичай монарх) одночасно є і його релігійною главою. Теократія – особливо типове втілення союзу релігії та політики. Вона найбільш характерна для ряду держав Стародавнього світу. Своєрідним історичним анахронізмом є теократії в деяких сучасних мусульманських країнах.

3. Варіант державної Церкви, мало відрізняється від теократії. Така ситуація часто складалася в історії церков. Тривалий час в положенні державної Церкви знаходилося в Росії православ'я. До теперішнього часу в світі налічується більше 40 таких країн. Церква там «одержавлена» майже так само, як при теократії. Нерідко вона знаходиться на фінансовому утриманні світської влади.

4. Світська держава – це норма життя сучасних демократичних правових держав. Тут послідовно проведений принцип поділу влади і правової рівності релігійних конфесій. Саме це помітно пом'якшує тиск світської влади на церковне життя. Зазвичай Церква відповідає лояльністю світській владі. Лише іноді, під тиском політичних екстремістів, вона може ставати базою опозиції. Але це своєрідне виключення в житті правових держав: правилом є «мирне співіснування» світської та релігійної влади.

Співвідношення політики і релігії багатовимірне. Воно може проявлятися у вигляді взаємодії в їх соціальних функціях в процесі регулювання поведінки великих мас людей, в процесі управління суспільством.

Релігійний фактор чітко проявляє себе і в інших політизованих сферах суспільного життя сучасного світу. Впливові релігійні центри, об'єднання та організації представлені в профспілковому русі, серед жінок, молоді, студентства, підлітків. Є вони і в системі охорони здоров'я, культури, преси і навіть у науковій сфері (наприклад Папська Академія наук). Найбільше число таких центрів і об'єднань представлені в різних християнських конфесіях.

Вже було сказано, що союз Церкви з можновладцями в більшій чи меншій мірі веде до відступу від моральних, та віросповідних, принципів релігії. Політизація повсюдно компрометує релігію і церкви. Проте (про що теж уже говорилося) релігійні організації, як правило, підтримують гуманістичні політичні акції і нерідко виступають їх ініціаторами.

Ця тема окреслює суперечливі, а часом, напружені відносини релігії і політики. При вивченні цієї теми важливо акцентувати увагу на наступному. Історичний досвід переконує, що політизація церковного життя скоує і навіть перекручує природу духовно-морального призначення релігії. Однак об'єктивна логіка державного життя, як правило, змушує церкви втягуватися в політичні протистояння, що зазвичай завдає шкоди їхньому авторитету. Відділення Церкви від держави, невтручання світської влади в її діяльність – необхідна гарантія захисту релігії від політизації. Активну участь конфесій у миротворчій діяльності, екологічних рухах, в діяльності благодійності і милосердя, їх сприяння громадянської консолідації суспільства органічно узгоджуються з духовно-моральним призначенням релігії.

Одна з головних причин, на наш погляд, відсутність гармонійних відносин між релігією і політикою, якраз полягає в цьому «вічному» суперництві. Іншою важливою причиною протиріч є не однакова реакція на зміни, що відбуваються в суспільному житті. Релігія за самою своєю природою – явище консервативне. Діяльність її інститутів, оцінка ними подій здійснюється, спираючись на древні канони, які спонукають бути неспішними в рішеннях і діях. Звідси природне відставання від перебігу швидкоплинних подій. Політиці ж за визначенням властивий динамізм, швидка реакція на події, перегляд власних позицій з урахуванням трансформацій ситуації. Потреби політики при сучасних умовах нерідко приходять в зіткнення з платформою, що захищається інститутом релігії.

Лесюк Тетяна Петрівна
доцент кафедри соціології
та суспільних наук АПСВТ

КУЛЬТУРАБЕЗПЕКИ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Культура безпеки – це організаційна атмосфера, де безпека та здоров'я розуміються і приймаються як найвищий пріоритет. Виділяють п'ять основних типів моделей культури безпеки, а саме: *циклічний, пірамідальний, перехресний, елементарний, поетапний*. Особливістю всіх моделей є те, що в них не йдеться про матеріально-технічний стан обладнання та інфраструктури, а лише про людські чинники та системи управління. Кожне окреме підприємство або організація самостійно обирають модель для розвитку власної культури безпеки, спираючись на загальний рівень системи управління, напрями діяльності та комунікаційні можливості. Властивості культури безпеки підтримуються не окремими особами, а групою людей хоча і принципова роль у її формуванні належить керівництву. Сучасне розуміння культури безпеки зміщує акцент з технічних аспектів на людські чинники, змінюючи тим самим підходи до оцінювання рівня ризику з організаційного на індивідуальний. Це означає, що успішного розвитку культури безпеки можна досягти і при обмежених матеріальних ресурсах, що в наш час дуже суттєво.

Насправді, не так вже й важливо, який саме тип буде обрано підприємством, важлива готовність організації втілювати в життя всі його складові. Як правило, у культурі безпеки немає більш чи менш головних компонентів, адже навички персоналу нічим не поступаються комунікаціям, а навчання і розподілення обов'язків також вкрай важливі. Щоб бути дієвим інструментом для збереження життя та здоров'я працівників, поняття «культура безпеки» повинно мати чітку модель та етапи впровадження. Процес впровадження культури безпеки має бути зрозумілим і прийнятним на всіх рівнях підприємства, а також обов'язково пов'язаний із системою управління охороною праці. Вкрай важливо, щоб культура безпеки

сприймалася як пріоритетний напрям розвитку в загальному руслі вдосконалення діяльності підприємства під час вибору базової моделі для впровадження концепції культури безпеки. Першорядним завданням керівництва вважається завоювання довіри працівників і сприяння зародженню в них почуття власності, що має позитивний вплив на мотивацію та на їх особисту зацікавленість у досягненні індивідуальних та організаційних цілей безпеки. Основними принципами культури безпеки є: залучення всіх організаційних рівнів шляхом навчання; урахування людського чинника; комунікація та організаційна культура; провідна роль вищого керівництва.

З 1980-х років було проведено значний обсяг досліджень, здійснено багато спроб описати це поняття, але все ж концепція культури безпеки залишається значною мірою «погано визначеною», «недорозвиненою» та надзвичайно варіативною, що призводить до дискусій між фахівцями. Термін «культура безпеки» був уперше використаний Міжнародною агенцією з атомної енергії (МАГАТЕ) у звіті щодо результатів розслідування Чорнобильської катастрофи «Summary Report on the Post-Accident Review Meeting on the Ciiemobyl Accident» (1988); «Чорнобильська катастрофа наголосила на важливості культури безпеки та впливу управлінських і людських чинників на результат показників безпеки». Атомні енергокомплекси, у тому числі й українські, залишатимуться флагманами в підвищенні рівня культури безпеки.

Наразі сформована велика кількість визначень терміна «культура безпеки». Комісія зі здоров'я та безпеки Великобританії (Health & Safety Commission) розробила одне з найбільш часто уживаних у сфері професійної безпеки визначення цього поняття: «Це продукт індивідуальних і групових цінностей, відносин, сприйняття, компетентності та зразків поведінки, які визначають прихильність, стиль і високий професійний рівень управління здоров'ям і безпекою в організації». Ще однією класичною моделлю стала модель зрілості культури безпеки (Safety Culture Maturity Model (SCMM)), описана доктором Марком Флемінгом на замовлення Управління з охорони праці Великобританії. Він визначає елементи зрілості культури безпеки. Це – зобов'язання керівництва та ясність кінцевих цілей; комунікація; співвідношення «продуктивність – безпека»; організація навчання; наявність ресурсів з охорони праці; загальні уявлення про безпеку; довіра; трудові відносини і задоволеність роботою.

На сьогодні оцінка стану культури безпеки залишається одним із відкритих питань. Наразі найпоширенішими для оцінювання такого показника є наступні індикатори: лідерство; залучення; виконання зобов'язань; рівень комунікації; звітність щодо інцидентів. За визначенням фахівців аерокосмічної галузі, результативна система управління охороною праці (СУОП) слугує прискорювачем формування культури безпеки. У цілому культура безпеки – це ідея, а СУОП – це інструмент для практичної реалізації цієї ідеї. Такий тісний зв'язок і взаємозалежність позитивним

чином впливають на рівень безпеки та статистику травматизму в організації.

Для підприємства чи організації з позитивною культурою безпеки характерні такі вагомні риси: комунікація, що ґрунтується на взаємній довірі; спільні думки щодо важливості безпеки; упевненість у ефективності профілактичних заходів. І хоча для формування культури безпеки необхідний тривалий час та ресурси, практика свідчить, що функціонування сучасного підприємства неможливе без її розвитку. Адже це запорука сприйняття безпеки як стилю життя та формування ставлення до безпеки як до найвищої цінності і на рівні працівника, і на рівні організації в цілому.

Пастушенко Сергій Григорович

*к. т. н., доцент, доцент кафедри
соціології та суспільних наук АПСВТ*

УКРАЇНА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Розглянемо 3 фази інформаційної війни:

Початок (з середини 90-х – початок 2000-х років). Глобалізація всіх сфер життя суспільства, кризи, що відбуваються в світі та їх вплив на суспільство, продовжує формуватися глобальний інформаційний простір. Тому перед кожною країною постає задача побудови системи управління інформаційним простором, що впливає на суспільство, його адаптації, аналізу, вибору критеріїв і моделей оцінки та формування відповідної ефективної реакції. Практично вся міжнародна політика використовує інформаційний простір для просування своїх інтересів проти інтересів інших країн. Участь України в інформаційній війні не є виключенням. Як приклад можна навести сепаратистські настрої в Криму за часів Мешкова, конфлікт навколо Тузли, алгоритм фінансової дестабілізації Промінвестбанку (Україна) в період літо-осінь 2008 року, інформаційна війна навколо проблем з постачанням російського газу до Європи (січень 2009 року), втручання закордонних ЗМІ у президентську передвиборчу кампанію (початок 2010 року), публікація фрагментів висловлювань іноземних послів на адресу українських політиків на сайті Wikileaks (2010 рік) та інші. Україна була не готовою до нейтралізації такого впливу. Провідні українські політики протидіяли неохоче та не професійно. Тому очевидним є практичний висновок: *Інформаційна війна може розхитати будь-яке суспільство не менше, ніж терористична загроза чи економічна нестабільність. Людина, а надто українець, якого щодня турбує проблема виживання – найкращий об'єкт для маніпуляцій чи навіювань. Втім, все частіше ми бачимо негативний вплив російської інформаційної політики не тільки в Україні, а й за кордоном.*

Усвідомлення чому все так? (2011 – 2014 р. р.) Якщо проаналізувати діяльність вітчизняних ЗМІ до Євромайдану, то вона виглядатиме дуже

україноцентричною, а медіапростір – жахливо провінційним. Міжнародні блоки новин по телебаченню – в останню чергу, ганебно мала кількість досвідчених журналістів-міжнародників навіть у впливових виданнях, майже повна відсутність кореспондентських бюро за кордоном через обмежені бюджети (чи то жадібність власників), жодного англomовного ЗМІ, яке б поширювалося на території інших держав. Загалом складається враження, що ніхто в державі взагалі не розуміється на тому, що таке інформаційний суверенітет та інформаційна безпека», – констатує експерт. Останній гвіздок в труну іномовленням було забито після знищення Броварського радіопередавального центру «Борей», який за допомогою середніх та довгих хвиль давав змогу транслювати українські програми за кордон.

Висновок. Все це загалом демонструє майже повну неспроможність України боротися з інформаційними диверсіями, які раз-у-раз вчиняє Росія, а також забезпечувати вчасну та професійну ретрансляцію української позиції за кордон.

Боротьба (початок з 2014 року). Як мінімум почали враховувати можливість цілеспрямованих недружніх інформаційних впливів, а як максимум – необхідно прогнозувати цей вплив, протидіяти і використовувати простір для просування своїх інтересів. Для цього необхідно розуміти загальну систему управління і процеси взаємодії інформаційного простору як об'єкту управління в цій системі. Традиційно управління полягає у конкретній, чітко визначеній ролі кожного із учасників цього процесу. У статті цю задачу розглянуто з системних позицій. Проаналізовано взаємодію інформаційного простору (сукупності повідомлень які вивчають члени суспільства), психологічного простору (цілісної системи цінностей, пріоритетів, поглядів соціальних груп суспільства на історію, повсякденне життя, шляхи та перспективи розвитку держави і суспільства) та проблемного (проблем держави та її суспільства навколо яких формується психологічний простір).

Надзвичайним завданням є збільшення підтримки державних ЗМІ та відновлення нормальної роботи Національної радіокомпанії України та її мовлення на закордон.

Показано, що в результаті

цієї взаємодії та з урахуванням їх взаємозв'язків і взаємозалежності в системі управління інформаційним простором необхідно вирішити наступні задачі:

- постійний моніторинг інформаційних джерел, збір повідомлень їх накопичення та первинну оцінку;
- виявлення випадків інформаційних впливів їх наміри, глибини проробки, інтересів, цілей, об'єктів впливу;
- прогнозування глибини і небезпеки змін в системі цінностей соціальних груп, ступенем протиріч які можуть виникнути;
- визначення небезпечних сторін ризику (соціальних груп та проблем), розробка заходів запобігання негативних наслідків при реалізації ризиків;
- планування власних інформаційних впливів (протидій);

- контроль за реалізацією планів;
- накопичення інформації щодо аналогічних ситуацій в інформаційному просторі.

Ці задачі доцільно вирішувати в межах цілісної організаційно-технічної системи (Центру) яка стане складовою загальної системи управління із задачею аналізу, організації і підготовки рішень, щодо формування поведінки суспільства, дій (протидій), створення «комфортних» умов в інформаційному і психологічному просторі.

Література:

1. Бочарников В. П., Свешников С. В., Возняк С. Н. Прогнозные коммерческие расчеты и анализ рисков на Fuzzy for Excel / Владимир Бочарников, Сергей Свешников, Сергей Возняк. – Киев: 2000. – 159 с.
2. Пастушенко С. Г. Задачі управління інформаційним простором / Сергій Пастушенко // Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ. - 2011. – №3. – С. 24-29.
3. Пастушенко С. Г. Методика визначення недружніх інформаційних впливів / Сергій Пастушенко // Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ. - 2012. – №1. – С. 42-50.
4. Нарис теорії і практики інформаційно-психологічних операцій /Дзюба М. Т., Жарков ЯМ., Ольховой І. О., Онищук М. І.: Навч. посібник // За заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІТІ НТУУ «КПІ», 2006. – С. 132

Піонт Віталій Анатолійович

студент відділення перепідготовки АПСВТ

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ТА ПРОЕКТ – ISO 26000

Кризові явища розвитку економіки, які існують у державі, дедалі торкаються інтересів не тільки окремих працівників, ай цілих колективів (невиплата заробітної плати, закриття підприємств, скорочення численності працівників тощо). На цій основі виникають конфлікти між найманими працівниками, роботодавцями, державою, що вимагає в свою чергу узгодження соціально-економічних інтересів зазначеними суб'єктами соціально-трудових відносин [1]. Соціально трудові відносини – це комплекс взаємовідносин між найманими працівниками та роботодавцем за умов ринкової економіки, спрямованих на забезпечення високого рівня та якості життя людини, колективу та суспільства в цілому [4]. Соціальна відповідальність бізнесу має моральні аспекти у ставленні фірми до найманого працівника. На увагу заслуговує праксеологічний підхід до дослідження проблем соціальної відповідальності бізнесу у трудових відносинах.

Праксеологія (доктор Сацков) визначає як науку про людину, яка вивчає її сутнісні сили і яка синтезує особливий, лише їй притаманний проміжний аспект традиційних природничих і суспільних наук, що вивчають людину на організаційному, психічному, соціальному і теологічному рівнях. Найкращим епіграфом до пракселогічного вчення можна визнати слова Ісуса Христа «Поводьтесь с людьми так, як Ви хотіли б, щоб вони поводитись з Вами». Праксеологія має свою історію. На думку авторів основою всіх причин кризових явищ утворюють фактори, безпосередньо чи, в кінцевому рахунку, пов'язані з людською працею, проблемою відтворення потреб людини. В теперішній час праксеологію збагачує Енцикліки Папи Римського Іонна Павла II, відомого польського вченого доктора наук, професора, Кароля Войтило [3].

Кароль Войтило не вдається в своїй Енцикліці до указань духовної праці. В центр умов праці наших часів він ставить християнське знаряддя сенсу праці. Необхідно вказати на три принципові тематики: *Перша* це проблема «безпосереднього роботодавця» коли працівник укладає безпосередньо контракт про працю з роботодавцем, який дає йому роботу. (але за плечима обох мають місце впливи на які вони не можуть впливати але які окреслюють їх взаємодію, політика держави в галузі праці) «Вільні умови праці» не залежать від волі окремого роботодавця, вона є визначеною перед правом суспільної праці, суспільних страхувань і ставок оплати праці. *По друге* проблему місця праці. Автор пропонує систему «цілісного планування», яка поза межами держави поклала б край безробіттю. *По-третє* проблему *капіталу і праці*, де також велика роль проблеми «соціальної відповідальності бізнесу» [2].

Освоєння праксеологічного підходу в менеджменті сприятиме оновленню економіки України і приєднанню її до високодуховних, висококультурних та економічно спроможних країн *світу* [3]. Про те в Україні у виданих підручниках з менеджменту майже немає посилень на цю винятково важливу галузь знань про управління людською поведінкою.

Моральний аспект соціально-трудових відносин – передбачає також необхідність гідності працівника, дотримання справедливих його відносин з роботодавцем, менеджерами та іншими співробітниками [2;4]. З першого листопада вводиться один з найбільш довгоочікуваних міжнародних стандартів останніх років ISO 26000:2010. Керівництво з соціальної відповідальності, який є керівництвом для організації бізнесу і державного сектора в галузі **соціальної відповідальності (SR)**. ISO 2600 є міжнародним стандартом ISO, який дає вказівки щодо SR. Він призначений для використання організаціями усіх типів, у державному і приватному секторах, в розвинених країнах і країнах, які розвиваються, а також у країнах з перехідною економікою. Він допоможе їм побудувати роботу соціально відповідальним чином, чого усе більше вимагає суспільство. ISO 26000 містить добровільні рекомендації, а не вимоги, і тому не використовується в якості стандарту сертифікації, як управлінські стандарти ISO 9001:2008 та ISO 14001:2004. Сталий розвиток бізнесу для організацій означає не тільки

надання товарів і послуг для задоволення клієнта, але й здійснення це без шкоди для навколишнього середовища, а також соціально відповідальним чином. Така вимога йде від клієнтів, споживачів, урядів, асоціацій і громадськості в цілому. У той же час, далекоглядні керівники організацій визнають, що міцний успіх повинен бути побудований на надійній діловій практиці і профілактиці таких заходів, як шахрайство з обліком та трудова експлуатації. Нині на високому рівні існує ряд декларацій, пов'язаних з принципами SR, також багато окремих програм SR та ініціатив. Завдання полягає в тому, щоб ефективно і дієво використовувати принципи SR на практиці, тоді як навіть визначення терміна «соціальна відповідальність» варіюються від однієї програми до іншої. Крім того, попередні ініціативи, як правило, були зосереджені на «корпоративної соціальної відповідальності», в той час як ISO 26000 забезпечить керівництвом щодо SR не тільки для бізнес організацій, але для організацій державного сектора усіх типів. Компетентність ISO поширюється на розробку узгоджених міжнародних угод, заснованих на подвійному рівні консенсусу: між основними категоріями зацікавлених сторін і між країнами (163 країн членів ISO). ISO 26000 надасть суть поняття «соціальна відповідальність», а також способи роботи соціально відповідальної організації.

ДОДАТОК (Огляд проекту ISO 26000).

Чим ISO 26000 допоможе організації? ISO 26000 допоможе організаціям усіх типів, незалежно від їх розміру, виду діяльності або місця розташування, налагодити роботу соціально відповідальним чином шляхом надання рекомендацій з наступних питань: Поняття терміни та визначення, пов'язані з соціальною відповідальністю; Довідкова інформація, тенденції та характеристики соціальної відповідальності; Принципи і практика щодо соціальної відповідальності; Основні теми та питання, пов'язані з соціальною відповідальністю; Інтеграція, здійснення і сприяння соціально відповідальної поведінки в рамках всієї організації, а через її політику і практику в рамках своєї сфери впливу; Виявлення та взаємодія з зацікавленими сторонами; Комунікаційні зобов'язання, виробнича та інша інформація, пов'язана із соціальною відповідальністю.

Що містить ISO 26000? Зміст ISO 26000 має наступну структуру: Передмова. Введення. 1. Галузь застосування. 2. Терміни та визначення. 3. Розуміння соціальної відповідальності. 4. Принципи соціальної відповідальності. 5. Визнання соціальної відповідальності та залучення зацікавлених сторін. 6. Посібник із соціальної відповідальності. 7. Керівництво по інтеграції соціальної відповідальності в рамках всієї організації. Додаток А. Приклади добровільних ініціатив та інструментів для соціальної відповідальності. Додаток Б. Скорочені терміни. Бібліографія. Рекомендацій, що містяться в цих розділах повинні бути ясним і зрозумілим, а цілі і приклади повинні бути доступними для всіх типів організацій, у тому числі великого бізнесу, малих і середніх підприємств, державних установ та неурядових організацій.

Як ISO 26000 пов'язаний з існуючою практикою? Керівництво в ISO 26000 ґрунтується на найкращій практиці існуючих державних і приватних ініціатив сектора SR. Це відповідає відповідним деклараціям конвенції ООН та її складових, зокрема Міжнародної організації праці (ILO), з якою ISO створила Меморандум про взаєморозуміння (MoU) для забезпечення узгодженості з трудовими стандартами (ILO). ISO також підписала меморандум з ООН з питань Глобального договору (UNGCO), Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD) щодо розширення співпраці для розвитку ISO 26000.

Як виникла ініціатива створення ISO 26000? Необхідність стандарту ISO для роботи з SR вперше з'явилася в 2001 році. Комітет з споживчої політики ISO/COPOLCO. У 2003 році багатостороння спеціальна група ISO щодо SR, створена Технічним керівним радою ISO ради (TMB) завершила великий огляд ініціатив і питань SR по всьому світу. У 2004 році ISO провів міжнародні, багатосторонні конференції з питання початку роботи, що стосується SR. Позитивні рекомендації цих конференцій призвели до створення вкінці 2004 року робочої групи ISO з соціальної відповідальності (ISO/WG SR) для розробки майбутніх стандарт ISO 26000.

Чого має досягти ISO 26000? ISO 26000 буде інтегрувати міжнародний досвід у галузі соціальної відповідальності. Це означає, що діяльність організації буде здійснюватися соціально відповідальним чином на основі найкращої практики в галузі SR. ISO 26000 буде потужним інструментом SR, щоб допомогти організаціям перейти від благих намірів до хороших дій.

Хто розробив ISO 26000? Розробка ISO 26000 була розпочата в 2005 році. Проект був здійснений багатосторонньою Робочою групою ISO з соціальної відповідальності (ISO/WG SR), яка включала в себе експертів і спостерігачів з 99 країн членів ISO, з яких 69 є країнами, що розвиваються 42 організаціями державного і приватного сектора. Шість основних груп учасників представляли: промисловість; уряд; трудящих; споживачів, у складі яких були: неурядові організації, сектор обслуговування, підтримки, досліджень та інш., при цьому був дотриманий географічний і гендерний баланс учасників. У загальній складності близько 400 людей взяли участь в роботі цієї найбільшої робочої групи. ISO/WG SR має спільне керівництво з боку членів ISO з Бразилії (ABNT) і Швеції (Друк e-mail iso).

Література:

1. Бойко М.Д.Трудове право України. Навчальний посібник. / М.Д.Бойко –К.:Атіка,2007.– 312 с.
2. Тофтул М.Г. Етика :підручник/М.Г.Тофтул,-2-ге вид.,випр. І доповн.- К.:ВЦ «Академія»,2011.-440 с.-(Серія «Альма-матер»)
3. Ходаківський Є.І. Праксеологічні підходи в менеджменті. Навчально-методичний посібник/ Є. І. Ходаківський, І.В.Кучерук, Ю.В.Богоявленська .– Житомир .ЖТТІ,2001. – 108 с.

4. Шемяков О.Д. Регулювання соціально-трудових відносин на виробничому рівні :практикум:навч.-метод.посіб./О.Д.Шемяков– К. Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України,2012.-212 с.

Рижий Анатолій Іванови
*старший викладач кафедри соціології
та суспільних наук АПСВТ*

ПРОФСПІАКИ У СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ: СИЛОВА МОДЕЛЬ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

У спеціальних резолюціях Міжнародної організації праці (МОП) стверджується, що фундаментальним і постійним завданням профспілкового руху є «поліпшення економічного і соціального стану трудящих» [7].

Під час соціальних змін за умов євроінтеграції та вступу до СОТ виникає проблема функціональної трансформації профспілок як суспільного інституту в Україні. Одночасно, нагальною є науково-практична проблема соціально-технологічного забезпечення функціональної діяльності профспілкових організацій з боку соціології. У напрямі становлення соціально орієнтованих системи управління підприємствам за умов конфліктних, соціально-трудових відносин. На основі врахування європейського досвіду, уточнення ключових знань(компетенцій) профспілкових лідерів на конфлікт, соціальний діалог та профспілкову діяльність у цілому на виробництві.

Парадоксальність розуміння конфліктних ситуацій на рівні підприємств та інших соціальних організацій полягає у тому, що згідно з Рендалом Коллінзом, **центральною особливістю соціальної організації є стратифікація** як вид і ступінь нерівності груп і індивідів та їх домінування один над одним. Причини того, що відбувається в суспільстві, слід шукати в інтересах груп і індивідів з підтримки своїх домінуючих позицій або ухилення від домінування інших. Хто що виграє у цій боротьбі, залежить не тільки від контрольованих різними кліками ресурсів, включаючи матеріальні для здійснення примусу і економічних розрахунків, а також ресурсів соціальної організації і формування емоцій і ідей. **Русійна сила соціальних змін – це, головним чином, конфлікт;** таким чином, тривалі періоди відносно стабільного домінування чергуються з інтенсивними і драматичними епізодами мобілізації груп [4].

Щодо соціального діалогу, то актуальним є висловлювання Е. Дюргейма, «що для існування органічної солідарності недостатньо, щоб була система органів, необхідних один одному та таких, що відбувають свою солідарність, необхідно ще, щоб спосіб, яким вони повинні співробітничати, **було визначено заздалегідь** якщо не для всіх можливих випадків, то принаймні для найбільш поширених» [3]. Як бачимо, необхідно соціальним парнерам враховувати соціальні дії «заздалегідь», а це можливо тільки на основі соціальної діагностики, соціального проектування, прогнозування та

моделювання соціальної діяльності. «Ныне время выдвинуло на передний план более обширную по объему привлекательную для думающих людей задачу – утверждение в социальной практике проектного мышления(или мышления проектами) [5].

Висновок впливає сам по собі. Соціотворчі можливості та діяльність профспілок (як різновиду людського та інтелектуального капіталів) необхідно гармонічно поєднувати (на основі розвитку проектного та модельного мислення) в управлінні потенціальними та актуалізованими конфліктними ситуаціями з розвитком підприємств у соціальному напрямі. Де велика роль відповідних ключових, системних знань(компетенцій) представників профспілок та сторін соціального діалогу.

З цієї точки зору, на наш погляд, заслуговує на увагу профспілкових фахівців та соціологів дослідників: силова модель регулювання відносин в організаціях під умовною назвою «один на три», яка розроблена У. Мاستенбруком [6]. Де поєднується десятилітній досвід роботи конструктора моделі у якості консультанта, та, також в якості викладача у Вільному Університеті Амстердама(Нідерланди). З теоретичного боку, «діалогова» «Модель систем» з «Моделю дій» об'єднуються в єдину теорію – теорію сітєвих організацій. Організаційна культура займає тут центральну позицію. Комбінується розвиток організації з розв'язанням конфліктів та прагматичного використання організаційних успіхів. Детальна розробка концепції виділяє чотири типи відносин з відповідними дизбалансами напруг: ділові (інструментальні) та соціально-емоційні (пов'язані з моделю ситем); відношення сили та залежност та відносини при веденні переговорів(теорія, модель дій) [9]. **Головні – силові**, хоча важливі всі інші. Вони впливають один на одного. Однак відносини сили і залежності є основою всіх інших в організації. Вони взаємопов'язанні з соціальним феноменом влади в організації та відкриває шлях до аналізу «потаємних» владних відносин на виробництві. Де *«в условиях народовластия профсоюзы есть форма, через которую люди труда... могут осуществить свою власть в производстве»* [6].

Відповідно до вище названих теоретичних підходів та соціологічно-організаційних моделей, можна виділити два ключових рівня (блоків) компетенцій профспілкових діячів. Це теоретичний та прагматично-прикладний(практичний). Теоретичний потребує методологічних знань з теорії цілеспрямованих систем, теорії взаємодії, включаючи сціального проектування та моделювання у сфері соціально-трудових відносин. Функціонально, пропонується його об'єднати та систематизувати з теорією праксеології, когнітології та китайськими стратагемами. Останні, з метою когнітивного захисту працівників від маніпулювання з боку владних агентів соціальної взаємодії. Всього 36 стратагем та функцій. Їх можна спростити до чотирьох функцій на основі теорії Т. Парсонса з доповненням знань з комунікативної дії Ю. Хабермаса. Приблизно біля 40 компетенцій, з врахуванням основних положень системно-комунікативної теорії. Цей блок є перехідним до практичного блоку. Далі, більш конкретні підмоделі

компетенцій профспілкових працівників з регулювання конфліктних силових відносин в організаціях на основі врахування соціальної сили профспілок та проблем трансформації капіталів за певних умов (П. Бурдье). Важливо доповнити цей блок компетенціями з соціальної діагностики організацій, соціальних ризиків та соціально безпеки праці, творчого аналізу когнітивних конфліктів щодо подальшого їх продукування у напрямі створення соціально орієнтованих систем управління підприємствами [8;9;10].

Додаток.

Соціально орієнтована система управління підприємствами, включає(відповідні знання теж): концептуальні особливості управління підприємствами в контексті сталого розвитку, теоретико-методологічні основи формування соціально орієнтованих систем управління підприємствами, результати вітчизняної практики у цій сфері діяльності, управлінська компонента розбудови та організаційно-інституціональні детермінанти розвитку соціально-орієнтованих систем управління підприємствами. Всі ці компоненти поєднують предметом як трудових так і ділових переговорів, які їх доповнюють з відповідними діловими стратегіями і тактиками на всіх трьох рівнях соціальної відповідальності. Результатом переговорів соціальні пакети, програми, тощо підприємств.

Комплексні заходи соціальної безпеки праці щодо нейтралізації соціальних ризиків найманої праці повинні враховувати: їх джерела та види (у сфері професійної освіти, зайнятості, безробіття, неформальної зайнятості, позикової праці, зайнятості в інформаційну епоху, оплати праці, міграційні ризики). Також: соціальні ризики найманої праці; соціальну безпеку праці як державну політику; соціальну відповідальність роботодавців і забезпеченні найманої праці у процесі здійснення праці (збереження і розвиток робочих місць, розвиток персоналу фірми, зарплатні програми соціального захисту працівників підприємств, соціально-захисної функції профспілок, соціального посередництва і примирення тощо).

Заходи страхового захисту найманої праці: на випадок безробіття; програми добровільного особистого страхування, запровадження програм особистого страхування вітчизняними роботодавцями, страхування відповідальності роботодавця з врахуванням ризиків розвитку страхового ринку, додаткове пенсійне страхування працівників організації (підприємства) з врахуванням тенденцій та перспектив реформування пенсійної реформи в Україні та т. д.).

Створення нових робочих місць у галузях зеленої економіки; Однак, з врахуванням практика соціальної діагностики стану безпеки та розвитку чорнобильських спільнот на основі ситуаційного аналізу. Це: теоретичне підґрунтя вивчення проблем і перспектив розвитку людини та підвищення її безпеки в контексті Чорнобильської катастрофи; ситуацію Чорнобиля у контексті людського розвитку та безпеки; обґрунтування сценаріїв відродження та розвитку життя на потерпілих територіях; сценарії відродження та розвитку життя на потерпілих територіях у контексті соціального проектування, де чільне місце займає сценарій міжпрофесійного обміном досвідом (медик – учитель – бізнесмен – управлінець – громада) та

пошуку резервів і шляхів розв'язання нагальних проблем поселення та рекомендації щодо вдосконалення діяльності системи управління[8;10].

Література:

1. Головніна О. Г. Основи соціальної економіки(текст): підручник / О. Г. Головніна. – 2-е вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 648 с.
2. Гражданское общество и профсоюзы: сборник. –М.: АтиСО, 2006. 76 с.
3. Дюргейм Э. О разделении общественного труда. / Э Дюргейм. – М.: Канон, 1996. – 432 с.
4. Коллинз Рэндал. Теория конфликта в современной макроисторической социологии. / Рэндал Коллинз. – Философская и социологическая мысль, – 1993. -№6.
5. Луков В. А. Социальное проектирование: учеб. Пособие. /Луков В. А. – 6. -е изд., испр. – М.: Изд-во Московского гуманитарного университета: Флинта, 2006. 240 с.
6. Мاستенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организации/ У. Мاستенбрук. / Пер. с англ. – М.: Инфра, 1996. – 256 с.
7. Профспілкові вісті. № 5(779) / 05. 02. 2015.
8. Сімченко Н. О. Соціально орієнтовані системи управління підприємствами: Моногр. / Н. О. Сімченко. – Київ: ТОВ «ДКС центр», 2010. – 340 с.
9. Хасан Б. И. Конструктивная психология конфликта. / Б. И. Хасан. – СПб.: Питер, 2003. 250 с.
10. Шевченко Л. С. Соціальні ризики та соціальна безпека праці: монографія / Л. С. Шевченко. – Х.: Право, 2009. – 280 с.

Сапелкіна Злата Петрівна

*к. іст. н., доцент, доцент кафедри соціології
та суспільних наук АПСВТ*

РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИРІШЕННІ СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ

Сучасна Україна переживає складний період розвитку. Трагічні події на Майдані, окупація Криму, війна на Сході стали справжнім випробуванням для українського народу. Але революція гідності розбудила в населення небувалий сплеск патріотизму, національної гордості, обумовила необхідність особистої причетності громадян до творення незалежної держави. Почуття єдності, небайдужість до чужого горя стало причиною консолідації українського суспільства, своїми масштабами вразив волонтерський та добровольчий рух. Не залишились осторонь суспільних проблем і релігійні

спільноти, соціальна діяльність яких характеризується багатовекторністю напрямків роботи. Будучи інтегрованою в структуру соціуму. Церква наразі приймає безпосередню участь у вирішенні нагальних суспільних проблем.

Саме церковний набат Михайлівського Золотоверхого монастиря в ніч побиття студентів побудив населення Києва вийти з протестом проти зловживань влади, священники різних релігійних конфесій були разом з народом на майдані Незалежності не лише під час традиційних недільних віче, а й в час найважчих протистоянь, саме вони благословляли перших добровольців на захист Батьківщини і разом з ними відправлялися в зону АТО в якості капеланів.

Благодійність, як допомога окремим громадянам або соціальним групам, завжди була в центрі уваги Християнської Церкви, адже основою її вчення є заповідь любові до ближнього. Релігійні спільноти реалізують свої соціальні проекти за допомогою добровільних пожертвувань та спонсорських надходжень.

Соціальна діяльність Української Православної Церкви Київського патріархату звершується через Синодальний відділ соціального служіння та благодійності. УПЦ Київського патріархату активно займається благодійною допомогою пристарілим на Донбасі, де діє будинок милосердя, в рамках різних акцій оточуються турботою діти переселенців зі Сходу, надається допомога учасникам АТО, при чому не лише продовольством, а й військовим спорядженням.

До обов'язків Священного Синоду Української Православної Церкви Московського патріархату теж входить питання, пов'язані з доброчинною, соціальною та миротворчою діяльністю. Зокрема існують Синодальні відділи благодійності та соціального служіння; місія соціальної допомоги дітям та відділ з соціально-гуманітарних питань, який опікується вимушеними переселенцями, їх соціальною адаптацією та наданням адресної допомоги кризовим родинам. З початку 2015 року в м. Києві та Київській області близько 11 тис. вимушених переселенців отримали гуманітарну допомогу. Під егідою Української Православної Церкви діє Міжнародна гуманітарна місія «Милосердя без кордонів», головна мета якої – забезпечення гуманітарною допомогою мешканців найбільш постраждалих населених пунктів у зоні збройного конфлікту. Зусиллями місії з липня 2014 року було зібрано та відправлено 11 траншів гуманітарної допомоги на територію Донецької, Горлівської та Сєверодонецької єпархій УПЦ. В цілому, зусиллями Відділу з соціально-гуманітарних питань, було зібрано близько 3 тис. тон гуманітарної допомоги та понад 30 млн. грн. для мирних жителів, які проживають в східних регіонах України, що постраждали внаслідок бойових дій, та вимушених переселенців.

Масштабами своєї діяльності вражають католицькі благодійні організації і союзи, метою яких є надання потребуючим висококваліфікованої і соціально-орієнтованої допомоги. Ще у 1950 р. у Ватикані сформовано міжнародну благодійну конфедерацію «Caritas Internationalis» (карітас – з лат. милосердя). Її метою є підтримка і координація дій національних благодійних

союзів, а також міжнародна допомога потребуючим і постраждалим внаслідок війн і катастроф. Сьогодні «Карітас» налічує 154 національних благодійних організацій, які діють в 198 країнах світу. З 1999 року повноправним членом міжнародної конфедерації «Caritas Internationalis» став «Карітас України». Сьогодні це унікальна за досвідом і масштабами діяльності національна структура, яка налічує 20 регіональних організацій, з більш як 1000 працівниками і великою кількістю волонтерів. Впродовж останніх років річний бюджет «Карітасу України» становив 1 млн. євро, з яких 94-97% – надходження з-за кордону.

Традиційно основними напрямками роботи є патронаж інвалідів і людей похилого віку; надання допомоги продуктами харчування і медикаментами малозабезпечених; організація їдалень та медичної допомоги для бездомних; в рамках програм для молоді створюються програми реабілітації дітей з неблагонадійних родин, «домашні школи» для дітей-інвалідів; діють програми підтримки Віч-інфікованих, наркозалежних; в рамках антитуберкульозних програм проводяться заходи допомоги в СІЗО.

Починаючи з квітня 2014 р. «Карітас» розпочав програми допомоги постраждалим під час подій Євромайдану. Ця допомога включає довгострокове лікування та реабілітацію постраждалих, надання коштів тим, хто зазнав важких тілесних ушкоджень, а також малозабезпеченим родинам постраждалих. Підопічні проекту можуть отримати не лише матеріальні, а й соціальні та психологічні види допомоги. Проект психологічного супроводу передбачає індивідуальну, або групову роботу з постраждалими, членами їхніх родин і свідками масових протестів в Україні. Цю допомогу надають відповідні фахівці на базі регіональних організацій «Карітасу України».

З травня 2014 року фонд почав опікуватися вимушеними переселенцями, надаючи допомогу в пошуці житла, одягу та інших речей, необхідних для облаштування побуту. Сьогодні фондом охоплено 40 000 вимушених переселенців у 9 областях України. Понад 20 тисяч з них можуть скористатися допомогою, організованою «Карітасом України» й урядом Німеччини в рамках спільного проекту «Забезпечення основних потреб і стабілізація матеріального становища тих, хто постраждав унаслідок конфлікту в Україні», бюджет якого – 2 мільйони євро. Кошти скеровуються на одноразові виплати для забезпечення базових потреб, роздачу продовольчих і гігієнічних наборів, надання індивідуальної та групової психологічної допомоги. Наразі створено мобільну групу, яка забезпечує продуктами харчування і найнеобхіднішим найбільш нужденних мирних жителів у зоні гуманітарної кризи.

1 червня 2014 р. стартував проект опіки над особами, які зазнали тяжких тілесних ушкоджень під час антитерористичної операції на сході України. Задля безкоштовного обстеження та консультацій постраждалих із подальшим визначенням об'єму надання медичної допомоги працівники програми співпрацюють з адміністраціями клінік в Україні та за кордоном. Цілий ряд оперативних втручань, зокрема протезування, проведено безкоштовно.

Проблемою психологічної реабілітації бійців АТО турбується «Карітас» не тільки в Україні, але й у інших країнах. Так, 27 квітня 2015 р. у Празі відбувся тренінг, який організувала благодійна організація «Карітас Чехії» разом із МНС цієї країни та «Карітасом України», у рамках якого відбулося навчання кризових психологів.

Позитивним у досвіді «Карітасу» є те, що при вирішенні соціальних проблем до уваги береться не одна наявна в суспільстві проблема, а їх сукупність, а допомога потребуючим надається незалежно від віросповідання, соціального становища, етнічного походження, статі, чи віку особи.

Як бачимо, останні події в Україні привели до того, що релігійні організації розширили коло традиційної гуманітарної роботи, тим самим довівши, що Церква була і залишається в суспільстві моральним авторитетом, а високий рівень довіри українців до Церковної інституції не є випадковим.

Сидоренко Ірина Олексіївна

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту АПСВТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Економічний і соціальний розвиток України напряму залежить від відродження вітчизняного виробництва, розбудови сучасної соціально-орієнтованої економіки, відновлення соціальної захищеності населення. Сучасні реалії змін, що відбуваються в Україні, сприяли вирішенню низки соціально-економічних проблем відносно формування та ефективного функціонування ринку праці. Саме цей ринок є головною складовою ринкової системи, що висвітлює відносини між людьми та їх добробут. В умовах сьогодення низький рівень оплати праці у будь-якій сфері, є чи не найважливішою проблемою української економіки, оскільки рівень оплати праці визначає такі макроекономічні параметри, як стандарти соціального захисту та сукупний платоспроможний попит. Стандарти оплати праці в Україні ще й досі є надто низькими. Занадто низькою є питома вага витрат на робочу силу у собівартості виробництва, і оплати праці у ВВП. Результати дослідженнями за останні два роки показали, що частка оплати праці у ВВП в Україні складає 52%, тоді як у країнах Європейського союзу – в середньому 65%. В Україні погодинна оплата праці є не порівняною з оплатою у країнах Євросоюзу. На відміну від ЄС, що приділяють значну увагу питанням зайнятості, безробіття, соціальної підтримки та ринку праці, в Україні через невідповідність структури професійної підготовки кадрів потребам ринку, виникає значний дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили. У соціальній сфері основні кошти спрямовуються на підтримання виплат за структурою, в якій переважають пасивні елементи соціального захисту. Активні елементи (освіта, туризм, медицина, професійне навчання), що підвищують трудовий потенціал людини в ринковій системі і

досі залишаються об'єктами залишкового фінансування. Такий підхід гальмує системні ринкові перетворення, суттєво знижує їх результативність.

Крім того, результати дослідження показали, що середньомісячна заробітна плата на початок січня 2014 р. становила – 3148 грн., а на кінець грудня – 4012 грн. За цей же період, найбільша з/п зафіксована у м. Донецьку – 3674 грн., у грудні відповідно – 4498 грн.; у Дніпропетровську відповідно – 3285 грн. та 4021 грн. – у грудні. Найнижча у Тернопільській області – 2182 у січні, та – 2992 грн. – у грудні. За даними ООН понад 60% громадян України живуть за межею бідності (світовий поріг місячного прибутку на особу встановлений в розмірі 510 дол.). Споживчий кошик в нашій країні налічує 300 найменувань послуг. Тоді як у Іспанії, Німеччині приблизно – 480, а в Англії – 350. Упродовж 2013 р. населення України витрачало на їжу 55% власного доходу. Сьогодні ця цифра становить вже біля 98%. Населення ж Європи витрачає на їжу менше 20 %. Як приклад, в Іспанії, Франції, Німеччині частка витрат на їжу від загальної суми доходів не перевищує 15%.

Стосовно рівня зайнятості населення України, результати дослідження показали, що впродовж першого півріччя 2014 р. чисельність активного населення України від 15-70 років становила – 20, 2 млн., у тому числі зайнятих – 18, 5 млн., що на 802 тис. осіб менше ніж за відповідний період 2013 року та 1, 7 млн. безробітних. Слід констатувати, що у порівнянні з 2013 р. спостерігалось зменшення загальної чисельності активного населення на 648 тис. осіб тобто рівень економічно активного населення віком від 15-70 років зменшився в середньому по країні з 65 % у 2013 р., до 63 % у 2014р. (без урахування Автономної Республіки Крим та Севастополя).

Що стосується освітньої та професійної підготовки робочої сили слід констатувати, що здобуття вищої освіти не гарантує зайнятості. З одного боку, збереження високого ступеня монополізації економіки обумовлює існування значної частки технологічно відсталих виробництв. З іншого – якість отриманих у процесі навчання знань часто не відповідає вимогам, які висуваються до робочої сили з боку високотехнологічних виробництв.

Відносно трудової міграції населення України, то слід зазначити, що найчастіше трудовими мігрантами стають особи з професійно-технічною та повною середньою освітою. Стосовно проблем у сфері пропозиції робочої сили, слід констатувати, що основними з них є: невідповідність потребам економіки та професійно-кваліфікованим ознакам; високий рівень старіння, насамперед у сільській місцевості; вимивання «через трудову міграцію» прошарку населення із середнім рівнем кваліфікації, але високою економічною активністю. Також продовжується перерозподіл зайнятих між різними формами власності, чисельність працівників підприємств та установ державної власності зменшується, а приватних структур – зростає. Більш інтенсивно відбувається перерозподіл у містах.

Також нагальною проблемою ринку праці в Україні залишається значний рівень безробіття. Але, у порівнянні з деякими країнами ЄС, рівень безробіття в Україні у 2013 р. був нижчим ніж в окремих країнах ЄС, де він

становив 11% (зокрема в Іспанії та Греції, відповідно 26 та 27%; Хорватії 18%, Португалії – 17%; Кіпрі 16%, Словаччині 14%, Ірландії і та Болгарії-13%). Із загальної чисельності у першому півріччі 2014 р. відбулося збільшення питомої ваги вивільнених з економічних причин (з 31, 8% до 32, 9 %) та інших причин (з 5, 2 до 7, 4%). Збільшення чисельності безробітних в усіх регіонах, найбільша частка у (Донецькій, Луганській, Вінницькій, Полтавській, Львівській та Київських областях). За методологією МОП зменшення рівня безробіття в Україні відбулося з 8, 2% до 7, 8%.

І наприкінці слід зазначити, що відсутність врегульованого чинного законодавства з боку влади, відносно реформування у соціальній сфері України супроводжується значними соціальними витратами передусім у вигляді міграційних інтенцій, знецінення та декваліфікації робочої сили.

Література:

1. The World Bank // World Bank Open Data, 2015 [Access mode].<http://data.worldbank.org/country?display=graph> [Date of access]. – 19. 01. 2015.
2. Статистичний щорічник України за 2013 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультат», 2014. – 536 с.

Сокол Тетяна Георгіївна

*к. пед. н., завідувач кафедри спеціальних
туристичних дисциплін АПСВТ*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Епоха командно-адміністративної системи управління соціальною сферою та економічною діяльністю вже давно відійшла в минуле. Незалежна Україна є країною з ринковою системою господарювання. Ринок туристичних послуг є складовою світового і національного ринків послуг, їх видовим компонентом. Як і будь який ринок, туристичний ринок є сферою задоволення потреб населення в товарах і послугах, в даному випадку – пов'язаних із відпочинком та змістовним проведенням дозвілля в подорожі, і функціонує за загальними законами ринку. Але саме стосовно туристичного ринку найчастіше в Україні мусується питання необхідності його державного регулювання. Це питання неодноразово обговорювалося як на рівні суб'єктів туристичного ринку, форумів громадських туристичних об'єднань, так і на рівні державному.

В той же час для цивілізованого туристичного ринку, який характеризується оптимальною збалансованістю інтересів усіх його учасників, державне регулювання має винятково важливе значення. Будь які потенційні можливості розвитку туризму будуть реалізовані повною мірою тільки в результаті сполучення ринкових механізмів господарювання з його державним регулюванням у вигляді необхідних юридичних, політичних,

економічних, соціальних та інших гарантій [1, с. 7]. Про це йдеться також в багатьох основоположних документах з міжнародного туризму, зокрема у таких як Хартія туризму і Гаазька декларація з міжнародного туризму.

Так Принцип III Гаазької декларації з міжнародного туризму стверджує, що для досягнення завдань з оптимального розвитку туризму необхідно співробітництво його державного і приватного секторів, тобто суб'єктів туристичного ринку і національних туристичних адміністрацій, які повинні бути прирівнені до інших адміністрацій, відповідальних за великі економічні сектори [2, с. 230]. «В секторі туризму існують певні межі, далі яких процес децентралізації и деконцентрації не може йти; як би там не було, без національного механізму, який забезпечує координацію туристичної політики держави на національному і регіональному рівнях не обійтися» [2, с. 234].

Необхідність державного регулювання туризму диктується, перед усім, комплексним характером туристичної сфери, який вимагає наявності зовнішнього координатора взаємодій учасників туристичного ринку, а також – їх стосунків з іншими секторами економіки країни і світу. Це здійснюється через розробку програмних документів, законодавчої бази для розвитку регіональних туристичних ринків, для добросовісної конкуренції і створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення якісної підготовки туристичних кадрів.

Згідно Закону України «Про туризм» держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки і культури та створює умови для туристичної діяльності [3]. В державному програмному документі «Стратегія розвитку туризму і курортів» говориться, що для підвищення конкурентоздатності сфери туризму і курортів необхідно посилити роль держави в цій сфері з одночасним формуванням ефективної моделі співробітництва держави, бізнесу і суспільства [4]. Це великою мірою пов'язано з проблемою створення ефективної системи управління в туризмі, зокрема – центрального органу державного управління туризмом.

В більшості країн Європи діють урядові некомерційні туристичні організації, які працюють або як самостійні органи управління, або – у складі інших міністерств і відомств.

В Україні центральний орган державного регулювання в сфері туризму, створений у 1993 році, багато разів змінював свої форми. В 2015 році центральним органом державного управління в туризмі став Департамент розвитку туризму у складі Міністерства економічного розвитку України, якому у цей нелегкий для країни і українського туризму час належить спільно з регіональними туристичними установами та підприємцями багато попрацювати для розвитку вітчизняного туристичного ринку, просування національного туристичного продукту та створення привабливого іміджу країни на міжнародному туристичному ринку.

Література:

1. Галасюк С. С. Стандартизація, сертифікація туристичних послуг та ліцензування туристичної діяльності: навчальний посібник / С. С. Галасюк. – Одеса: Астропринт, 2011. – 208 с.
2. Гаагская декларация по туризму / Уваров В. Д. Международные туристские организации: справочник / В. Д. Уваров, К. Г. Борисов. – М.: Международные отношения, 1990. – С. 224 – 243.
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» Верховна Рада України; Закон від 18. 11. 2003 № 1282-ІУ (Редакція станом на 28. 06. 2015) [Електронний ресурс]. / Режим доступу: zakon. rada. gov. ua/lawz/ shou/1282-15.
4. Стратегия розвитку туризму і курортів. Схвалена розпорядженням Кабінету міністрів України від 6 серпня 2008 р. № 1088-р. [Електронний ресурс]. / Режим доступу: zakon. rada. gov. ua/lawz/ shou/1088-2008-р.

Співак Віктор Миколайович

*доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри соціології
та суспільних наук АПСВТ*

ПРОБЛЕМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності, яка протягом останніх двох років посідає особливе місце у системі зовнішньополітичних пріоритетів держави. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Водночас у євроінтеграційному процесі кожної країни настає момент, коли із зовнішньополітичного питання він перетворюється на ряд конкретних і досить складних завдань внутрішньої політики. Для України такий момент настав з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р. [1]. Відтоді на перший план вийшли абсолютно технічні потреби, наприклад імплементація сотень європейських нормативних актів, пріоритети Порядку денного асоціації, які доповнюють зобов'язання сторін відповідно до Угоди про асоціацію та ін.

Сучасний стан входження України до ЄС характеризується декількома важливими, на наш погляд чинниками. По-перше, при реалізації євроінтеграційної політики України слід враховувати внутрішню логіку розширення Євросоюзу, оскільки ЄС уже визначився із своєю політикою розширення та приблизно із кандидатами, і нажаль, не на користь України. Тому втрачає сенс питання, як Європа може нам допомогти? У світі дедалі

більше цінують ідеї того, чого раніше не існувало. Ми дуже рідко ставимо зворотне питання: що у нас може бути такого, чого ніколи на планеті не відбувалося? Дуже важливо розвивати саме таку перспективу.

По-друге, в умовах виходу з глобальної економічної кризи, послаблення соціального захисту власного населення ЄС зіткнувся з нечуваною раніше міграцією населення з Африки, Близького Сходу та Азії викликаною в першу чергу терористичною війною. Все більше країн порушують питання про закриття кордонів чи перегляду правил їх перетину.

По-третє, український сценарій входження до ЄС, початковий і можливо найскладніший його етап реальних змін і реформ, відбувається одночасно з російською агресією, наслідком якої є тисячі загиблих в тому числі мирного населення, втрата економіки і території, значні кошти на створення боєздатної армії та ін.

Сьогодні Україна перебуває у стані, який можливо охарактеризувати так: «всі бажають змін, але ніхто не бажає змінюватися». Влада як ніколи дистанційована від суспільства і її дії не завжди зрозумілі для людей, що породжує напругу в суспільстві, недовіру до державних інституцій, песимістичні настрої людей. Але зміни в суспільстві за останній рік відбулися, і їх неможливо не помічати. Про це засвідчують результати останніх опитувань проведених вітчизняними фахівцями [2]. Науковці і експерти оцінюють їх по різному, але в цілому оптимістично. Коротко їх можна систематизувати за декількома позиціями.

1. В аспекті змін принципу Євгена Головахи (так званий феномен «аморальної більшості», згідно якого люди, як правило, вважають суспільство гіршим, ніж вони самі), який свого часу серйозно закріпився у свідомості наших громадян. Наразі люди почали думати про суспільство краще, ніж про себе. Українці дуже зважають на думку оточення, вони звикли звіряти свої показники з тим, що відбувається навколо. Те, що очікування від суспільства є позитивні – добрий знак, люди можуть тягнутися до кращого. Приведемо окремі дані дослідження. До речі, його не традиційність полягає в тому, що респондентам пропонувалося оцінити не тільки зміни в суспільстві, а й те, як змінилися самі респонденти за останні два роки:

- 43% вважають, що підвищилася готовність українців до активної участі в політиці. Але особисто лише 12% вбачають в собі таку готовність (19% узагалі вважають, що цей показник знизився);

- 60% респондентів вважають, що активізація українського суспільства, – готовність пожертвувати особисті кошти на корисні справи зросла, у 40% така готовність зросла особисто;

- опитувані вважають, що у суспільстві зросла готовність громадян до безоплатного витрачання часу на суспільно корисні справи (волонтерство) у 57% громадян, але особисто цей показник зріс у 22% респондентів. Якщо у 2012 році лише 6% українців щотижнево витрачали кілька годин на волонтерську діяльність, то сьогодні кількість тих, хто стабільно займається цим, значно зросла – 28%.

– відповідаючи на питання чи зросла доброчесність суспільства?, 15% опитуваних вважають, що за останні два роки зросла готовність українців до надання та отримання хабара, 15% думають, що цей показник знизився.

2. На фоні активізації населення, зростання соціальної активності, (але за рахунок того, що активні стали ще більш активними), все, що стосується влади і політики (політичної активності), у нашому суспільстві відходить на другий план. За останній час довіра українців до всіх гілок влади просто рухнула, водночас швидкими темпами зростає довіра до громадських організацій.

За такої ситуації не безпідставною є думка, що сьогодні формується новий вид патерналізму, який взагалі дуже притаманний українському суспільству. Якщо влада не може забезпечити того, що ми від неї очікуємо, це повинні зробити волонтери, громадські організації, але не ми самі. Українці не розуміють, що ці структури не можуть замінити державні інституції, у них просто немає таких повноважень.

Отже, приведені дані засвідчують, що українське суспільство змінюється, перебуває в процесі складних трансформаційних перетворень, водночас економічна активність та соціальна мобільність громадян залишається низькою, люди зосередилися на приватному житті. Те, що можна зрушити реформами, не можна досягти політикою чи волонтерством. Результати соціологічного дослідження поставили і нові питання: як трансформувати віру в громадянське суспільство в активні дії громадян, перетворити стихійний волонтерський рух на сталу активність та подолати відчуженість від політики. І справа, звичайно, не лише в бажанні Європи бачити реформи в нашій країні, часто можливо і взамін якихось преференцій, а в бажанні виходу України з минулого, де немає політичних конфліктів між гілками влади і політичних криз, політичних переслідувань, приватних збройних формувань олігархів та їх впливу на владу, а парламентська коаліція наполегливо виконує узгоджені нею ж обов'язки і в разі загрози територіальній цілісності держави здатна консолідуватися і працювати конструктивно.

Література:

1. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. Електронний ресурс: [nbuvipar.gov.ua /index.php?option](http://nbuvipar.gov.ua/index.php?option)
2. Шклярська О. Як Революція гідності та російська агресія змінили українців. Електронний ресурс: ua.racurs.ua/1060-nova-ukraina

Філь Ганна Василівна

старший викладач кафедри соціології

та суспільних наук АПСВТ

КРИТЕРІЇ ТА МЕЖІ БІДНОСТІ ТА ЗЛИДНІВ

Бідність інтерпретують як неможливість внаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу. Це означає, що бідні верстви населення не можуть відповідно харчуватися, оплачувати житло та комунальні послуги, лікуватися та відпочивати, навчатися самі та забезпечити оплату навчання своїм дітям.

Бідність, як правило, пов'язують з неможливістю підтримувати мінімальний рівень споживання, що визначається на основі фізіологічних, соціальних та культурно обумовлених нормативів.

Різниця в означеннях полягає в такому. Згідно з першим означенням бідними вважаються ті, рівень життя яких є нижчим за певний середній стандарт суспільства, а за другим – лише ті, рівень життя яких є нижчим за визначений суспільством мінімальний рівень.

Відповідно, під бідними прошарками суспільства розуміють соціальні групи, які по своїх характеристиках і перш за все низькому рівню життя, якості і структурі споживання значно відрізняються від інших груп (прошарків) населення, що в свою чергу, дозволяє класифікувати їх, як бідні, на відмінну від інших прошарків населення.

Основними показниками рівня життя є грошові доходи на душу населення, а також відповідні їм витрати, що дозволяють підтримувати певний рівень і структуру споживання товарів та послуг, а також рівень та динаміка цін на основні предмети споживання, житло, транспорт і т. д.

Для бідних прошарків населення характерний низький рівень життя, низькі прибутки і витрати в умовах певних пропозицій товарів та послуг і рівня цін.

Важливо, що на реальний рівень життя впливає багато факторів, зокрема такі як:

- рівень доходів;
- рівень і якість споживчої пропозиції;
- рівень цін на пропоновані товари та послуги;
- рівень інфляції
- інші.

Виділяють окремі підходи і, відповідно, критерії, які в даний час існують в науковій теорії і соціальній практиці для опису і вивчення бідних прошарків населення:

1. Прожитковий мінімум. Це вкрай важливий показник, який використовується для визначення рівня бідності. Варто звернути увагу, що важливість його не описових, а в кількісних показниках. В соціальній

практиці рівень бідності вимірюється через прожитковий мінімум за допомогою 2 підходів: фізіологічного та соціального мінімумів.

2. Середньодушовий рівень доходів. Ця характеристика також являється важливою, але у зв'язку з іншими. Так, наприклад, рівень доходів необхідно розглядати у співвідношенні з такими показниками як розмір матеріальних накопичень і час.

3. При використанні методу відносних депривацій (позбавлення) бідність визначається через категорію доступу до якісних послуг і інфраструктур розвитку (житло, чиста вода, джерела енергії/тіла, освіта, охорона здоров'я, робочі місця і т. д. Даний підхід розглядає бідність як стан, при якому неможливо дотримуватися сучасних суспільних стандартів певного рівня життя. В даному випадку бідність вимірюється не через доходи, а безпосередньо через оцінку споживчих характеристик домогосподарств і відповідно використовується критерій споживання чи недоспоживання.

4. Бідність можна визначати також через категорію мобільності (готовність розраховувати тільки на свої сили, відповідати вимогам, які висуває людині сучасний світ. Мобільність протиставляється стагнації, коли людина, домогосподарство нездатне здійснити зміни в кращий бік, в силу існуючих обмежень чи внутрішньої пасивності.

5. Використання суб'єктивного критерію ідентифікації бідності. Цей підхід передбачає використання суб'єктивних оцінок самих людей, виходить з думок членів суспільства відносно того, до якого соціального прошарку вони належать.

6. Також бідність може визначатися через психологічні риси, наявні у бідних як соціального прошарку.

7. Бідність визначається на основі комбінованих критеріїв.

Очевидно, що бідність як стан знаходиться в певних межах. Суть меж в тому, що перетинаючи їх, люди переходять з одного життєвого стану в інший. Ці зміни ведуть до підвищення якості життя також. Вони змінюють і людську психологію.

Нижня і верхня межі бідності – це відносні величини. Відповідно, нижня межа бідності – злидні, лежить в рамках фізіологічного виживання. Виходячи із загальноприйнятих норм, злиднями називають стан нижче рівня бідності, який дозволяє залишатися в межах біологічно допустимих норм.

Отже, бідність визначається через рівень доходів, матеріальні накопичення, які створюються протягом певного часу.

Шевченко Сергій Леонідович

*к. філос. н., науковий співробітник Інституту
філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України.*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНВАРІАНТИ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗАЦІЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ТЕОЛОГІЇ

Сучасна доба демонструє нам не тільки принципові зміни у соціокультурному житті, але також і у житті релігійному. В наш час більшість людей не здатні відшукати потрібні їм цінності у суспільному житті, й тому вони часто звертаються до релігії у своїх пошуках моралі та смислу. До релігії, яка завжди була певним орієнтиром у особистісному виборі моральних і загальнолюдських ціннісних домінант. Сьогодні ми бачимо, що такі відомі представники філософії та теології, як Карл Ранер та Жак Марітен, Микола Бердяєв, Дитріх Бонхьоффер та ін., прагнули розв'язати дилему осучаснення теологічної думки завдяки філософії, зокрема саме екзистенціалізму, хоч і були представниками різних конфесій в межах християнства. Так актуальними, на наш погляд, виглядають експлікація гайдеггерівської методології в «антропологічному обертанні» трансцендентального томізму Карла Ранера; особливості модернізації православ'я Миколою Бердяєвим у контексті проблеми тлумачення екзистенціальної природи духовного; специфіка поділу в теології Жака Марітена екзистенціалізму на екзистенціальний та академічний; екзистенціальні витoki «безрелігійного християнства» Д. Бонхьоффера, яке формує засади «нової етики» тощо.

Неоднозначність взаємодії культурних традицій християнства і екзистенціалізму можна розглянути й на прикладі ідеї осучаснення релігійної свідомості, запропонованої в трансцендентальному неотомізмі Карла Ранера, видатного теолога та філософа минулого століття. Так званий «антропологічний поворот» в теології католицизму на європейському континенті в першу чергу пов'язується з постаттю та ідеями К. Ранера. Саме завдяки синтезу теологічних скрижалей католицизму з екзистенціальними ідеями цим мислителем й була здійснена чи не найсміливіша спроба трансформувати традиційну католицьку доктрину, неотомізм відповідно до нових культурних умов життя Західної Європи ХХ століття. Стосовно цього експерименту й дотепер точаться гострі дискусії поміж теологами, філософами та культурологами, які досліджують історію розвитку християнської теології у ХХ столітті. Для багатьох з них богослов'я К. Ранера перетворилося на символ входження католицької церкви в сучасні реалії.

Теологія неотомізму приймає тезу філософії екзистенціалізму з приводу первинності існування, але відкидає ідею необхідності дискредитації розуму для легітимізації трансцендентного. Сам К. Ранер намагався навчити нащадків, як використати «світську серйозність» (екзистенціалізм) у якості джерела оновлення богослов'я, не ставлячи при цьому під загрозу авторитет усієї християнської традиції.

Миколу Бердяєва вважають одним з основоположників екзистенціалізму в Росії, хоча сам він себе ніколи не називав і не зараховував до представників екзистенціалізму (як, наприклад, Ж. -П. Сартр), а його життєвий та творчий шлях розпочався у Києві й завершився у Франції (в містечку Кламар під Парижем). М. Бердяєв розмежовував екзистенціальну філософію та екзистенціалізм.

В умовах розвитку сучасної тенденції до духовної деградації людства та переосмислення значення феномену «релігійності» значущість поглядів М. Бердяєва лише посилюється. Насамперед, актуальність його поглядів для сьогодення полягає у їх міждисциплінарному характері та спрямованості на розкриття духовного начала в людині через її спонукання до творчості.

Мало висвітленою залишається і проблема концептуального визначення методологічних та ідейних підвалин екзистенціальної діалектики М. Бердяєва, яка світоглядно трансформувала православ'я, а також інтерпретація ним екзистенціальної природи духовного. У цьому сенсі він, на нашу думку, найадекватніше переосмислює та презентує глибинну сутність к'єркегорівських інтенцій у XX столітті, творячи власну «екзистенціальну антропологію», «екзистенціальну есхатологію» та «екзистенціальну етику». Так віру мислитель визначає, насамперед, як певну спрямованість людського духу. В його екзистенціальній христології роль людини значно підвищується саме за рахунок применшення значення Бога: людина (святий і геній) стає співтворцем «нового» духовного світу (як внутрішнього, так і навколишнього) поряд з Богом.

Головним завданням творчих пошуків Жака Марітена було інтегрування сучасної йому філософії у парадигму мислення, започатковану ідеями св. Фоми Аквінського. Ж. Марітен, безумовно, – неотоміст. Однак саме префікс «нео» і з'явився завдяки особливому впливу екзистенціалістських ідей на теологічну практику не лише Ж. Марітена, але й Е. Жильсона, К. Ранера та інших католицьких мислителів XX століття. В контексті теології томізму для поглядів Марітена й Жильсона характерне їхнє оформлення у «нову онтологію» з її категоріальною дихотомією сутності та існування, буття і становлення, які, до речі, й розглядалися у якості відображення альтернативності пізнання божественної і світової реальності за їх потенційного взаємосполучення й взаємовпливу.

Крім онтологічних проблем у своїх філософських побудовах Ж. Марітен також безпосередньо торкається й питань смислу людського життя, духовного самовтілення людської особистості, осмислення людиною свого призначення у світі, тобто, екзистенційних та екзистенціальних проблем. Свою філософію Марітен називає інтегральним гуманізмом, але, оскільки він вважає себе послідовником ідей Ф. Аквінського, додає до цього визначення ще й поняття «екзистенціальний», вважаючи, що легко припустити наближеність інтегрального гуманізму до екзистенціалізму якщо не у висновках, то, принаймні, у постановці проблем.

Унікальність християнської етики полягає в її універсальному характері: вона жодним чином не обмежена межами християнської спільноти, а, радше,

служує підвалиною загальнолюдської моралі, що міститься в Біблії. Зрозуміло, християнська етика передбачає філософський розгляд моральності, що спирається, безпосередньо, і на духовний досвід християнства.

Зробити релігію прийнятною для сучасної людини, свого роду розв'язати духовну дилему нашого часу, намагався один із найбільш видатних релігійних мислителів ХХ ст. Дитріх Бонхьоффер. Сьогодні ми стали свідками здійснення багатьох його передбачень. Світ перетворюється в нехристиянський і навіть нерелігійний. Але глобальна масова культура та споживацький світогляд не дають відповідей на запитання про сенс і мету життя. А це означає, що бонхьофферові проповіді, теорії, вірші, теологія та філософія, набувають нового звучання, допомагають поєднати здобуту свободу особистості з усвідомленою відповідальністю, культурне різноманіття з духовною глибиною, любов до людини і людського з вірою в Бога.

Сповідуючи етику відповідальності, Д. Бонхьоффер переконував, що християнська етика на абсолютно новій основі необхідна теперішньому поколінню людей на Заході. Потрібно чимало зусиль для того, щоб відстежувати тему відповідальності як центральне поняття для цієї нової етики.

Щубелка Наталія Володимирівна

к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету.

ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ СОЦІО-КУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Суспільство, яке вступило в постіндустріальну фазу розвитку з пріоритетом фундаментальних наук, технологій та інформаційних ресурсів, внесло нові акценти в буття людства. Однією з визначальних компетентностей сучасної людини стає здатність адаптуватися до зростаючого інформаційного поля культури та нових соціокультурних обставин.

В умовах соціокультурних трансформацій проблема ефективності освіти як соціального інституту переходить до епіцентру самих актуальних проблем суспільства. Особливості освітніх процесів сьогодні стали предметом досліджень науковців, проблемами освіти опікуються міжнародні організації. Так, увага ЮНЕСКО зосереджена на регулюванні та визначенні найефективніших шляхів розвитку світового освітнього простору, розробці міжнародно-правових актів, які регламентують діяльність освітніх організацій.

Науковці, проаналізувавши основні тенденції розвитку освітньої системи, розробили низку рекомендацій щодо визначення основних пріоритетів педагогічної діяльності. Пріоритетами сучасної освіти є практична спрямованість та безперервність навчання. Освіта має бути

вибудованою як система, що забезпечує можливість для організації процесу безперервного навчання. В умовах динамічного соціокультурного розвитку, саме теоретичні засади безперервного навчання дозволяють реалізувати ідеї про самоосвіту і саморозвиток особистості, що особливо актуально з огляду на вимоги економічної сфери суспільного життя.

Особливого звучання сьогодні набула тема методологічних засад освітньо-педагогічної діяльності. Тема модернізації методологічного підґрунтя освітньо-педагогічної діяльності стала однією з найбільш дискусійних для педагогічної теорії. Дискусійний характер питань методологічного рівня зумовлений суперечністю між усталеною традицією технологізованих педагогік і тенденцією відмови від технологізації як провідної норми організації навчального процесу. Незважаючи на невирішеність методологічного питання в освіті сьогодні можна визначити основні тенденції та окреслити напрямок, в руслі якого формуються нові навчальні технології. По-перше, це навчальні технології в яких акцент зроблено не тільки на змістові освіти, а й на когнітивній та комунікативній сфера особистості.

Методологічні засади інноваційної освіти передбачають впровадження в навчальний процес технологій продуктивного навчання, що націлені на створення умов для пошукової та дослідницької роботи учня, на розвиток пам'яті, уяви, увагу, критичного мислення. Нові технології та навчальні методи ґрунтуються на інноваційній діяльності учня, атрибутами яких є оцінка, пошук, діалог, проектування, здатність пов'язати теорію і практику. Для нової моделі освіти знання не є кінцевим результатом навчання. Завдання педагогічної практики – надати поштовху для подальшої пізнавальної діяльності учня, в основі якої закладено можливості для його самовираження і самореалізації у суспільстві. Метою нової моделі освіти є формування і розвиток інноваційних здібностей людини, в яких розкривається готовність діяти в нестандартних ситуаціях, орієнтуватися в процесах динамічного оновлення суспільства.

Теоретичне підґрунтя нової моделі навчання акцентує увагу педагогічної практики на створенні оптимальних умов для розвитку особистості учня. За цих умов знання-навички-вміння мають трансформуватися з мети навчання у засіб розвитку пізнавальних і особистісних якостей людини. Організація освітнього процесу націлена на створення таких умов навчання, які сприяють створенню комфортного комунікативного середовища. Навчання здійснюється шляхом взаємодії всіх, хто навчається: відбувається обмін знаннями, ідеями, кожен вносить свій особливий індивідуальний вклад в пізнавальний процес. Діалогізм в сфері навчально-виховної роботи передбачає педагогічну взаємодію, засновану на ціннісно-смісловій рівності, що забезпечує умови для реалізації суб'єкт – суб'єктної форми навчального процесу.

СЕКЦІЯ 4. ІНОЗЕМНІ МОВИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Бабушко Світлана Ростиславівна

к. філ. н., доцент, доцент кафедри української та іноземних мов, Національний університет фізичного виховання і спорту України

ВИХОВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИЗМУ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Комунікаційно-інтеграційні процеси у сучасному світі поставили нові виклики перед вітчизняними вищими навчальними закладами у підготовці майбутніх фахівців, зокрема для сфери туризму. Серед них – формування мультикультурної компетентності. Питання мультикультурного навчання набули надзвичайної актуальності у зв'язку з входженням України до європейського простору. Одним із ефективних засобів формування мультикультурності є англійська мова, мова міжнародного спілкування, без знання якої нині важко уявити собі сучасного фахівця. Відтак, у процесі вивчення англійської мови за професійними спрямуванням можуть бути вирішені дві вагомі проблеми – формування мультикультурної та іншомовної компетентностей.

Саме явище, а відтак, і термін, що його позначає, є відносно новими у вітчизняному науково-педагогічному тезаурусі. У літературі з цієї проблематики зустрічаються споріднені за змістом терміни – «мультикультурність», «полікультурність», «інтеркультурність» та «кроскультурність». Аналіз їх тлумачень показав, що під ними розуміють «вивчення культури різних народів з метою розуміння сутності культури, як суспільного явища в цілому і формування певних якостей особистості (повага до людей різної національності, толерантність)» [1, с. 110].

Специфіка підготовки фахівців туризму обумовлює і сутність навчання мультикультурності, а саме: навчання загальній міжкультурній обізнаності; специфіці окремої країни чи культури, а також комунікаційній взаємодії між культурами світу. Підготовка фахівців туризму до спілкування з представниками різних культур, рас, націй не може відбуватися без іншомовної підготовки, вони – взаємопов'язані. Їх спільним результатом є подолання мовного бар'єру, запобігання культурним та національним суперечностям, обізнаність із культурою інших країн, виховання поваги до традицій інших народів.

На заняттях з іноземних мов традиційними, однак не менш важливими засобами формування мультикультурної компетентності, є читання автентичних матеріалів широкої тематики. Цей підхід дозволяє:

- інтегрувати різні соціокультурні теми та демонструє універсальний досвід культури людства у різних народів;
- активізувати свою участь у суспільному житті та формувати активну життєву позицію;
- вийти за межі підручника та наблизити навчальний процес до сучасних реалій життя;
- урізноманітнити навчальну програму додатковими текстами про особливості культурного світу інших народів та провести порівняльний аналіз їх традицій та звичаїв, що сприяє розвитку навичок критичного мислення студентів;
- у процесі роботи над проектом з туристичних атракцій чи інших туристичних-культурних особливостей обраної країни розвивати творчі здібності студентів.

Ефективним засобом формування мультикультурності на заняттях з іноземних мов може також стати «Календар подій» (Event Calendar, Current Events), який варто проводити на початку заняття у якості розминки. Студенти по черзі готують коротке повідомлення про події у світі, які їх вразили, та розповідають про них у класі. Використання цього засобу потребує певної попередньої методичної підготовки студентів з подання матеріалу слухачам. Переваги використання такого усного календаря подій є:

- ознайомлення студентів з подіями у всьому світі у різних сферах життя, що розвиває їх ерудицію та мультикультурність;
- можливість виступити перед слухачами-однолітками в якості доповідача;
- розширення політичного, економічного, культурного вокабуляру студентів;
- практика іншомовного мовлення;
- можливість обговорити подію, провести порівняння, висловити своє ставлення тощо.

Цікавим та веселим засобом виховання мультикультурності є ігри, психолого-педагогічну, виховну та розвиваючу ролі яких не можна не оцінити.

Для фахівців сфери туризму, зокрема аніматорів, екскурсководів, гідів, супроводжуючих групу, важливе вміння поєднувати дві дії, що ніби взаємовиключають одна одну: як підтримати увагу туристів та водночас розважити їх. У ході заняття, коли викладач відчуває, що увага студентів слабшає, вони втомилися, доцільно провести кількахвилинну фізкультурну розминку. В якості розминки проводиться одна із рухових ігор, заздалегідь підготовлених студентами в якості їх самостійної роботи. Мультикультурність цієї гри полягає в тому, що студенти мали завдання ознайомитися із іграми різних країн, обрати для презентації ту, що їм найбільше до вподоби, підгодовувати англійською мовою коротке повідомлення про історію її виникнення та

правила цієї гри. Поєднання трьох аспектів: мультикультурного (ознайомлення із іграми різних народів), іншомовного (опис правил англійською мовою) та рухового (розминка) дає цінний навчальний результат, подобається студентам, не займає багато часу, не потребує від викладача напруженої підготовки.

Описані засоби виховання мультикультурності на заняттях з англійської мови є прикладами з власного досвіду автора і не вичерпують всієї повноти методичних прийомів, якими користуються викладачі іноземних мов. Вивчення іноземної мови за професійними спрямуванням може і повинно бути цікавим, веселим, пізнавальним, розвивальним.

Література:

1. Великий психологічний словник // упоряд. Б. Мещеряков, В. Зінченко. – Олма-пресс, 2004.

Барабаш Юлія Миколаївна

*ст. викладач кафедри іноземних мов та
інформаційно-комунікативних технологій АПСВТ
Телефон: 0676832551; e-mail: joblat@ukr.net*

НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЗА ПОРІВНЯЛЬНИМ ПРИНЦИПОМ У ФОНЕМАТИЧНИХ БЛОКАХ СЛІВ

Вивчення англійської мови, яка є мовою міжнародного спілкування, неодмінно пов'язано з труднощами під час читання англійських слів, оскільки букви в англійській мові мають декілька звукових варіантів вимови, а правила читання багаті на виключення.

На сьогодні існує дуже багато посібників з навчання читанню англійською мовою, в яких детально описується фонетична структура англійської мови, артикуляція звуків, численні правила читання та пропонуються вправи на формування і закріплення навичок вимови англійських звуків.

Проте невирішеними залишаються проблеми представлення звуко-буквенних розбіжностей, коли вже під час вивчення алфавіту букви подаються на прикладах, які не відповідають їх алфавітному читанню (буква Aa [eɪ]. ілюструється словами **a**pple [æpl], **a**nt [ænt], де звучить як [æ]; буква Cc [si:]. – **c**at [kæt]; буква Ee [i:]. – **e**gg [eg]; буква Uu [ju:]. – **u**mbrella [ʌm'breɪl]; буква Xx [eks]. – **x**ylophone ['zaɪləfəʊn].). В подальшому вивчення окремих нових букв і звуків часто здійснюється на небагатьох прикладах складних багатоскладових слів з ще незнайомими буквами, буквосполученнями та звуками. Приклади зазвичай ілюструють вживання нового звуку тільки на початку слова.

Дане дослідження має на меті запропонувати систему навчання читанню англійською мовою з урахуванням окреслених проблем на основі

принципу порівняння звуків 1) приголосних дзвінких – глухих; 2) голосних у закритому – відкритому наголошеному складі; 3) всередині фонематичного блоку слів (за П. Литвиновим).

Під час першого ознайомлення учнів з буквами англійського алфавіту доцільно приводити приклади вживання літер в односкладових словах з кореневими голосними звуками [ɔ], [e], або [i]. в закритому складі, вираженими буквами o, e, i (наприклад, dog, net, sit), оскільки читання цих букв у даній позиції збігається з їх читанням у рідній мові і не викликає труднощів.

Aa [eɪ]. a pe [eɪp].	Jj [dʒeɪ]. J im [dʒɪm].	Ss [es]. s it [sɪt].
Bb [bi:]. B ob [bɒb].	Kk [keɪ]. k itten [kɪtn].	Tt [ti:]. t en [ten].
Cc [si:]. c ent [sent].	Ll [el]. l emon ['lemən].	Uu [ju:]. u nit ['ju:nɪt].
Dd [di:]. d og [dɒg].	Mm [em]. m elon ['melən].	Vv [vi:]. v est [vest].
Ee [i:]. E ve [i:v].	Nn [en]. n et [net].	Ww ['dʌblju:]. w est [west].
Ff [ef]. f ig [fɪg].	Oo [ou]. o pen ['oupən].	Xx [eks]. x ox [bɒks].
Gg [dʒi:]. g iraffe [dʒə'ra:f].	Pp [pi:]. p ig [pɪg].	Yy [waɪ]. my [maɪ].
Hh [eɪtʃ]. h en [hen].	Qq [kju:]. q uiz [kwɪz].	Zz [zed]. z ebra ['zebrə].
Ii [aɪ]. i ce [aɪs].	Rr [ɑ:]. r ibbon ['rɪbən].	

Оскільки букви англійської мови, які позначають голосні звуки, можуть у різних позиціях виражати декілька різних звуків, що ускладнює їх читання (наприклад, буква Uu читається як [ju:]. **t**une, [ʌ]. **c**ut, [u]. **p**ut), доцільніше починати вивчати букви, що позначають приголосні звуки. Їх читання у більшості випадків однотипне. Крім того, вимова приголосних звуків англійської та української мов часто збігається.

Ми пропонуємо вивчати приголосні звуки у парах дзвінкий – глухий [d – t], [b – p], [g – k], [v – f], [z – s], [ð – θ], [ʒ – ʃ], [dʒ – tʃ], що дає змогу порівняти їх вимову. Приклади слів з цими звуками краще пропонувати односкладові з літерами o, e, i в закритому складі: **den – ten**, **din – tin**; **Ben – pen**, **bin – pin**. Перед цим слід ввести літеру Nn, яка позначає приголосний звук [n], аналогічний українському [н]. Крім того, буква Nn входить у склад багатьох односкладових слів, які будуть використовуватися у прикладах слів при подальшому вивченні пар приголосних звуків: **Nik**, **nek**, **net** (на початку слова); **Ken**, **kin** (у кінці слова); **Nik and Ken**; **Nik is on the nek**; **Nik is a kin**; **Ken is a kin**.

Слід звернути увагу на те, що приклади слів для пар приголосних бажано брати серед тих слів, які складаються з уже вивчених літер, спочатку у межах фонематичного блоку слів, що відрізняються першим приголосним, а потім у фонематичному блоці слів, що відрізняються останнім приголосним:

Dd – Tt [d – t]. **den – ten**; **din – tin**; **din in a den**; **tin ten**;

Ned – net; **kid – kit**; **dot – tot**

Bb – Pp [b – p]. **bet – pet**; **bit – pit**; **Ben – pen**; **bin – pin**; **bond – pond**; **bull – pull**

Ben has a pen. A pin in a bin.

Далі вивчаються непарні приголосні звуки та букви, що їх позначають.

Вивчення букв, що позначають голосні звуки, за порівняльним принципом дозволяє співвіднести вимову голосних звуків у закритому і відкритому складах. Наприклад:

Aa		Oo	
закритий склад	відкритий склад	закритий склад	відкритий склад
[æ].	[eɪ].	[ɔ].	[ou].
at	ate	on	open
apple	ape	bon	bone
aster	ace	cock	coke
back	bake	cop	cope
bad	bade	cod	code
ban	bane	cot	cote
bass	base	con	cone
bat	bate	dot	dote
...	...	...	...

Приклади здебільшого добираються з фонематичного блоку слів, які відрізняються кореневим голосним звуком. Перший і останній приголосні звуки залишаються однаковими: bat – bate. Це дозволяє зосередитися на зміні голосного звуку, що позначається однаковою буквою у закритому і відкритому складі, а також звернути увагу на зміну значення слова при зміні кореневого голосного.

На наступному етапі можна систематизувати вивчені голосні у закритому та відкритому складах:

bag	bane	cat	cater	dap	date
bog	bone	cot	cote	dop	dote
beg	be	cent	cede	dep(artment)	decay
big	bine	cinder	cite	dip	dive
bug	byte	cymbal	cyder	dug	duke
	bugle	cut	cute		

Третій та четвертий типи читання букв, що позначають голосні звуки, також доцільно пропонувати за порівняльним принципом (у закритому і відкритому складах):

Aa		Oo	
закритий склад	відкритий склад	закритий склад	відкритий склад
-ar	-are	-or	-ore
[ɑ:].	[eə].	[ɔ:].	[ɔ:].
bar	bare	born	bore

bark		cork	core
barn		cord	
bard		corn	
car	care	dor	
dark	dare	for	fore
...	...	...	...

В подальшому пропонується порівняти вимову голосних у наступних прикладах (1-й, 2-й та 3-й типи читання):

bad – bade – bard
 cap – cape – carp
 bon – bone – born
 cod – code – cord і т. п.

А також можна порівняти вимову різних голосних у 3-му типі читання:

far – for – fern – fir – fur
 farm – form – fern – firm – furl

та 4-му:

mare – more – mere – mire – mure і т. п.

Надалі рекомендується порівнювати вимову пар **довгих та коротких голосних** звуків, вивчати різні **буквосполучення** та розглядати багатоскладові приклади.

З метою формування та закріплення навичок вимови англійських звуків корисно спостерігати артикуляцію диктора-носія англійської мови на відео, уважно прослуховувати та повторювати за ним (www.bbclearningenglish.com). Різні автори пропонують безліч тренувальних вправ і завдань, діалогів та римованих фраз (chants: www.littlefox.com) для відпрацювання вимови англійських звуків (Jim Scrivener, Sarah Cunningham and Peter Moor, Рона Роуз, Ю. В. Чіміріс, Л. Каміонська, С. І. Бондар, О. Г. Магден, С. П. Тетерук та ін.)

Запропонована система навчання читанню англійською мовою на основі принципу порівняння звуків в межах фонематичних блоків слів дозволяє наглядно представити фонетичну систему англійської мови та послідовно рухатися від простого до складного у її засвоєнні.

Література:

1. Cunningham, Sarah, Moor, Peter, 1997, Headway Elementary Pronunciation, Oxford University Press
2. Scrivener, Jim, 2011, Learning Teaching, Macmillan
3. Литвинов П. П. Англо-русский фонематический словарь. – М.: Айрис-пресс, 2005. – 256 с.
4. Манси Е. А. English Phonetics: Ученик. – Киев: Фирма «Инкос», 2005. – 207с.
5. Навчально-методичний посібник з англійської мови «Basics for Perfect Pronunciation and Reading» / Укл.: Бондар С. І., Магден О. Г.,

Тетерук С. П. – К.: Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011. – 68 с.

6. Научись читать по-английски / Л. А. Камионская. – М.: Суфлер, 2013. – 76 с.

7. Роуз Рона Английский язык для малышей и родителей: Самоучитель – Х.: Прапор, 1992. – 192 с.

8. Чіміріс Ю. В. Тренажер з англійської мови. Reading. – Х.: ПП «УЛА», 2015. – 64 с.

Бондар Світлана Іванівна

*кандидат психологічних наук, доцент
завідувачка кафедри ІМ ІКТ, АПСВТ*

LANGUAGE OF CULTURE AND CULTURE OF LANGUAGE IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGES LEARNING

The era of large-scale and dynamic changes is caused by rapid technological development of society, inadequate predictability of living conditions and it needs intensified personal development and progress in various spheres of life. Because of this just education and its management are intended to form a fully developed and self-sufficient personality, able to meet the complex challenges of the era. In the essence of the concept «fully developed personality» three driving forces of development and education are arisen. They are: personality, harmonious interaction with the social environment, activity and hard work. So it should be treated as a choice of training content and purpose of the institution from these points of view. After all, training institution should take into account dual purpose in all academic disciplines, so every discipline is necessary as a condition for the harmonious development as well as every discipline is needed as a source of individual requirements, abilities and professional skills.

Progressive student environment understands that expert of tomorrow – is not just a specialist in a particular area of expertise. This is a person that can connect and bring to the activities the professional knowledge, foreign language skills, culture of foreign country, knowledge of advanced computer technology, the ability to process information, including a foreign language, especially foreign, because the market economy and the ability to work in different countries put foreign languages in one line with academic disciplines on specialty.

Foreign language is a studying discipline in every higher educational establishment of Ukraine. In the last few years, the teaching and learning of foreign languages has increased greatly in scope; it has developed in all senses. One of the purposes of foreign language studying is introduction to the culture of another people.

The development of communicative processes runs in the area of dialogues and conflicts of languages and cultures. As S. Ter-Minasova points out

repeatedly, every language and every culture builds its barriers to communication between the peoples of the world in various types and methods of war such as traps, snares, insidious deceptions. And in this war of languages and cultures the bearers of peace are becoming foreign language teachers, translators, culturologists [2].

Issues of language and culture interdependence began to arise the interest of linguists and philosophers many years ago. The pioneers in the study of language and cultural ties were an American cultural anthropologist F. Boas and British social anthropologist B. Malinowski. They were the first persons who proved interdependence of language and culture.

Every local culture is formed in specific historical and natural conditions, creates its own picture of the world, its own image of a person and its own language of communication. Every culture has its own language system by means of which its owners communicate with each other, but not only this is the purpose and role of language in culture. Without a language the culture is simply impossible, because the language forms its foundation, its internal basis. People convey and record symbols, norms, customs, and transmit information, scientific knowledge and behaviors, beliefs, ideas, feelings, values, attitudes through language. So there is socialization, which is expressed in the assimilation of cultural norms and the development of social roles, a person can not live in society without them. Due to a language consistency, harmony and stability are achieved in a society.

A significant contribution to the understanding of language and culture communication is made by Sapir-Whorf. According to his famous linguistic hypothesis the language – is not just a tool to play thinking, it shapes our thoughts, in fact, we see the world as we do. A person is capable to live in the real world precisely because life experience makes him/her to correct errors of perception and thinking, when they come into conflict [3].

Therefore, culture is alive and grows in the «linguistic envelope» and «shell» culture does not dictate content. In the course of historical development of society representatives of philosophical, linguistic and psychological sciences have repeatedly stressed on the role of language communication, thinking and culture. Only language is the foundation of the world picture that is imagined by every man as well as it puts in order the set of objects and phenomena observed in the world around us. Any object or phenomenon is available for the person only when they are named. Otherwise, they simply do not exist for us. Every language reflects not just the world, but builds an ideal world in human consciousness, constructs reality. Hence language and worldview are inseparably linked.

Within the framework of social communication language as a sign system, along with others, is becoming one of the main tools and methods of coding, processing, decoding and transmission of information from one person to another.

The outstanding thinker and scientist of the XX century Dmytrii Likhachev notes that human language is an indicator of human qualities and human culture. Man and his/her language, his/her inner world are inseparable. Hence a

person can not be studied outside of language, and language can not be studied outside of a person.

Thus, one of the most actual educational problems of the future expert formation is to teach him/her culture of speech in native and foreign languages, to give him/her knowledge about him/her own and other peoples culture as well as the psychology of communication and tolerant acceptance of people of another culture.

To solve this problem all teaching methods and techniques are acceptable. For example, in the field of the psychology of learning, first of all it is proposed to remove the psychological barriers associated with the student's attitude towards the foreign language as an extremely complex system. It is necessary to help students to overcome the lack of confidence in themselves, to find an individual approach to every student, to establish relations of mutual cooperation and mutual support in the group. In the experience of our work the problems in the formation of self-regulation mechanisms for students while learning a foreign language as well as the improving their self-estimation are covered.

While processing textual information in a foreign language in order to increase the efficiency of language study the students' cognitive styles of personality 'field dependence-field independence', 'impulsiveness-reflexivity' are investigated and the advantages of styles in the process of language learning are taking into account. This research gives positive results.

The important role in teaching foreign language has a form of education, frequency of lessons, systematic group work, individual work with the teacher, the control of knowledge, time of classes. On the other side the lack of proper organization of educational process is one of the elements of the failure of education.

Modern lesson requires modern training and methodological support, including new textbooks relevant to specialty, new texts, containing the necessary vocabulary on specialty, the use of computer technology, as well as the creation of new work programs. In the process of foreign language learning traditional and new forms and methods of training, starting with learning the alphabet, reading and translation of the text up to the role-playing games, brainstorming and research work on a specialty in a foreign language are effective.

The learning process is organized in correspondence with a higher level of students' thinking, is motivated and develops students' creative abilities, helps navigate the flood of information, focusing on the essentials, without paying attention to secondary things.

It could be seen that decades of teaching staff experience in a high school allows to use diversified approach in teaching foreign languages by combining organizational, methodological, psychological, linguistic side of the learning process.

Thus, in today's challenges the variety of forms and methods of training, the variety of approaches in the process of learning a foreign language can give positive results and promote the formation of specialists in different fields with knowledge of foreign language as well as the culture of foreign country.

Literature:

1. Василик М. А. Основы теории коммуникаций. М; Гардарики, 2003. -615с.:ил.
1. 2. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. Слово/ Москва. 2000.
2. Culture and Language. By B. Otto [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.education.com/reference/article/culture-language/>

Бочарова Ірина Василівна

*к. філол. н., доцент, доцент, к-ри іноземних мов
факультету маркетингу, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана.*

Червінська Лариса Михайлівна

*старший викладач кафедри іноземних мов
факультету маркетингу, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана.*

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК СКЛАДОВА КОМПЛЕКСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНИХ ВНЗ

У сучасних умовах особистісно-орієнтованої освіти існує проблема визначення наукового підходу, на основі якого мають розроблятися та впроваджуватися продуктивні технології засвоєння іноземної мови. З урахуванням різноманітності умов, у яких наразі вивчається іноземна мова, науковий підхід має відповідати усім вимогам сучасної освітньої парадигми і має бути спрямований на розвиток особистості студента. У зв'язку з цим у вітчизняній освіті широкого застосування набувають нетрадиційні форми навчання та контролю ефективності, що свідчить про зміну критеріїв освітньої парадигми.

В умовах стрімкого розвитку науки й техніки, постійного оновлення інформації очевидно є неможливість навчити людину «раз і на все життя». Тож, основним завданням системи освіти стає формування особистості, здатної до самовдосконалення в умовах безперервної освіти.

У реальній професійній діяльності фахівець постійно стикається з різного роду проблемами, отже викладач має навчити студента правильно реагувати на них та самостійно їх вирішувати. У зв'язку з цим виникає нагальна необхідність використання таких технологій навчання, які сприятимуть як особистісному, так і професійному росту студентів, наприклад, технологій проблемного та колегіального навчання, інформаційно-комунікаційної технології та ін.

Проблемна технологія дозволяє реалізувати принципи дослідницького дієвого навчання та студентоцентризму [1], інтегрувати знання з різних предметних сфер у мовленнєву діяльність. Проблемні, дискусійні завдання, пошук їх розв'язання (колегіально або індивідуально) стимулює інтерес до

майбутньої професії, розвиває дієвість знань і сприяє професіоналізації майбутніх фахівців на початкових етапах навчання.

У навчанні та підготовці майбутніх фахівців зараз активно застосовуються методи проектів, кейсів, ділові ігри, симуляції, проблемні дискусії. Так, наприклад, застосування *методу проектів* сприяє орієнтації студентів на їхню майбутню спеціальність, на залучення та підтримку їхньої зацікавленості до певної проблеми, на активізацію вміння працювати самостійно. Проектна діяльність надає можливість практичного застосування вже набутих знань та вмінь з обраної студентами спеціальності шляхом вирішення одного або декількох завдань чи проблем, з одночасним формуванням навичок правильного вживання термінологічного апарату дисципліни іноземною мовою. Розробляючи проект для студентської аудиторії, викладач для кращого досягнення мети навчання має дотримуватися таких критеріїв: тема проекту має бути сформульована проблемно, слід надавати студентам можливість реалізувати різні види діяльності, враховувати практичне, професійне, пізнавальне та теоретичне значення прогнозованих результатів.

Існують різні типи проектів. За терміном виконання – міні-проекти, розраховані на одне заняття, та проекти, що тривають від декількох днів до семестру. За видом діяльності вони можуть бути творчими, дослідницькими, практично-орієнтованими. Також вони бувають індивідуальними, парними, груповими [2, с. 36-41]. Розглянемо проект «Глобалізація в нашому житті», який можна віднести до дослідницького типу. Мета проекту – дати визначення поняття «глобалізація», розглянути її вплив на різні сфери життя людства, визначити фактори, що викликають її розповсюдження. У першу чергу необхідно виділити декілька проблемних підтем, наприклад, «Глобалізація в економіці», «Глобалізація у торгівлі» і т. ін. Наступними мають бути активізація лексичного та граматичного матеріалу з досліджуваної проблеми, а також формування комунікативних ситуацій, які стимулюють говоріння іноземною мовою (приклади впливу глобалізації на економіки різних країн, міжнародну торгівлю; фактори, які сприяють глобалізації тощо). Далі – етап, пов'язаний з творчою діяльністю, аналізом зібраної інформації, створенням презентації, підготовка до виступів. Останніми, найвідповідальнішими, є презентація, захист, обговорення, оцінка та взаємооцінка. Важливим показником успішного виконання проекту буде показник сформованості мовної компетенції.

Метод проектів задовольняє потребу в активному, самостійному, практично орієнтованому навчанні, дає можливість виявити себе як сильним, так і більш слабким студентам.

Перевагою цього методу є те, що він дозволяє підвищити внутрішню мотивацію до вивчення іноземної мови з опорою на професійне навчання, використати набуті в процесі навчання знання й уміння на практиці, створити умови для формування професійних навичок спілкування та співробітництва, уникнення та переборювання конфліктів.

Цей метод дозволяє використовувати іноземну мову в максимально

наближених до реального життя ситуаціях. Використовуючи різні джерела, студенти отримують інформацію про свою майбутню професійну діяльність як в рамках власної культури, так і культури інших країн.

Також слід зазначити, що при цьому також змінюється роль викладача: він виступає і як джерело нової інформації, і як консультант, і як помічник або спостерігач.

Література:

1. Кошманова Т. Спільні та відмінні тенденції розвитку педагогічної освіти США в світовому контексті / Т. Кошманова // Вісник Львівського національного університету імені І. Франка. Серія педагогічна, 2003. – Вип. 17. – С. 156-166.

2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие/ Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под редакцией Е. С. Полат. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 272 с.

Дітковська Леся Анатоліївна

*к. пед. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій АПСВТ*

Ditkovska Lesia, *Academy of labour, social relations and tourism*

INFORMATION AND LEGAL SYSTEMS LIGA:ZAKON IN THE ENTERPRISE

Urgent tasks of the present stage is to improve the efficiency and timeliness of decision-making, improve the quality of production management and enterprise in general. A significant increase in the efficiency of the company is the subject of information and legal systems LIGA: ZAKON.

The LIGA: ZAKON systems can provide legal information for all divisions of the company.

The main goal of LIGA: ZAKON is the design and development of professional computerized informational and legal systems for a wide range of legal issues that arise in the work of lawyers, accountants and managers.

The quality of the production and support of information systems software products LIGA:ZAKON are approved by ISO 9001-2001 standards for the first time in Ukraine in the field of information technology.

The company LIGA:ZAKON in 2002 received the status of a technical administrator Unified State Register of legal acts of Ukraine. It should be noted that reference this registry fund generated database driven LIGA:ZAKON.

More than 160 thousand users work with the system LIGA:ZAKON, including the Secretariat of the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the State Tax Administration of Ukraine, Ministry of Justice of Ukraine, Supreme Court of Ukraine and others.

Complex systems of informational-legal support are providing the entire range of legislative, legal and analytical information, and the ability of professional communication at the first Ukrainian legal portal [www. ligazakon. ua](http://www.ligazakon.ua).

The basis for the creation of LIGA:ZAKON is the principle of «ready solutions for successful work». «The contents for specialists allows all business units choose the best option based on professional needs. Specialists offered not just access to proven and high-quality documents but prepared information easy to understand for necessary practical problem solving» [2].

Specialized informational-legal system formed under the professional demands for particular categories of professionals.

The system LIGA:ZAKON Enterprise is intended for informational and legal support across the company [1].

The system LIGA:ZAKON Lawyer contains full range of normative, analytical and legal information for daily professional lawyers activities [1].

The system LIGA:ZAKON Accountant created for enterprises in which the accountant and the director are performing accounting, taxation as well as personnel issues [1].

Since 2014 there was a new solution launched for Ukrainian business – single information platform LIGA:ZAKON for ALL, which performs two functions: it runs all the company's products and provides the legal informing of all of the company (management, top-management and specialists).

The advantages of using the system LIGA:ZAKON in the enterprise are:

1. Credibility. The information is placed in the system LIGA:ZAKON, prepared on the basis of direct contracts with the government – the source regulatory and legal information.

2. Responsiveness. The cycle of preparing and placing documents in the system usually takes 1 to 3 days from the date of receipt by the company.

3. Revisions of documents allows to track the history of each fragment of each modified normative document and understand what each subsequent edition differs from previous one.

4. Content of base. Availability of resources to help in solving professional tasks to different teams: own analytical publications «ACCOUNTANT & LAW», «Accountant information»; specialized resources «Accountants Encyclopedia» and «The Art of Protection»; press reviews; advice on legal and financial press; copyright counseling; comments to codes and laws; monitoring legislation; the judiciary; specialized guides and more.

5. The functionality of the system. Many variants of search, Feedback, Bookmarks, Briefcases, Assistant, Export and other features that help you work quickly and comfortably. This many variant of search allows you to find the required document in different ways: for details, contextual, keyword, by specialized thematic classifications and others.

6. Automatic translator system will allow a Ukrainian text of any document to be translated into Russian or English.

Thus, the use of LIGA:ZAKON in the enterprise allows the company to

function effectively and develop within a single information and legal environment; helps accountants and financiers efficiently maintain accounting and tax records, minimizing risks to the company; allows quickly see the full picture of the legal day and cardinaly optimize work resources of lawyers; helps to quickly and effectively resolve personnel issues related to labor law; allows to quickly find and analyze legal information at any time, helps assess the situation and make the right decision.

Literature:

1. Information and legal systems LIGA:ZAKON [Electronic resource]. – Access mode: <http://lz.ligazakon.ua/ua/>.

2. Assistant business [Electronic resource]. – Access mode: http://www.portfel.cv.ua/yurprog/liga_about.php.

Коваленко Сергій Миколайович

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту,
проректор з науково-педагогічної роботи АПСВТ*

Коваленко Андрій Сергійович

фахівець з управління проектами та програмами АПСВТ

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ HANGOUTS GOOGLE У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

Сучасні тренди розвитку суспільних відносин, які базуються зокрема на досить динамічному оновленні знань, ставлять перед системою освіти нові завдання. Вона повинна бути надзвичайно гнучкою та мобільною, щоб створювати для суб'єкта отримання знань необхідні умови для побудови індивідуальної освітньої траєкторії, яка би забезпечувала найкращу адаптацію до досить динамічних умов ринку праці. Вирішити таке завдання без застосування сучасних технологій електронного навчання (е-навчання) неможливо. Проте в Україні значна частина педагогів скептично ставиться до дистанційних технологій навчання стверджуючи, що при їх використанні нівелюється вплив особистості педагога на навчальний процес. Звісно, безпосереднє спілкування педагога з учнем, його емоції та харизма досить часто відіграють вирішальну роль у мотивації учня та підвищують ефективність навчання. На значення емоцій у навчанні неодноразово звертали увагу знаменитий французький прозаїк і літературний критик Анатоль Франс, відомі педагоги К.Д.Ушинський та А.С.Макаренко. Переконливі дані, що свідчать про те, що емоції є одним з найважливішим чинників регуляції процесів пізнання, наведені в роботі [1]. Емоційно забарвлені знання запам'ятовуються краще, ніж знання, що позбавлені емоцій і залишають людину байдужою. Роль емоційного механізму зазвичай відіграє педагог, і дуже важливо, щоб він власною поведінкою викликав в

учнів позитивні емоції, які б сприяли ефективному формуванню стійких компетентностей.

Сучасні мережеві технології дистанційного навчання дозволяють досить адекватно моделювати усі типи традиційних навчальних занять. Зокрема системи двостороннього аудіо-, відеозв'язку в синхронному режимі, відеоуроки в асинхронному режимі дають можливість педагогу здійснювати емоційний вплив на учнів на значній відстані. Звісно, мова не йде про повну заміну безпосереднього спілкування педагога з учнем відеоуроками, а про доцільність комбінування різних методів навчання із врахуванням вікових, психологічних, соціальних особливостей учнів та рівня їх мотивації до навчальної діяльності. У розвитку дистанційної освіти проглядається досить чітка аналогія з розвитком кінематографу. Як кіно, у свій час, не витіснило театр, але здійснило революцію в сфері культури та суспільних комунікацій, так і дистанційне навчання не замінить традиційні методи, але уже зараз суттєво впливає на розвиток освіти і, очевидно, надалі цей вплив буде тільки посилюватись.

Наразі існує багато різноманітних систем відеоконференцзв'язку, побудованих на різних платформах та каналах зв'язку. Особливе місце серед них займають системи на платформі WEB, що використовують канали Інтернет (Skype, ooVoo, тощо). Такі системи невибагливі до апаратної частини, досить просто інсталюються, зручні у використанні та потребують мінімальних затрат. Саме ці якості є досить привабливими для освітньої діяльності.

15 травня 2013 року компанія Google запустила новий сервіс Hangouts, який змінив собою одразу три системи для миттєвого обміну повідомленнями: Google Talk, Google+Чати і сервіс відеочатів Google+Відеозустрічі, а також онлайн трансляцію через Youtube. Функціонал сервісу Hangouts виявився досить зручним для моделювання різних типів навчальних занять в дистанційному режимі. Двосторонній груповий відеочат в синхронному режимі з можливістю одночасного підключення до 10 вузлів дозволяє проводити лекцію, семінарське заняття, тренінг із зворотнім зв'язком у режимі реального часу із кількома групами студентів. При цьому доповідачі (студенти) кожного підключеного вузла можуть демонструвати на усі інші вузли екран свого комп'ютера, що досить зручно при необхідності демонстрації презентацій, текстів, картинок чи власних маніпуляцій із прикладними програмами. Використовуючи функцію Hangouts On Air відеочат можна наживо транслювати на каналах Google, YouTube, власному веб-сайті і, таким чином, досягти охоплення освітнім ресурсом аудиторії, що обмежується кількістю користувачів Інтернет. Щоправда затримка відеосигналу у каналах зв'язку при такій трансляції є дещо більшою ніж затримка між підключеними вузлами відеочату, тому в одній аудиторії не доцільно використовувати прямий відеосигнал між центрами та відеосигнал з прямої трансляції. Загальну схему комунікацій з використанням сервісу Hangouts можна зобразити такою схемою

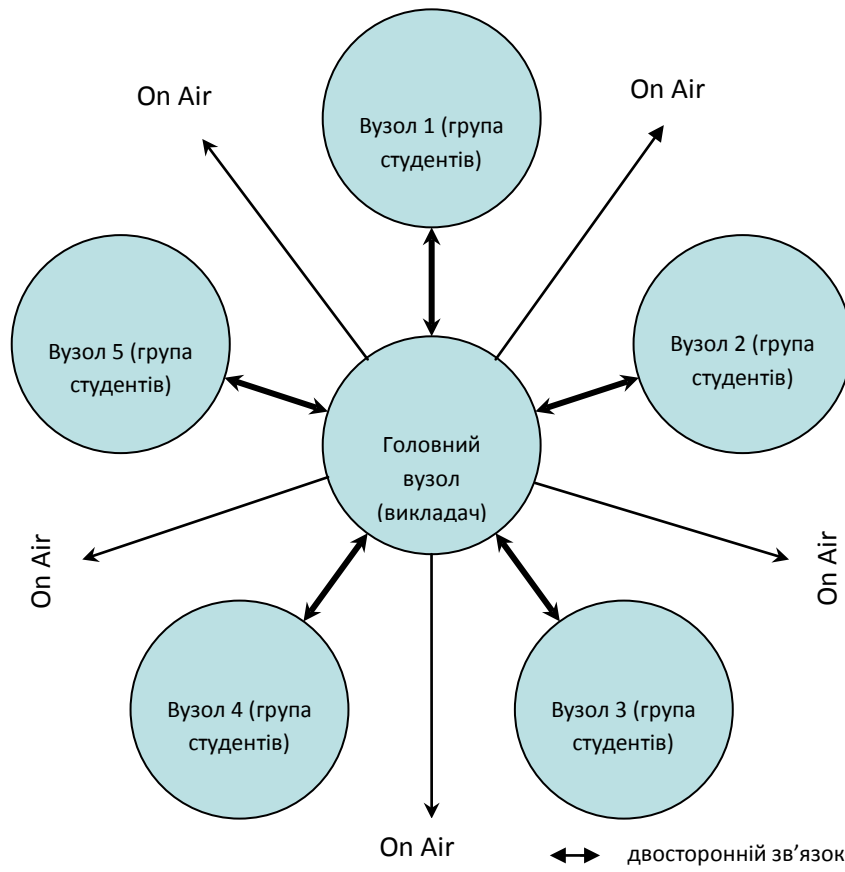

Рис. 1. Схема інформаційних потоків при використанні сервісу Hangouts

Використання якісного відеобладнання, досить швидких каналів Інтернет (не менше 8 Мбіт/с) дає можливість отримувати відеоформату HD.

Таким чином можливості сервісу Hangouts дають змогу створювати якісний освітній ресурс як для використання у синхронному режимі з можливістю двостороннього зв'язку у режимі реального часу з усіма притаманними йому перевагами, а також для використання у асинхронному режимі, який дозволяє гнучко регулювати темп та робити при необхідності повтори. Hangouts інтегрований з Google-календарем та поштовим сервером. Це дає можливість планувати відеозаняття за допомогою календаря та запрошувати на них обраних осіб (групи осіб – вузли) повідомленням на електронну пошту. Сервіс Hangouts є також досить зручним інструментом для організації і проведення наукових конференцій за участі кількох територіально віддалених дискусійних майданчиків. Прямая трансляція на публічних Інтернет-каналах дає можливість долучити до наукових досліджень досить широке коло зацікавлених осіб.

Література:

1. Калошин В.Ф. Роль емоцій у навчанні / В.Ф. Калошин // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб., Вип.14. – К.,1995. – С.23-28.

Лавриненко Тетяна Петрівна

*старший викладач кафедри іноземних мов
факультету маркетингу, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ЗАПИТИ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Предметом освітнього дискурсу поняття «студентоцентризм» стало після прийняття рішень конференцій міністрів освіти 46-ти країн учасників Болонського процесу (Лондонське 2007р. та Левенське 2009р. комюніке), в яких були визначені пріоритети розвитку Європейського простору вищої освіти на наступне десятиліття. Серед них і **студентоцентроване навчання** – спрямоване на формування компетенції у відповідності до вимог сучасного ринку праці в умовах глобалізації.

Студентовимірність навчання, як основоположний принцип Болонських реформ у вищій освіті, передбачає зміщення акцентів в освітньому процесі з **викладання** (як основної ролі професорсько-викладацького складу у «трансляції знань») на **навчання**, як активну освітню діяльність студента. Спрямування навчання на результати студентоцентованого підходу означає, що **результати навчання** відіграють основну роль та є головним підсумком навчального процесу для студента у вимірах визначених компетенцій, а засоби і методи навчання є лише допоміжними для досягнення цих результатів. Суть навчання – у розкритті когнітивного потенціалу студента, мотивації пізнавальної активності, пов'язаної з організацією та використанням знань, необхідних для професійної діяльності. Це відноситься до широкого спектру освітніх програм, досвіду навчання, реалізації учбово-методичних питань спрямованих на вирішення потреб в галузі освіти. Центральними з них являються інтереси, прагнення, цінності та культурні традиції окремих студентів чи спільноти студентів [1].

Груповий метод навчання, як форма організації освітнього процесу, виступає однією з можливих форм відповіді на запити положень студентоцентризму. Важливим серед них є зміна ролі викладача в процесі навчання – з центру навчальної діяльності, він перетворюється на консультанта, який допомагає, направляє і стимулює навчання студентів в формуванні відповідних компетенцій. Пошук відповіді на питання: хто в центрі навчання студент чи викладач – не є конструктивним. Всесвітньо відомий у світі бразильський педагог, філософ та громадський діяч Пауло Фрейре, досліджуючи у своїх роботах це питання відмічав, що той хто вчить та вчиться в процесі набуття знань « ... повинні брати на себе роль свідомих Суб'єктів, які діють за посередництвом пізнавального об'єкта, що його вони прагнуть дослідити. » [2, с. 168].

При вивченні іноземної мови соціальна взаємодія студентів виражається в тому, що вони працюють разом над одним спільним завданням, у них розподілені ролі, кожен з них вносить в загальну роботу свій внесок, студенти націлені на загальний позитивний результат і від роботи

кожного залежить позитивне оцінювання роботи всієї групи. На заняттях з використанням групової і парної роботи відбувається відпрацювання конкретних умінь і навичок у режимі діалогу. Спільне обговорення дозволяє викладачу бачити кожного студента у процесі практичної діяльності, що сприяє виникненню стійких зв'язків між усіма присутніми, стимулюючи процеси глибокого осмислення пізнавальної діяльності. Серед прикладів завдань для роботи в малих групах, для студентів які навчаються на факультеті маркетинг, може бути завдання по створенню рекламного ролика. Студентам пропонують створити власну телевізійну рекламу та слоган для неї, в якій рекламується товар чи послуга, що має значення для національної економіки або світу. При поданні своїх ідей, групи можуть або описувати загальну концепцію реклами, а потім схематизувати або розіграти рекламний ролик.

Отже, використання в процесі викладання іноземної мови на практичних заняттях парних, групових і колективних форм організації навчальної діяльності дає можливість студентам удосконалювати лінгвістичні, соціальні, дискурсивні, міжкультурні уміння та навички в професійному вивченню англійської мови, і найголовніше, за допомогою англійської мови оволодіти професійними компетенціями, які допоможуть їм отримати перевагу на ринку праці.

Література:

1. Лондонське Комюніке «На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації: Комюніке Конференції Міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти (Лондон, 16-19 травня 2007 року). - Режим доступу // www.ubs.gov.ua/мова/УКР/462/files/. /LondonskeKomunike.pdf
2. Фрейре, Пауло Формування критичної свідомості / З англ. пер. О. Дем'янчук. - К.: Юніверс, 2003. - 176 с.

Малінко Олена Григорівна

*старший викладач кафедри іноземних мов
факультету маркетингу, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана*

НАУКОВЕ ПІДГРУНТЯ ЗМІСТОВОЇ МОДЕЛІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (З ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ)

Складовими системи дистанційного навчання будь-якої галузі знань є мета, зміст, принципи, методи, засоби, форми і механізм контролю та оцінювання результативності її функціонування. У процесі дослідження ми з'ясували наукове підґрунтя структурно-змістової моделі дистанційного навчання іноземних мов, яка інтегрує основні його компоненти. Сутність

дистанційного навчання полягає у задоволенні освітньо-фахових потреб всіх бажаючих набути знання, вміння і навички з іноземних мов, розширити діапазон знань, поглибити та удосконалити їх. Задоволення освітньо-фахових потреб в оволодінні іноземних мов на відстані потребує перш за все чітко визначення мети, завдань та навчальних програм. Цілі дистанційного навчання іноземних мов у закладах Великої Британії зумовлені освітнім стандартом країни та загальноєвропейською позицією щодо вивчення іноземних мов. Відповідно до затвердженого Радою Європи документу в процесі вивчення іноземних мов передбачається набуття таких компетенцій: загальних (general competences), комунікативних (communicative language activities) та сфер мовного навчання. Метою дистанційного навчання іноземних мов є, перш за все, формування іншомовної комунікативної компетенції. Проте сучасний розвиток науки, соціолінгвістики, зокрема, доводить необхідність розширення мети від володіння іншомовною мовленнєвою діяльністю (читанням, говорінням, аудіюванням, письмом) до більш широкого поняття іншомовної комунікативної компетенції [2], [4].

Згідно з теорією мовленнєвої діяльності (І. О. Зимня, В. Б. Беляєв, О. О. Леонтьєв, Т. В. Рябова, М. І. Жинкін) успіх іншомовного спілкування комуніканта залежить від рівня практичного володіння мовою. Відповідно, для здійснення мовленнєвої діяльності необхідно оволодіти знаннями, навичками та вміннями щодо користування засобами мови під час здійснення мовленнєвих дій з певною метою та в конкретних ситуаціях спілкування. Разом з тим, досвід свідчить, що для спілкування іноземною мовою важливими виявляються також і соціокультурні аспекти функціонування мови, від яких залежить мовленнєва поведінка комуніканта. Саме їх знання в поєднанні з володінням іншомовною мовленнєвою діяльністю як такою складають поняття комунікативної компетенції. На думку М. Кейнел та М. Свейн, комунікативна компетенція як мінімум складається з чотирьох компонентів [3]:

- граматична компетенція у виборі мовних засобів, тобто «знання лінгвістичного коду»;
- соціолінгвістична компетенція, яка забезпечує адекватність змісту виразів, що сприймаються та відповідають дійсності;
- компетенція в дискурсі стосується майстерності, з якою комуніканту вдається створити усний чи письмовий текст відповідного жанру;
- стратегічна компетенція дозволяє підвищити ефективність спілкування або компенсувати невдачі, які виникають за умов появи факторів, що обмежують комунікацію, або при недостатній сформованості інших складових комунікативної компетенції.

Органічне поєднання цих складових забезпечує можливість комуніканту адекватно поводитися в кожній окремій ситуації спілкування.

У науковій літературі виділяють три можливі рівні сформованості іншомовної комунікативної компетенції: мінімальний, середній та максимальний [1]. У зв'язку з цим у навчальних закладах Великої Британії на

відповідних етапах і рівнях навчання ставиться завдання досягнення кожного з них як кінцевої мети навчання. Отже, комунікативна компетенція передбачає «володіння лінгвістичною компетенцією, знання відомостей про мову, наявність умінь співвідносити мовні засоби із завданнями й умовами спілкування, розуміння відносин між комунікантами, умінь організувати мовленнєве спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки і комунікативної доцільності висловлювання» [1].

Література:

1. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований // Иностранные языки в школе. – 1985. – №2. – С. 17-24.
2. Developing Communicative Competence in a Second Language / Eds. Scarcella R. C., Andersen E. S., Krashen S. D. – Boston: Heinle&Heinle Publishers, a division of Wadsworth, Inc., 1990. – 356p.
3. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing Applied Linguistics. – 1980. – // Vol. 1. – P. 1-47
4. Hymes D. On Communicative Competence // Sociolinguistics / Eds. J. B. Pride, J. Holmes. – Harmondsworth, Middx.: Penguin, 1972. – P. 25-45

Петровська Світлана Володимирівна
*старший викладач кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій АПСВТ*

ПРИНЦИП ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасний світ – конфліктний світ. Конфлікти пронизують як відносини між індивідами, так і, особливо, між соціумами. В той же час очевидно відчувається прагнення світової спільноти знайти новий вихід з кризи, що вразила людство. В цьому відношенні показним є ХХІ Всесвітній філософський конгрес (Стамбул, 2003) з його центральною темою «Філософія перед лицем світових проблем». Зокрема, міжнародний резонанс викликала доповідь на ньому патріарха німецької філософії Ю. Хабермаса «Дискусія про минуле та майбутнє міжнародного права. Перехід від національного до постнаціонального контексту» [1], в якій він ставить запитання про можливість «справедливості у відносинах між націями».

Ю. Хабермас стверджує, що сучасні політичні злочини та загрози безпеці держав виявляються «симптомами постнаціональної ситуації». Таке зміщення ситуації, на його думку, є результатом глобалізації та втягнення держав у мережі все більш взаємозалежної світової спільноти, байдужої до національних кордонів. Це поставило під сумнів можливість збереження державного суверенітету, оскільки національні держави змушені вирішувати

такі функціональні проблеми, які вимагають міжнародної співпраці, пошуку шляхів її здійснення.

З нашої точки зору, однією з найважливіших умов реалізації успішних міжнародних відносин, захисту національних інтересів держав на певних етапах їх взаємодії може виступати принцип толерантності як основа ефективного діалогу, ефективної комунікації сторін.

Сьогодні світ переживає революцію у формах та засобах комунікації. В таких умовах міждержавна співпраця неминуче стає багатобічною. Багатобічність розуміється при цьому насамперед як різноманітність суб'єктів співпраці, які володіють різними легітимностями, різними спонукальними інтересами, різними раціональностями, різними можливостями, різними мовами. Тому не може бути, на наш погляд, єдиних, чітко визначених правил співпраці. Вона передбачає неперервний процес комунікації, діалогу, співставлення та взаємного пристосування неспівпадаючих та навіть конфліктних інтересів та цінностей. Без знання іноземних мов, а також без толерантного ведення діалогу досягнення взаєморозуміння у вирішенні конфліктів і налагодженні необхідних для співпраці відносин часто стає неможливим.

Під час вивчення іноземних мов ми неминуче стикаємось з новою для нас культурою іншої країни, її літературою, релігією, способом життя, іншими цінностями. Не завжди особливості життя людей інших країн стають одразу зрозумілими та прийнятними. Таке нерозуміння й неприйняття культури іншої країни часто викликає безліч проблем у міжнародних відносинах.

Визначаючи принцип толерантності як спосіб вирішення проблем у відносинах між сучасними соціумами, необхідно погодитися з думкою багатьох авторів, особливо В. Г. Федотової [2], які виступають проти спрощеного його тлумачення як рятівної терпимості буквально до всього, як чисто словесної згоди, що начебто усуває реальні конфлікти. Такий спрощений підхід критикується і Хабермасом, який сформулював цей принцип та всебічно обґрунтував його: «...Именно такое предположение (він називає його культуралістським – С. П.) должно порождать недоверие к интеллектуалам: они владеют словом и тянут на себя одеяло власти, которую они рискуют растворить в словесах» [3].

Слід враховувати, що існують межі толерантності. Наприклад, при сприйнятті чужого, морально чи політично неприйнятного. У зв'язку з цим не позбавлене сенсу ствердження про те, що жодна з форм діалогу, комунікації, толерантності, взята сама по собі, нездатна вирішити всі існуючі проблеми у відносинах між соціумами.

Все вищезазначене накладає, таким чином, суттєві обмеження на діалогічні, комунікативні теорії і на принцип толерантності, але не робить їх неможливими чи непотрібними. Толерантність повинна бути спрямована на пошук істинного взаєморозуміння, а не на визнання слабким будь-якого висловлювання сильного. У такому випадку гранична толерантність може бути виявлена, наприклад, у відношенні суверенітету держави, якщо вона не буде використовувати суверенітет на шкоду іншим.

Головне значення нового розуміння толерантності – моральне: кожен повинен хоча б подумки розділити долю іншого. У міжнародних відносинах – це обов'язок кожної держави у відношенні до іншої. Таке тлумачення принципу толерантності перекикається з однією із змістовних формулювань кантівського категоричного імперативу [4].

Література:

1. Хабермас Ю. Спор о прошлом и будущем международного права. Переход от национального к постнациональному контексту // Вопросы философии. – 2004. – №3 – С. 12 -18
2. Федотова В. Г. Коммуникация и диалог в науке и за её пределами // Общественные науки и современность – 2004. – №5. – С. 75-82
3. Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность. Московские лекции и интервью. – М., 1995
4. Кант И. Соч.: в 6-ти томах – Т. 4, Ч. 1. – М., 1965

Тетерук Світлана Петрівна
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри ІМ ІКТ, АПСВТ*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Навчальна мовленнєва діяльність, як і будь-яка інша, здійснюється під впливом певних спонукань, які виступають в якості джерела активності здобувачів знань. Підкреслюючи особливе значення мотиваційної сфери С.Л. Рубінштейн вказував, що специфіка активної мотиваційної установки полягає в тому, що вона фіксує такий стан дійсності, який є бажаним, але якого немає в наявності [3]. Якщо в мовному вузі мотивація є природною, то в немовних вищих навчальних закладах є потреба в штучній мотивації. Тому, першочерговими завданнями викладача є організація емоційно-позитивного ставлення до процесу навчання нерідній мові та створення умов, які забезпечують здобувачам знань можливість:

- вільно виявляти всі розумові операції;
- використовувати мовні засоби для реалізації особистісних потреб висловлювання;
- долати мовні бар'єри і перешкоди.

Як свідчить практика, більшість студентів немовного вузу не завжди усвідомлюють доцільність вивчення нерідної мови. Під час спілкування іноземною мовою вони відчують психологічні труднощі, пов'язані з подоланням багатьох комплексів очікування невдач, підвищену тривожність, “скутість”, страх зробити помилку і т. п. На практичних заняттях, як правило, іноземна мова вивчається через систематичне опрацювання теоретичного матеріалу і практику під керівництвом викладача. В таких

умовах важливим є створення наступних психолого-педагогічних умов, які пропонуємо, виходячи з власного багаторічного досвіду:

- створення педагогічних ситуацій, які спонукають здобувачів знань до усвідомлення свого образу –Я та адекватної самооцінки. Наприклад, при вивченні лексики за спеціальністю, доцільно надати можливість студентам підібрати найбільш вдалий переклад. Такий підхід створює відчуття впевненості в своїх здібностях, змушує відчувати себе невід'ємною частиною групи;

- індивідуалізація особистості. Тільки в умовах реальної дійсності мова стає мовленням. Специфічний стан тривожності студента пов'язаний з тим, що самолюбство студента підлягає великому випробуванню, адже через обмежені мовні можливості доводиться говорити примітивніше своїх інтелектуальних можливостей [1]. Отже, необхідно створити для здобувача знань такі умови, в яких він мав би можливість виявити свою індивідуальність та активність. Серед таких умов - включення студентів у колективну діяльність через організацію роботи в групах, ігрові та змагальні форми, взаємоперевірку, колективний пошук вирішення проблеми, прийом «проб і помилок»

- надання переваги діалогу над монологом у спілкуванні викладача зі студентами. Завдяки завданням, спрямованих на групову роботу, підвищується загальна активність групи та здатність студентів легко і швидко вступати в розмову, реалізуючи свій лексичний та граматичний запас;

- створення ситуацій успіху, формування позитивної Я-концепції. Одним з найбільш сильних мотивів для продовження вивчення мови є отримання першого результату. Адже ніщо так відмінно не мотивує, як наявність позитивного результату при виконанні завдань. Поступово прогрес стає помітнішим, а подальше навчання приносить задоволення [2];

- запровадження технологізації процесу вивчення іноземної мови;
- інтегрування знань шляхом зв'язку теми предмету з іншими навчальними дисциплінами. Творчий розвиток та включення в соціум орієнтує особистість на майбутнє. Збагачення знань та розширення кругозору студентів націлене на розвиток пізнавальної активності.

Таким чином, перераховані психолого-педагогічні умови спрямовані на оптимальне використання власних внутрішніх резервів, формування вмінь оцінювання та самоконтролю, стимуляцію творчої активності, а також, розкривають приховані можливості особистості.

Література:

1. Аронина Л.И. Выявление учебных трудностей у учащихся первого года обучения изучающих английский язык. Дисс..канд.псих.наук. – М., 1990. – 180с.
2. Пилипів О. Роль мотивації при вивченні іноземної мови // Мат-ли VII Міжн. Наук.-практ. Конф.. –Дніпропетровськ, 2004.-т. 20 – С.76-79.
3. Рубінштейн С.А. Проблемы общей психологии. В 2-х т. – М., 1989.

Федоренко Наталія Євгеніївна
*викладач вищої категорії Київського
технікуму готельного господарства*

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СПІЛЬНОТІ

Складно уявити сучасний світ без передових технологій. Людство рухається вперед, удосконалюючи досвід багатьох поколінь в різних галузях життєдіяльності. Сьогодення характеризується збільшенням ролі інформації, знань та інформаційних технологій у житті суспільства; зростанням кількості населення планети, зайнятого інформаційними технологіями, комунікаціями і виробництвом інформаційних продуктів і послуг, ростом інформатизації суспільства з використанням телефонії, радіо, телебачення, мережі Інтернет, а також традиційних і електронних ЗМІ; створенням глобального інформаційного простору, що забезпечує розвиток електронної демократії, інформаційної економіки, електронної держави, електронного уряду, цифрових ринків, електронних соціальних і господарюючих мереж.

Сучасна спільнота збагачується ідеями, пов'язаними з концепцією цифрового століття або цифрової революції і включає в себе наслідки переходу від традиційної промисловості, адже промислова революція прийшла через індустріалізацію до економіки, заснованої на маніпуляції інформацією. Іншими словами, наступила інформаційна ера (англ. Information Age, також відома як ера комп'ютерів або інформаційна епоха (електронна епоха)), яка характеризується широкими можливостями для окремих осіб вільно передавати і отримувати інформацію, мати миттєвий доступ і до освоєних знань, і до будь-якої інформації стосовно планів, поставлених людством, що було б важко або неможливо в попередні епохи розвитку людства[4]. Таким чином, ми живемо в інформаційному суспільстві – суспільстві, в якому більшість працюючих зайнято виробництвом, зберіганням, переробкою і реалізацією інформації, особливо вищої її форми – знань.

Освітні процеси є невід'ємним елементом, або ж правильніше сказати – рушійною силою у прогресі людства, і ці процеси обумовлюють нові тенденції вивчення іноземних мов та ставлять мету і завдання вивчення іноземної мови студентами, що опановують знаннями в різних галузях життєдіяльності суспільства, що полягає у забезпеченні конкурентоспроможності фахівців на ринку праці. Мультилінгвальні особистості в інформаційному суспільстві мають явну перевагу з працевлаштування серед випускників вузів. В даному випадку слід говорити про «комунікативність як основний компонент навчання, що визначає кінцеву мету навчання іншомовного спілкування – набуття студентами комунікативної компетенції в усному і писемному мовленні, тобто здатності міжкультурного іншомовного спілкування в залежності від конкретної ситуації» [1]. Науковці розглядають комунікативну компетенцію студента як здатність здійснювати мовленнєву діяльність через

реалізацію комунікативної, мовленнєвої поведінки на основі фонологічних, лексико-граматичних, соціологічних і країнознавчих знань та навичок відповідно до різноманітних завдань і ситуацій спілкування [3]. Оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією постає одним із найважливіших освітніх завдань сучасності.

Тож перед студентами та викладачами іноземних мов вузів України постали виклики удосконалення системи навчання та вивчення іноземних мов. Зараз прийнято говорити про європейські принципи, які ставлять вимогу до формування національно-мовної особистості, завданням якої є не тільки досконале володіння рідною мовою, але й однією чи кількома іноземними. В концепції європейської освіти, що заснована на ідеї «спільного європейського дому» провідним інструментом об'єднання націй визнано мову.

Оскільки іноземна мова має безпосереднє відношення до сучасного життя, то завдання викладача іноземної мови полягає в тому, щоб дати студентам не тільки мовну підготовку, а й зорієнтувати їх у практичному використанні іноземної мови в техніці (працюючи з комп'ютером), бізнесі (ділові папери іноземною мовою), науці (статті, монографії), і таким чином вивчати мову для життя і професійної діяльності. Слід зазначити, що навчати мови – це значить не тільки давати знання про мову, а й навчити користуватися мовою як засобом спілкування, критично мислити, отримувати інформацію з усіх доступних джерел, оцінювати її, розуміти співрозмовника, формулювати власні думки, що власне і є комунікативною компетенцією особистості.

На даному етапі розвитку сучасних освітніх технологій затребуваними є не тільки фахівці, що мають документ про вищу освіту, але їх підтвердження у вигляді конкретних компетентностей, що включають практичні вміння, навички і готовність їх реалізовувати. Вирішити такі проблеми можна, тільки розумно поєднуючи традиційні та інтенсивні і інтерактивні технології навчання [2]. Інтенсивне навчання має цілий спектр методологічних переваг, пов'язаних, перш за все, з його розвивальним потенціалом. Ці переваги засновані на активному, емоційно оздобленому спілкуванні учасників один з одним і з викладачем. До інтерактивних відносяться такі навчальні та розвиваючі особистісті інтенсивні технології, які побудовані на цілеспрямованій і організованій діяльності «зворотного зв'язку» між усіма її учасниками для досягнення взаєморозуміння і корекції навчального процесу, індивідуального стилю спілкування, рефлексивному аналізі або дебрифінгу («тут і зараз»). В інтерактивному навчанні істотно, в порівнянні з традиційними технологіями, змінюється роль викладача. Його активність поступається місцем активності самих учнів, а завдання викладача – зовнішнє управління всім процесом навчання і розвиток організації взаємодії студентів.

Таким чином, реалізація сучасних педагогічних технологій в процесі навчання пов'язана з актуалізацією впровадження сучасних методів навчання в зв'язку з підвищенням вимог роботодавцями, а також з жорсткою конкуренцією на ринку праці між випускниками вищих навчальних закладів.

Література:

1. Безкоровайна О. В., Мороз Л. В, Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів.: <http://www.nniif.org.ua/File/12bovaak.pdf>
2. Бондар С. І. Єдність традиційних та інноваційних форм і методів вивчення іноземних мов у контексті ЗЄР з мовної освіти. «Лінгвістична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей у контексті Болонського процесу та Загальноєвропейських рекомендацій з вивчення, викладання та оцінювання мов» Матеріали VI Міжнародної науково-методичної конференції, 8-9 жовтня 2015р. – Одеса:ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2015. - 292с., С. 153-157
3. Ломакіна Г. Р., Скоробогатова А. С. Про вимоги до результатів навчання іноземної мови в сучасному інформаційному суспільстві // Молодий вчений. – 2013. – №12. – С. 491-493.
4. Шайкина О. И. Актуализация современных педагогических тенденций в процессе преподавания иностранных языков. Метод кейсов // Молодой ученый. – 2011. – №12. Т. 2. – С. 151-154.